

RAPORTUL nr. 2

Misiunea de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019

Perioada de monitorizare: 10 decembrie 2018 – 8 ianuarie 2019

Publicat la 10 ianuarie 2019

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, cu condiția indicării sursei de informație.

Ambasada Britanică
la Chișinău

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”; a Ambasadei Marii Britanii la Chișinău prin proiectul „Consolidarea responsabilității democratice în Moldova”; a Fundației Soros-Moldova prin proiectele „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova” și „Monitorizarea listelor de alegători și a litigiilor electorale în alegerile parlamentare din 2018”; a Consiliului Europei prin proiectul “Suport pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din 2018”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	8
I. CADRUL LEGAL	10
II. ORGANELE ELECTORALE.....	16
III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR.....	24
IV. LISTE ELECTORALE ȘI REGISTRUL DE STAT AL ALEGĂTORILOR.....	30
V. LITIGII ELECTORALE.....	34
VI. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	36
VII. CONCURENȚII ELECTORALI	38
VIII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	44
IX. EDUCAȚIA ELECTORALĂ.....	52
RECOMANDĂRI.....	53
LISTA DE ABREVIERI	54
ANEXE	55

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. Activitatea organelor electorale și a subiecților cu drept de desemnare a candidaților, în perioada monitorizată, a indicat asupra unor incertitudini legale, atât cu caracter general, cât și cu referire expresă la implementarea sistemului mixt, pe care legiuitorul va fi necesar să le clarifice.

Printre aspectele legale cu caracter general ce necesită reglementare explicită se numără: incertitudini privind definirea termenului de desemnare a candidaților; lipsa clarității privind neînregistrarea în calitate de reprezentant cu drept de vot consultativ a candidatului desemnat și înregistrat; situația privind desemnarea candidaților cu altă apartenență politică decât partidele politice constituante ale blocului electoral.

Printre problemele apărute în contextul implementării sistemului mixt, atragem atenția la: constituirea consiliilor electorale de circumscripție uninominală pentru secțiile de votare din străinătate și pentru secțiile de votare pentru localitățile din stânga Nistrului; lipsa unei reglementări explicite privind modificarea listei naționale de candidați prin completarea listei deja înregistrate; necesitatea, în opinia Promo-LEX de a extinde durata suspendării activității persoanelor cu funcții de răspundere conform art. 13 alin. (3) din Codul electoral și pe perioada de colectare a semnăturilor.

Organele electorale. În perioada monitorizată, CEC și-a exercitat atribuțiile, conform prevederilor legale și a Planului calendaristic. Atragem atenția asupra numărului mare de hotărâri privind modificarea componenței CECEU, fapt ce indică asupra unei atitudini neglijente a unor subiecți cu drept de desemnare a funcționarilor electorali. De asemenea, MO Promo-LEX menționează că au fost operate modificări la 3 Regulamente și aprobat un Regulament în vederea organizării scrutinelor din 24 februarie 2019. Considerăm că introducerea acestor modificări este una tardivă, raportată la data alegerilor. Atragem atenția asupra faptului că acestea nu au fost supuse dezbaterilor publice.

Continuă acreditarea observatorilor de către CEC. Până la 8 ianuarie 2019, în total au fost acreditați 146 observatori, dintre care 115 observatori naționali (110 – din partea MO Promo-LEX) și 31 observatori internaționali.

În perioada monitorizată, CEC a elaborat și expediat în adresa CECEU 3 circulare. Potrivit Promo-LEX, circularele elaborate de Comisie, prin care se pune în sarcina altor subiecți decât organele ierarhic inferioare, efectuarea sau abținerea de la efectuarea anumitor acțiuni nu poartă caracter obligatoriu pentru alți subiecți decât organele electorale inferioare.

CECEU au fost constituite în limite legale. Două partide politice parlamentare – PDM și PSRM – au delegat membri în toate CECEU. În cazul membrilor desemnați de autoritățile publice locale au fost identificate 7 CECEU în a căror componență este un număr diferit de cifra prescrisă de norma legală.

MO Promo-LEX specifică că CECEU nu respectă prevederile legale privind aducerea la cunoștința publică a informațiilor despre concurenții înregistrați, inclusiv nu asigură accesul publicului la declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale acestora.

Deschiderea secțiilor de votare peste hotare. În privința deschiderii SV peste hotare, MO Promo-LEX își reiterează poziția privind necesitatea de a atribui CEC rolul principal în determinarea numărului și geografiei secțiilor de votare care urmează a fi deschise. De asemenea insistăm asupra faptului ca repartizarea per circumscripții a secțiilor de votare să se facă strict în baza unor calcule matematice bazate pe criteriile definite de Codul electoral în art. 30, alin. (4). În cele din urmă, MO Promo-LEX solicită majorarea numărului de SV comparativ cu alegerile prezidențiale, cel puțin din perspectiva creșterii de aproape 5 ori a numărului de înregistrări prealabile la alegerile parlamentare.

Desemnarea și înregistrarea candidaților. Pe circumscripția națională, în perioada monitorizată, au depus cereri de înregistrare 6 solicitanți colectivi (5 partide politice și un bloc electoral) și au fost

Înregistrați 4 concurenți – PDM, Blocul ACUM, PCRM și PSRM. Cota de gen de 40% a fost respectată de concurenții înregistrați, majoritatea femeilor fiind însă plasate după poziția a 20-a din liste. De cealaltă parte, nici un concurent electoral înregistrat pe lista națională nu a asigurat cota de gen de 40% pentru candidații desemnați în circumscripțiile uninominale.

În circumscripții uninominale (CU) la data de 08.01.2019 sunt depuse un total de 393 de cereri de înregistrare a grupurilor de inițiativă (dintre care 2 au fost respinse, iar una - retrasă). În majoritatea CU – 46 – numărul de cereri de înregistrare a GI depuse variază de la 4 la 11, iar în cazul a 5 circumscripții este vorba de 11-14 .

Din totalul de 390 de GI înregistrate, 74% sunt constituite de partide și blocuri, iar 26% - de către cetățeni (candidați independenți). Respectiv, partidele rămân a fi actorii politici principali și pe circumscripțiile uninominale.

În privința perioadei de colectare a semnăturilor de către GI, MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că în cazul PDM 87% din GI au depus listele de subscripție pe parcursul primelor 2 zile. Prin comparație, din GI ale PSRM doar 29% au depus listele în intervalul dat. Pentru ceilalți concurenți încă nu este posibil de efectuat o statistică plenară la momentul publicării raportului.

Registrul de Stat al Alegătorilor. MO Promo-LEX a continuat monitorizarea Registrului de Stat al Alegătorilor (RSA), la etapa dată fiind vorba, în special, de realizarea de interviuri de către OTL cu registratorii care ar fi trebuit să actualizeze în perioada respectivă informația din RSA. MO Promo-LEX își exprimă nedumerirea față de sistarea de către CEC a accesului registratorilor la RSA pentru perioada 28 decembrie 2018 – 10 ianuarie 2019, în plină perioadă electorală în care conținutul RSA necesită o actualizare cât mai minuțioasă, inclusiv cu implicarea registratorilor.

În aceste condiții observatorii Promo-LEX au reușit să desfășoare doar 217 (57%) interviuri din cele 379 vizite realizate la APL, majoritatea având la bază discuția cu registratorii, fără accesarea Registrului. La moment, putem deduce următoarele aspecte relevante problemei monitorizate:

- în 32% de cazuri registratorii nu au recepționat listele electorale de la ultimul scrutin, conform prevederilor legale;
- majoritatea conflictelor depistate în RSA se referă la *Conflicte de secție de votare – 1280 conflicte* în cazul a 9 registratori și *Conflicte de adresă – 855 conflicte* în cazul a 17 registratori.

Registratorilor le-a fost dificil să se pronunțe asupra evoluției numărului de conflicte din RSA de la alegerile prezidențiale din 2016 până la perioada electorală actuală - 60% s-au abținut să ofere un răspuns. În același timp, 1% dintre registratori au afirmat că numărul conflictelor a crescut, iar 39% au răspuns negativ.

Litigii electorale. În perioada monitorizată, la CEC au fost depuse 2 contestații care se referă la înregistrarea și neînregistrarea concurenților electorali în circumscripțiile uninominale și 3 sesizări. O sesizare și o contestație au fost depuse de PDM, iar cealaltă contestație de Blocul ACUM, dar care vizează PDM.

Contestațiile au fost depuse împotriva actelor administrative emise de consiliile electorale de circumscripție electorale, iar sesizarea vizează comportamentul unui actor apolitic. Menționăm că CEC a restituit o contestație din motivul că nu a fost semnată de persoane împuternicite de a o semna.

Administrația publică locală de nivelul I a fost implicată în acțiuni de stabilire a locurilor de afișaj electoral, de întâlnire cu alegătorii, precum și de amenajare a unui minim de locuri speciale de afișaj electoral.

Apreciem efortul APL, dar atenționăm și asupra necesității respectării prevederilor legale ce țin de afișarea deciziilor privind spațiile de afișaj și întâlniri. Amenajarea locurilor pentru afișaj cu

respectarea suprafeței minime de 1 m² per concurent electoral poate fi o problemă pentru APL de nivelul I, în special în condițiile sistemului mixt de alegere a deputaților.

MO Promo-LEX atenționează asupra unui caz de încălcare a prevederilor art. 80 alin. (4) lit. e) Cod electoral, prin care nu se admite trasarea hotarelor circumscripțiilor uninominale pe interiorul unei UAT de nivelul întâi. Este vorba de c. Ghiduleni, r. Rezina, unitate de nivelul I care, potrivit legislației privind organizarea administrativ-teritorială are în componența sa 3 localități: Ghiduleni, Roșcanii de Sus și Roșcanii de Jos¹. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15.11.2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente,² c. Ghiduleni este atribuită CU nr.19 Ivancea, pe când localitatea din structura sa administrativă – Roșcanii de Sus - este inclusă în componența CU nr.13 Rezina, ca localitate din cadrul altei comune a r. Rezina – Gordinești.

Concurenții electorali. În contextul desfășurării alegerilor parlamentare în baza sistemului mixt, MO Promo-LEX atestă un activism sporit al anumitor concurenți deja înregistrați sau potențiali concurenți, pentru perioada monitorizată fiind constatate un număr de circa 281 de evenimente. Dintre acestea, 41% au fost efectuate de PSRM, 29% - de PPȘ și, respectiv, 19% - de PDM.

Trezesc semne de îngrijorare în special evenimentele ce pot fi calificate drept **oferire de cadouri în perioada electorală**, atât din perspectiva fenomenului ca atare, cât și amploarea acestuia – 100 de evenimente sau 35% din totalul acestora. În activitățile respective au fost implicați reprezentanții PSRM (42 de cazuri de oferire a cadourilor), PPȘ (41) și PDM (17).

Menționăm că au fost implicate și fundațiile de caritate asociate cu anumite formațiuni politice – Fundația de binefacere "Din Suflet" (PSRM) și Fundația de binefacere "Miron Șor" (PPȘ). La același capitol, semnalăm o diversitate geografică sporită a cazurilor de oferire a cadourilor cu tentă electorală, chiar dacă în proporție de cca 30% este vorba de mun. Chișinău.

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 10 cazuri ce pot fi calificate drept **utilizare a resurselor administrative**. În cazul a 7 din acestea sunt vizați reprezentanții PDM, 2 – PPȘ și 1 – PN.

În cazul a două partide putem vorbi de situații ce ar putea fi calificate drept **implicare a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova** în activități cu tentă electorală: PDM (3 cazuri) și PPȘ (3 cazuri).

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puțin 250 de situații în care a fost utilizată **publicitatea** (promoțională, stradală, on-line etc.). Dintre acestea, 36% au fost ale PSRM, 31% - ale PPȘ și 24% - ale PDM. Cele mai utilizate tipuri de publicitate au fost bannerele stradale – 22% și billboard-urile – 16%.

MO Promo-LEX constată **implicarea Președintelui R. Moldova** în promovarea candidaților desemnați de către PSRM pentru alegerile parlamentare.

Finanțarea activității Grupurilor de Inițiativă. Conform paginii oficiale a CEC, aprox. 60% din grupurile de inițiativă constituite pentru colectarea semnăturilor au depus rapoarte financiare în termen. Alte 135 grupuri de inițiativă, printre care cele constituite de 6 formațiuni politice (MSPSN – 1 GI, PCRM – 27 GI, PL – 22 GI, PDA – 2 GI, PVE – 3 GI și 92 GI - pentru candidații independenți), nu au depus nici raport financiar săptămânal și nici o informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor, ceea ce contravine prevederilor Regulamentului privind activitatea grupurilor de inițiativă.

Cheltuielile raportate la CEC sunt pentru publicitate - 82%, 16% - cheltuieli de transport și 2 % - cheltuieli pentru locațiunea spațiilor temporare. Pe de altă parte, constatările arată că cele mai mari cheltuieli neraportate se referă la evenimentele publice organizate de fiecare grup de inițiativă în

¹ Anexa 3, Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova Nr. 764 din 27.12.2001.
<https://is.gd/IEjOA3>

² Anexa 1, Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15.11.2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente
<https://is.gd/cNblof>

circumscripțiile uninominale, cheltuielile total estimate și neraportate ale acestora ridicându-se la cel puțin 1 584 821 lei. Cheltuielile total estimate și neraportate pentru toate categoriilor monitorizate sunt de cel puțin 1 975 193 lei, ceea ce, pentru comparație, constituie aproape 63 % din plafonul maxim admis de CEC pentru grupurile de inițiativă din partea partidelor politice/blocurilor electorale în 51 de circumscripții uninominale.

Potrivit Promo-LEX, în perioada de până la înregistrarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor, cel puțin 3 potențiali concurenți electorali (PDM, PPȘ, PSRM) au efectuat cheltuieli pentru activități cu tentă electorală și caracter prielnic colectării semnăturilor. Acestea ating un quantum estimativ de cel puțin 3 766 917 lei, mijloace financiare care au adus dividende politice și electorale, nefiind incluse în contul Fond electoral. Potrivit cadrului legal existent, aceste cheltuieli sunt obligatorii de a fi raportate în rapoartele finale ale partidelor respective pentru anul 2018.

În perioada monitorizată, **activitățile de educație și instruire electorală** au fost desfășurate în special de către CEC și CICDE: prezentarea rezultatelor Campaniei de informare și educare civică „Democrația contează”; lansarea Centrului de Apel; instruirea membrilor CECE și a registratorilor; elaborarea manualului pentru membrii CECE.

Societatea civilă, de asemenea, s-a implicat în activități de informare electorală. Este vorba de publicarea de către ADEPT a buletinelor informative săptămânale privind principalele evenimente din perioada electorală.

INTRODUCERE

Raportul nr. 2 este elaborat în cadrul activității Misiunii de Observare (MO) Promo-LEX a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 și cuprinde rezultatul monitorizării perioadei electorale în intervalul 10 decembrie 2018 – 8 ianuarie 2019.

Raportul de față conține constatările și tendințele principale specifice începutului perioadei electorale pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Concluziile și recomandările MO din actualul raport se referă la desemnarea și înregistrarea concurenților electorali, precum și la activitățile cu tentă electorală a potențialilor candidați și a celor înregistrați.

MO Promo-LEX va prezenta un total de 6 rapoarte de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. Misiunea rapoartelor este diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral. După ziua alegerilor va fi elaborat un raport care va include sinteza principalelor aspecte ale organizării și desfășurării votării (de ex., deschiderea și închiderea SV, numărul și tipul incidentelor); rezultatele numărării în paralel a voturilor (PVT) și compararea acestora cu rezultatele oficiale. Raportul final al MO urmează a fi prezentat pe data de 28 martie 2019.

Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, în baza constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul MO cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își înaintează propria candidatură, precum și societatea civilă.

Monitorizarea procesului electoral se efectuează pe durata perioadei electorale de către 48 de OTL, câte unul pentru fiecare din cele 46 de circumscripții uninominale (CU) constituite pe teritoriul R. Moldova și controlate de autoritățile constituționale, precum și câte un OTL pentru CU constituite pentru regiunea transnistreană și pentru CU constituite peste hotare. În ziua scrutinului, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare din secțiile de votare (SV) deschise pe teritoriul R. Moldova. De asemenea, MO intenționează să desemneze OTS și pentru cel puțin 50 de SV peste hotare constituite pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită³ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

Drept sursă pentru elaborarea rapoartelor de observare ale MO servesc constatările OTL raportate în baza unor formulare tematice, precum și informații oficiale publice, raportate de către observatorii MO Promo-LEX. În cadrul vizitelor planificate, observatorii analizează informația rezultată din discuții, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md în care orice cetățean poate semnală activități cu tentă electorală, pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate

³ <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în R. Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Începând cu anul 2009, Asociația organizează Misiuni de observare a alegerilor din R. Moldova, prezenta MO a alegerilor parlamentare fiind a 17-a la număr. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de experiență internațională și au participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din: Armenia, Germania, Georgia, Estonia, Norvegia, România, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanții la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de Observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul “Democrație, Transparență și Responsabilitate”; a Ambasadei Marii Britanii la Chișinău prin proiectul „Consolidarea responsabilității democratice în Moldova”; a Fundației Soros-Moldova prin proiectele „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova” și „Monitorizarea listelor de alegători și a litigiilor electorale în alegerile parlamentare din 2018”; a Consiliului Europei prin proiectul “Suport pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din 2018”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. CADRUL LEGAL

Activitatea organelor electorale și a subiecților cu drept de desemnare a candidaților, în perioada monitorizată, a indicat asupra unor incertitudini legale, atât cu caracter general, cât și cu referire expresă la implementarea sistemului mixt, pe care legiuitorul va fi necesar să le clarifice.

Printre aspectele legale cu caracter general ce necesită reglementare explicită se numără: incertitudini privind definirea termenului de desemnare a candidaților; lipsa clarității privind neînregistrarea în calitate de reprezentant cu drept de vot consultativ a candidatului desemnat și înregistrat; situația privind desemnarea candidaților cu altă apartenență politică decât partidele politice constituante ale blocului electoral.

Printre problemele apărute în contextul implementării sistemului mixt, atragem atenția la: constituirea consiliilor electorale de circumscripție uninominală pentru secțiile de votare din străinătate și pentru secțiile de votare pentru localitățile din stânga Nistrului; lipsa unei reglementări explicite privind modificarea listei naționale de candidați prin completarea listei deja înregistrate; necesitatea, în opinia Promo-LEX de a extinde durata suspendării activității persoanelor cu funcții de răspundere conform art. 13 alin. (3) din Codul electoral și pe perioada de colectare a semnăturilor.

1.1. Incertitudini privind definirea termenului de desemnare a candidaților

Conform art. 46 alin. (1) din Codul electoral, procesul de desemnare a candidaților în alegerile parlamentare **începe cu 60 de zile** înainte de ziua alegerilor și se termină cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor. Conform art. 1 din Codul electoral, desemnarea candidaților reprezintă procedură de adoptare de către partide și alte organizații social-politice, de către blocurile electorale a deciziilor asupra candidaturilor pentru funcțiile electivă, desfășurată în cadrul ședințelor organelor de conducere ale partidelor și altor organizații social-politice, ale blocurilor electorale, în conformitate cu statutele lor, **după anunțarea datei alegerilor.**

Astfel, atragem atenția asupra dualității terminologiei utilizate pentru definirea termenului de desemnare a candidaților (procedură/ proces), termenului maxim în care candidații pot fi desemnați (după anunțarea datei alegerilor/cu 60 de zile înainte de ziua alegerilor- în contextul în care data alegerilor este anunțată cu cel puțin 60 de zile înainte de ziua alegerilor).

Suplimentar, **atragem atenția asupra unei tratări diferite a dreptului cetățenilor de a-și înainta propria candidatură.** Diferit de noțiunea oferită la art. 1 din Codul electoral pentru termenul desemnarea candidaților, conform art. 46 alin. (2) lit. c) Codul electoral, dreptul de a desemna candidați pentru alegeri îl au inclusiv cetățenii Republicii Moldova care își înaintează propria candidatură (candidații independenți).

1.2. Lipsa unei reglementări privind modificarea listei de candidați prin completare

Conform art. 84 alin. (2) partidul și/sau blocul electoral poate înainta: a) lista de candidați pentru circumscripția națională, care nu va fi mai mică de **30 de persoane** și nu va depăși numărul de **55 de persoane**; b) câte un candidat pentru fiecare circumscripție uninominală.

Menționăm situația când CEC a decis asupra înregistrării unor concurenți electorali pe circumscripția națională, dar simultan a decis excluderea unor persoane din liste din motivul nedepunerii certificatelor de integritate și respectiv, caracterului incomplet a dosarelor. Astfel au

fost excluse 9 persoane din lista națională a PCR⁴, 1 persoană din lista națională a Blocului ACUM și 1 persoană din lista națională a PSRM.

Ulterior, PCR⁴ a depus o solicitare privind **completarea listei candidaților la funcția de deputat în Parlamentul RM** cu persoanele care au fost excluse, anexând certificatele de integritate.⁵ Menționăm că în conformitate cu art. 88 alin. (1) din Codul electoral, concurenții electorali au dreptul să retragă întreaga listă de candidați, să înlocuiască un candidat, să anuleze decizia privind includerea în listă a unui candidat anume, dar nu mai târziu decât cu 14 zile înainte de ziua alegerilor. Însă, **atragem atenția, că modificarea listei de candidați prin completare nu este reglementată de Codul electoral.**

1.3. Privind neînregistrarea în calitate de reprezentant cu drept de vot consultativ a unui candidat desemnat pe lista națională

Un candidat pe lista națională a Blocului ACUM a fost desemnat concomitent și în calitate de reprezentant cu drept de vot consultativ la CEC. Comisia a decis să nu-l confirme în calitate de reprezentant cu drept de vot consultativ, deoarece contravine prevederilor art. 49 alin. (5) din Codul electoral. Conform acestei prevederi, candidații desemnați în alegeri nu pot fi angajați și nu pot desfășura activități în cadrul nici unui consiliu sau birou electoral pe durata alegerilor în cauză.

Considerăm că legiuitorul s-a referit în această prevedere la interdicția de desemnare a candidatului în calitate de membru a unui organ electoral sau de desfășurare a activității în cadrul aparatului acestuia. Reprezentantul cu drept de vot consultativ derivă în primul rând din instituția reprezentării în cadrul organelor extrajudiciare și judiciare. În lipsa unui reprezentant, concurentul electoral se poate reprezenta de sine stătător, în acest sens nefiind calificată ca și desfășurare a activității în cadrul unui consiliu sau birou electoral.

Din prevederile art. 15 din Codul electoral rezultă că reprezentanții cu drept de vot consultativ sunt desemnați de către concurenții electorali și pot apăra interesele acestuia în litigiile cu caracter electoral și în instanța de judecată, iar drepturile și obligațiile acestora sunt stabilite prin hotărâre a CEC precum și de către concurenții electorali care îi desemnează. În același timp, unica condiție stabilită în Codul electoral pentru reprezentanții cu drept de vot consultativ privește deținerea de către aceștia a dreptului de a alege și de a fi aleși, fără a fi menționată vreo incompatibilitate în legătură cu înregistrarea în calitate de candidat în același scrutin. Suplimentar, conform pct. 2 din Regulamentul cu privire la activitate reprezentanților cu drept de vot consultativ ai concurenților electorali, se impun criterii suplimentare privind deținerea studiilor superioare juridice sau în administrație publică și nedeținerea funcției de demnitate publică.

În opinia MO Promo- LEX, unica mențiune de natură să determine neînregistrarea reprezentantului cu drept de vot consultativ care este și candidat în alegeri, este prevăzută la pct. 9 prin care reprezentantului concurentului electoral i se interzice să desfășoare acțiuni de agitație electorală, precum și să poarte și să arate ecusoane, insigne sau alte însemne de agitație electorală. Desfășurarea agitației electorale în timpul campaniei electorale este un drept inerent concurenților electorali și candidaților desemnați la funcția de deputat.

1.4. Privind desemnarea candidaților cu altă apartenență politică decât partidele politice constituante ale blocului electoral

Pe lângă altele, prin Hotărârea CEC nr. 2025 din 02.01.2019 privind demersul de înregistrare a candidaților la funcția de deputat în Parlamentul RM pentru circumscripția națională din partea Blocului ACUM, a fost constatat că „la candidații sub numele 11 și 32, Ciobanu Maria și Terguță Ion, se indică în listă la rubrica „Apartenența politică” Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM), însă partidul în cauză nu face parte din bloc. Deoarece Comisiei nu i-au fost prezentate acte ce ar

⁴ Hotărârea CEC nr. 2026 din 02.01.2019

⁵ <https://bit.ly/2TxSSuT>

confirma desemnarea acestora de către organele abilitate ale PLDM, și confirmarea copreședintelui Blocului că aceștia nu au fost desemnați de către PLDM și că vor participa în cadrul alegerilor parlamentare reprezentând Blocul ACUM, respectiv, în anexa hotărârii în lista de candidați, la rubrica „Aparența politică”, mențiunea „PLDM” a fost exclusă.

În acest sens, a fost formulată o opinie separată, prin care membrul CEC, Iurie Ciocan, a constatat, suplimentar, înaintarea candidaților în circumscripțiile uninominale din partea Blocului ACUM a mai multor deputați în Parlament, membri PLDM, și respectiv participarea în comun la alegerile parlamentare a reprezentanților a trei partide: PAS, PPPDA și PLDM, în timp ce subiecți constituenți sunt doar două partide.

În această privință, ținem să menționăm, că legislația în vigoare nu condiționează desemnarea persoanelor în calitate de candidați la funcția de deputat, de apartenența politică la partidul care îi desemnează. Cu atât mai mult, nu ar trebui să condiționeze desemnarea candidaților din partea unui bloc electoral de apartenența politică la partidele constituente a acestui bloc. Altfel, în rând cu actele indicate la art. 49 Cod electoral, ar trebui să se regăsească și actul ce confirmă apartenența politică a fiecărui candidat desemnat.

Mai mult decât atât, la art. 85 alin. (5) Cod electoral, legiuitorul a stabilit că aceeași persoană poate fi inclusă doar într-o singură listă de candidați, din partea unui singur concurent electoral. Așa cum calitatea de concurent electoral pe circumscripția națională o pot avea doar partidele politice și blocurile electorale, prin această interdicție legiuitorul admite că apartenența politică sau lipsa acesteia la un partid politic nu este de natură să determine neinclusiunea aceleiași persoane în liste diferite. Suplimentar, arătăm că potrivit art. 85 alin. (6) din Codul electoral, persoana inclusă în lista de candidați din partea unui concurent electoral poate candida și într-o singură circumscripție uninominală în calitate de candidat independent. Respectiv, legiuitorul acceptă dualitatea conform căreia un candidat cu apartenență politică la partidul care l-a inclus în lista de candidați pe circumscripția națională, va candida independent pe circumscripție uninominală, adică (în sensul noțiunii “candidat independent” de la art. 1 Cod electoral) desemnându-și candidatura independent de partidul care l-a inclus în listă.

Conform autorului opiniei separate, asemenea participare la alegerile parlamentare este “incorectă și contrară spiritului echității în competiția electorală, deoarece PLDM nu va prezenta rapoarte financiare la CEC, nefiind înregistrat ca și concurent electoral individual ori ca și parte a unui bloc electoral, bunurile aflate în gestiunea PLDM vor face parte din exercițiul electoral, iar organul electoral va fi pus în dificultatea de a monitoriza cheltuielile financiare realizate de Blocul ACUM, inclusiv munca prestată gratuit (voluntariat) de către membrii și simpatizanții PLDM, care juridic nu sunt parte a Blocului respectiv”. De asemenea, membrul CEC a propus copreședinților Blocului ACUM să examineze posibilitatea de cooptare a PLDM în calitate de subiect constituant al Blocului electoral, fundamentându-și poziția inclusiv pe prevederea art. 95 alin. (2) lit. b) conform căreia pragul electoral pentru accesarea unui bloc electoral în Parlament este unic, indiferent de numărul subiecților constituenți ai blocului.

În această parte, arătăm că neînregistrarea unui partid politic în calitate de concurent electoral, exclude necesitatea efectuării cheltuielilor financiare de campanie și respectiv prezentarea rapoartelor financiare de campanie. În același timp, considerăm că CEC dispune de competențe și mecanisme legale în măsură să identifice încălcarea legislației privind finanțarea sau susținerea materială/nematerială a campaniei electorale de către persoane terțe.

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 29 din 29.12.2014, Curtea s-a pronunțat asupra participării reprezentanților mai multor partide politice pe liste electorale comune (blocuri electorale camuflate) în care **a constatat că participarea la alegeri pe o listă comună a două partide politice reprezintă în fapt un bloc electoral camuflat, prin care s-a încercat eludarea pragului minim de reprezentare de 9%, și obținerea aplicării pragului de 6%, valabil în cazul**

partidelor politice, recomandând autorităților competente în materie electorală să excludă din start situațiile de camuflare a blocurilor electorale într-un singur partid politic.⁶

În contextul în care **un bloc electoral a fost constituit și cadrul legal în vigoare nu mai stabilește în mod diferențiat pragul de accedere în parlament pentru blocurile electorale constituite din două sau mai multe partide politice, considerăm improprii declarațiile privind camuflarea blocului electoral, în special, în situația în care apartenența politică a candidaților desemnați este anunțată public și declarată în mod corespunzător organului responsabil de înregistrare.**

1.5.Suspendarea activității persoanelor cu funcții de răspundere, conform art. 13 alin. (3) din Codul electoral

Incertitudinile privind aplicarea normelor prevăzută la art. 13 alin. (3) și art. 49 alin. (1) lit. (i) Cod electoral a determinat un concurent electoral să se adreseze la CEC pentru elucidarea aspectului privind începutul perioadei de suspendare a activității în funcția pe care o dețin.⁷

Art. 13 alin. (3) Cod electoral prevede că cetățenii Republicii Moldova care, în virtutea funcției pe care o dețin, nu au dreptul să fie membri ai partidelor sau ai altor organizații social-politice, precum și persoanele cu înaltă funcție de răspundere al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția R. Moldova și/sau de legile organice, **din momentul înregistrării lor în calitate de concurenți electorali**, își suspendă activitatea în funcția pe care o dețin. Totodată, conform art. 49 alin. (1) lit. i), pentru înregistrarea candidaților, CEC sau CECE li se prezintă personal de către candidat, cel târziu cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor inclusiv declarația despre suspendarea, **pe durata campaniei electorale**, a funcțiilor ocupate anterior – pentru persoanele care cad sub incidența art. 13 alin. (3).

Astfel, arătăm că în conformitate cu noțiunea oferită la art. 1 termenului *campanie electorală*, aceasta începe pentru fiecare concurent electoral, **la data înregistrării acestuia** de către CEC sau de către CECE. Însă, conform art. 91 din Codul electoral, campania electorală pentru alegerile Parlamentului începe **nu mai devreme de 30 de zile înainte de ziua alegerilor**.

Luând în considerare cele expuse, concluzionăm că **modificarea prevederilor legale privind perioada campaniei electorale în cadrul scrutinului parlamentar, a determinat apariția incertitudinii aplicării normelor de la art. 13 și art. 49 și se atestă** situația de concurență a normelor legale,. Aplicând principiile interpretării *Lex posterior derogat legi priori*⁸ și *Lex specialis derogat legi generali*⁹, concluzionăm că candidații la funcția de deputați urmează să-și suspende activitatea doar pentru perioada campaniei electorale, chiar dacă au fost înregistrați înainte de începutul campaniei electorale.

În același timp, modificarea sistemului electoral ar putea determina **suspendarea din funcție la o etapă premergătoare celei de înregistrare în calitate de concurent electoral în circumscripția uninominală**. Or, în susținerea persoanei care candidează la funcția de deputat în circumscripția uninominală și care cade sub incidența art. 13 alin. (3), trebuie să se colecteze semnături de către membrii GI. În acest sens, semnarea în listele de subscripție pentru susținerea unui candidat la funcția de deputat trebuie fie benevolă, fără să fie exercitate presiuni asupra alegătorului care să-l determine să semneze.

⁶ Pct. 97, 99 Hotărârea Curții Constituționale nr. 29 din 09.12.2014 privind confirmarea rezultatelor alegerilor pentru Parlamentul Republicii Moldova din 30 noiembrie 2014 și validarea mandatelor deputaților aleși

⁷ <https://bit.ly/2FdaVDI>

⁸ Legea mai recentă primează față de legea mai veche.

⁹ Norma specială primează față de cea generală.

În contextul în care, în scrutinul parlamentar actual au fost desemnați în calitate de candidați la funcția de deputat pretori, președinți de raioane, primari, miniștri, al căror mandat nu s-a încheiat, ar putea fi create condiții, care să denatureze procesul electoral:

- alegătorul ar putea fi constrâns să semneze pentru susținerea acestora, datorită funcției care o dețin candidații respectivi;
- prin omiterea suspendării din funcție în perioada colectării semnăturilor, contracandidații acestora sunt puși în condiții inegale și inechitabile. Scopul urmărit de legiuitor prin norma privind suspendarea din funcție pe durata campaniei electorale îl constituie asigurarea egalității șanselor tuturor concurenților electorali în realizarea dreptului de a accede în Parlament¹⁰;
- această categorie de candidați ar putea face abuz de puterea sau poziția pe care o dețin, pentru a colecta semnăturile necesare înregistrării.

Concluzionând cele expuse, **considerăm că suspendarea din funcție a candidaților desemnați în circumscripțiile uninominale ce cad sub incidența art. 13 alin. (3), trebuie să se efectueze odată cu eliberarea listelor de subscripție.**

În vederea eliminării incertitudinilor privind perioada de suspendare a persoanelor ce cad sub incidența art. 13 alin. (3) și uniformizării prevederilor din Codul electoral pentru toate scrutinele, **recomandăm legiuitorului modificarea art. 13 alin. (3) și a noțiunii de campanie electorală prevăzută la art. 1 din Codul electoral.**

De asemenea, arătăm că Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova¹¹, prevede suspendarea pe durata campaniei electorale, totuși la Anexa nr. 15 – Declarația despre suspendarea din funcție conține următorul text: „ (...) declar pe propria răspundere că **din momentul înregistrării** îmi suspend, **pe durata campaniei electorale**, activitatea în funcția de (...)”. În acest sens, recomandăm și modificarea Anexei nr. 15 a regulamentului.

1.6. Constituirea consiliilor electorale de circumscripție uninominală pentru secțiile de votare din străinătate și pentru secțiile de votare pentru localitățile din stânga Nistrului

Conform art. 81 alin. (2) Cod electoral, pentru secțiile de votare din străinătate, CEC va forma **un consiliu electoral** distinct cu sediul în mun. Chișinău, care va asigura organizarea proceselor electorale pentru **circumscripțiile uninominale constituite peste hotare.**

Conform art. 81 alin. (3) Cod electoral, pentru secțiile de votare pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), CEC va forma **un consiliu electoral** distinct cu sediul în municipiul Chișinău, care va asigura organizarea proceselor electorale pentru **circumscripțiile uninominale constituite pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria).**

Din conținutul prevederilor menționate, **concluzionăm că** pentru circumscripțiile electorale din străinătate, precum și pentru circumscripțiile din stânga Nistrului (Transnistria) **urmasă să fie constituite câte un singur CECEU** care să asigure organizarea proceselor electorale. Cu toate acestea, prin Hotărârile CEC nr. 1983-1985 din 21.12.2018 au fost constituite 3 CECEU pentru secțiile de votare din străinătate, iar prin Hotărârile CEC nr. 1981-1982 din 21.12.2018 au fost constituite 2 CECEU pentru secțiile de votare pentru localitățile din stânga Nistrului. În acest sens, considerăm că, **constituind organele electorale, CEC a interpretat eronat prevederile legale în vigoare.**

În plus, constatăm că la modificarea cadrului legal privind votarea peste hotare nu au fost armonizate toate prevederile legale. În particular, atragem atenția asupra prevederii menționate la

¹⁰ Hotărârea Curții Constituționale nr. 25 din 09.11.2010 privind controlul constituționalității art. 13 alin. (3) lit. a) din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997

¹¹ Aprobat prin Hotărârea CEC nr. 1731 din 3 iulie 2018

art. 31 alin. (7): exactitatea datelor din procesele-verbale întocmite de birourile electorale ale secțiilor de votare din străinătate este confirmată telefonic, iar în cazul unor neconcordanțe și neajunsuri probate suficient, acestea se corectează de către **consiliul electoral de circumscripție Chișinău**.

În condițiile în care pentru secțiile de votare din străinătate sunt constituite Consilii electorale de circumscripție electorală distincte, corectarea erorilor, conform art. 31 alin. (7), de către consiliul electoral de circumscripție Chișinău (în cadrul alegerilor parlamentare sunt prevăzute 11) poate fi **calificată ca o ingerință în procesul electoral din partea unui organ electoral care nu are competențe în circumscripția respectivă**. Această prevedere face, de asemenea, imposibilă corectarea proceselor-verbale de către alte organe electorale.

II. ORGANELE ELECTORALE

În perioada monitorizată, CEC și-a exercitat atribuțiile conform prevederilor legale și a Planului calendaristic. Atragem atenția asupra numărului mare de hotărâri privind modificarea componenței CECEU, fapt ce indică asupra unei atitudini mai puțin responsabile a unor subiecți cu drept de desemnare. De asemenea, MO Promo-LEX menționează că au fost operate modificări la 3 Regulamente și aprobat un Regulament în vederea organizării scrutinelor din 24 februarie 2019. Considerăm că operarea acestor modificări este una tardivă, raportată la data alegerilor. De asemenea, atragem atenția asupra faptului că acestea nu au fost supuse dezbaterilor publice.

Continuă acreditarea observatorilor de către CEC. Până la 8 ianuarie 2019, în total au fost acreditați 146 de observatori, dintre care 115 observatori naționali (110 – din partea MO Promo-LEX) și 31 observatori internaționali.

În perioada monitorizată, CEC a elaborat și expediat în adresa CECEU 3 circulare. Potrivit Promo-LEX, circularele elaborate de Comisie, prin care se pune în sarcina altor subiecți decât organele ierarhic inferioare efectuarea sau abținerea de la efectuarea anumitor acțiuni, nu poartă caracter obligatoriu pentru alți subiecți decât organele electorale inferioare.

CECEU au fost constituite în limite legale. Două partide politice parlamentare – PDM și PSRM – au delegat membri în toate CECEU. În cazul membrilor desemnați de autoritățile publice locale au fost identificate 7 CECEU în a căror componență există un număr de membri diferit de cifra prescrisă de norma legală.

În privința deschiderii SV peste hotare, MO Promo-LEX își reiterează poziția privind necesitatea de a atribui CEC rolul principal în determinarea numărului și geografiei secțiilor de votare care urmează a fi deschise. De asemenea, insistăm asupra faptului ca repartizarea per circumscripții a secțiilor de votare să se facă în baza unor calcule matematice bazate pe criteriile definite de Codul electoral în art. 30, alin. (4). În definitiv, MO Promo-LEX solicită majorarea numărului de SV comparativ cu alegerile prezidențiale, cel puțin din perspectiva creșterii de aproape 5 ori a numărului de înregistrări prealabile la alegerile parlamentare.

MO Promo-LEX specifică că CECEU nu respectă prevederile legale privind aducerea la cunoștința publică a informațiilor despre concurenții înregistrați, inclusiv nu asigură accesul publicului la declarațiile cu privire la venituri și proprietăți ale acestora.

2.1. Activitatea Comisiei Electorale Centrale (CEC)

2.1.1. Hotărâri CEC

Conținutul tematic al hotărârilor aprobate. În perioada de raportare, CEC a întreprins un șir de activități necesare respectării Programului calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din Republica Moldova din 24 februarie 2019, adoptând în acest sens un număr total de 119 hotărâri, după cum urmează: 51 de hotărâri prin care a constituit CECEU; 30 de hotărâri de modificare a hotărârilor de constituire a CECEU și 24 de hotărâri privind alte acțiuni încadrate în realizarea Programului calendaristic al CEC privind organizarea alegerilor și a referendumului. Atragem atenția asupra numărului mare de hotărâri privind modificarea componenței CECEU, fapt ce indică asupra unei atitudini neglijente a unor subiecți cu drept de desemnare.

Aspecte ale modificării cadrului legal. În scopul adaptării procedurilor la sistemul mixt, în perioada de raportare au fost modificate 3 Regulamente, și anume: Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă¹², Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale¹³ și Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la funcția de deputat în Parlamentul RM¹⁴. Totodată, a fost aprobat un nou Regulament privind reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare și referendumul republican din 24 februarie 2019 în mijloacele de informare în masă, conform căruia este reglementat modul de reflectare a campaniei electorale.

În primul rând, considerăm că operarea acestor modificări este una tardivă, raportată la data alegerilor. În al doilea rând, constatăm că proiectele de hotărâri sus-menționate nu au fost supuse dezbaterilor publice, astfel CEC nu a ținut cont de etapele transparenței decizionale.

Acreditarea observatorilor naționali și internaționali. În vederea monitorizării alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, în perioada de raportare din 10 decembrie 2018 – 10 ianuarie 2019, CEC a aprobat un număr de 6 hotărâri prin care a acreditat 25 de observatori naționali: 20 de persoane din partea Asociației Promo-LEX; 2 persoane din partea Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova; 3 persoane din partea Filialei din Chișinău a Institutului Internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare a Comunității Statelor Independente (IIMDD AIP CSI). De asemenea, CEC a acreditat 24 de observatori internaționali: 10 persoane din partea Asociației Obștești „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA”, 8 persoane din partea Rețelei Europene a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO); 5 persoane din partea Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova; 1 persoană din partea Ambasadei Republicii Franceze în Republica Moldova.

Până la 8 ianuarie 2019, în total au fost acreditați 146 de observatori, dintre care 115 observatori naționali (110 din partea MO Promo-LEX) și 31 observatori internaționali.

2.1.2. Circularele CEC

În perioada monitorizată, CEC a elaborat și expediat în adresa CECEU 3 circulare, două dintre ele fiind datate cu 31.12.2018 (una dintre care nici la 08.01.2019 nu era publicată la compartimentul Circulare/Alegeri parlamentare 2019 de pe pagina CEC), iar a treia a fost emisă în data de 06.01.2019.

Circulara privind finanțarea activității grupurilor de inițiativă înregistrate pentru colectarea semnăturilor în susținerea unui candidat independent la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 conține acțiunile pe care trebuie să le efectueze GI după ce au fost înregistrate la CECEU, conform prevederilor legale conținute în Codul electoral și în Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă (înregistrarea persoanei responsabile de finanțele grupului și întocmirea rapoartelor, deschiderea contului în bancă și informarea CEC despre acest fapt, termenul și forma prezentării rapoartelor privind finanțarea grupului de inițiativă). Menționăm că această circulară este adresată CECEU, însă aplicarea acesteia trebuie să fie efectuată de către GI.

În acest sens, *MO Promo-LEX reiterează caracterul incert al statutului circularilor elaborate de CEC.* Unicele mențiuni privind circularele elaborate de CEC se regăsesc în Regulamentul privind activitatea consiliului electoral de circumscripție, în care este menționat că președintele consiliului electoral de circumscripție informează membrii consiliului și subiecții vizați privind punerea în aplicare, în limita competențelor stabilite, a circularilor, indicațiilor și altor note informative emise de Comisie, iar

¹² Hotărârea CEC nr. 1915 din 11.12.2018 de modificare a Regulamentului privind finanțarea grupurilor de inițiativă, aprobat prin hotărârea CEC nr. 114 din 18.08.2016 <https://bit.ly/2saVnnp>

¹³ Hotărârea CEC nr. 1916 din 11.12.2018 de modificare a Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale, aprobat prin hotărârea CEC nr. 3352 din 04.05.2015 <https://bit.ly/2QoD7d>

¹⁴ Hotărârea CEC nr. 1993 din 21.12.2018 de modificare a Regulamentului privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la funcția de deputat în Parlamentul RM, aprobat prin hotărârea CEC nr. 1731 din 03.07.2018 <https://bit.ly/2C4LaS0>

membrii consiliului electoral de circumscripție au obligația să pună în aplicare, în limita competențelor stabilite, **circularele**, indicațiile și alte note informative **emise de Comisie**.

Astfel, potrivit Promo-LEX, circularele elaborate de Comisie, prin care se pune în sarcina altor subiecți decât organele ierarhic inferioare efectuarea sau abținerea de la efectuarea anumitor acțiuni, nu poartă caracter obligatoriu pentru alți subiecți decât organele electorale inferioare.

O altă circulară emisă de Comisie vizează actele ce urmează a fi prezentate Consiliului Electoral de Circumscripție de către candidatul la funcția de deputat, înaintat de un bloc electoral.¹⁵ Circulara repetă lista de acte conținute la pct. 19 din Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la funcția de deputat, cu excepția statutului și certificatului de înregistrare, în copie autenticată prin ștampila umedă a partidului politic – care rămâne a fi obligatorie doar pentru candidații desemnați de partide politice.

Cea de-a treia circulară este emisă la 06.01.2019 și privește obligația consiliilor electorale de circumscripție de publicare a hotărârilor sale cu privire la cererile de înregistrare a grupurilor de inițiativă și a cererilor de înregistrare în calitate de candidat la funcția de deputat pentru circumscripțiile electorale uninominale pe pagina-web oficială a CEC.

Deși pct. 35 din Regulamentul privind activitatea consiliului electoral de circumscripție prevede termenul de 3 zile pentru aducerea la cunoștința publică a hotărârilor CECE, prin circulara emisă CEC pune în sarcina Consiliilor electorale de circumscripție asigurarea publicării hotărârilor menționate în ziua adoptării acestora.

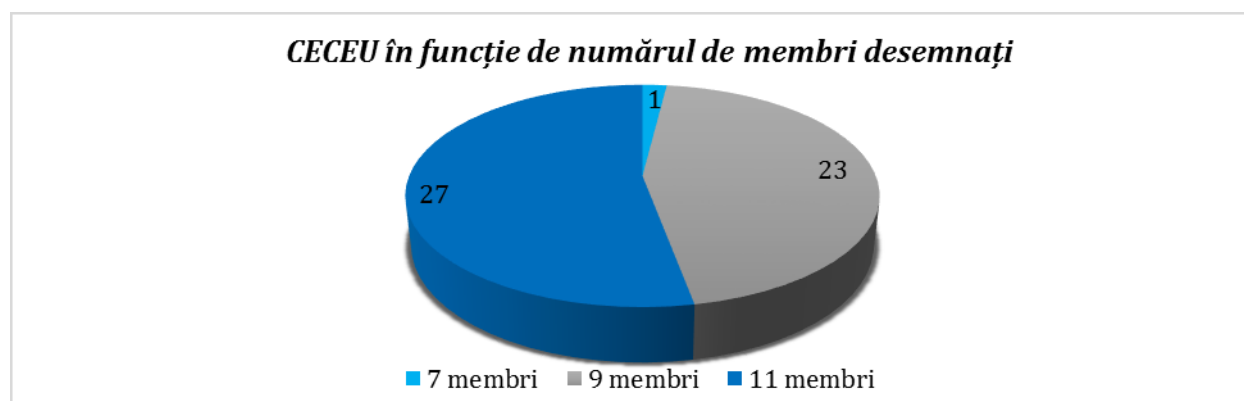
2.1.3. Constituirea Consiliilor Electorale ale Circumscripțiilor Electorale Uninomale (CECEU)

Conform prevederilor legale,¹⁶ CECEU se constituie de către CEC cu cel puțin 50 de zile înainte de alegeri. Conform programului calendaristic al CEC,¹⁷ termenul-limită de constituire al CECEU a fost 21.12.2018.

La data de 21.12.2018, prin hotărârile CEC nr. 1935 – 1985 au fost create cele 51 CECEU. Ulterior, dat fiind admiterea unor erori, în cel puțin 5 cazuri s-au efectuat completări ale hotărârilor în condițiile în care s-a decis constituirea CECEU din 11 membri, dar desemnați prin hotărâri erau doar 10¹⁸.

În funcție de numărul de membri desemnați, constatăm că 1 CECEU (2%) a fost constituit din 7 membri, 23 (45%) - din 9 membri și, respectiv, 27 CECEU (53%) - din 11 membri (a se vedea Graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

¹⁵ <https://bit.ly/2VENI7z>

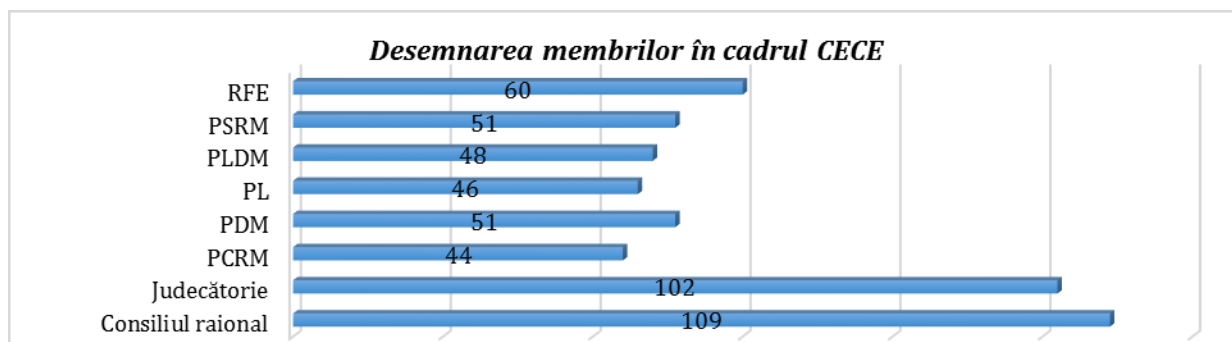
¹⁶ Art. 28 din Codul Electoral - Constituirea circumscripțiilor electorale și consiliilor electorale de circumscripție, <https://bit.ly/2Jcsdy2>

¹⁷ Programul Calendaristic al CEC - <https://bit.ly/2AzsOs9>

¹⁸ Cazul CECEU nr. 8 Florești, CECEU nr. 11 Fălești, nr. 19 Ivancea, nr. 44 Taraclia și nr. 49 Est de RM.

În scopul evaluării componenței celor 51 CECEU și corespunderii cu prevederile legale,¹⁹ a fost analizat de către cine au fost desemnați membrii acestora. În Graficul nr. 2 este reflectată informația privind desemnarea membrilor de fiecare entitate care beneficiază de dreptul de a desemna membri în organele electorale.

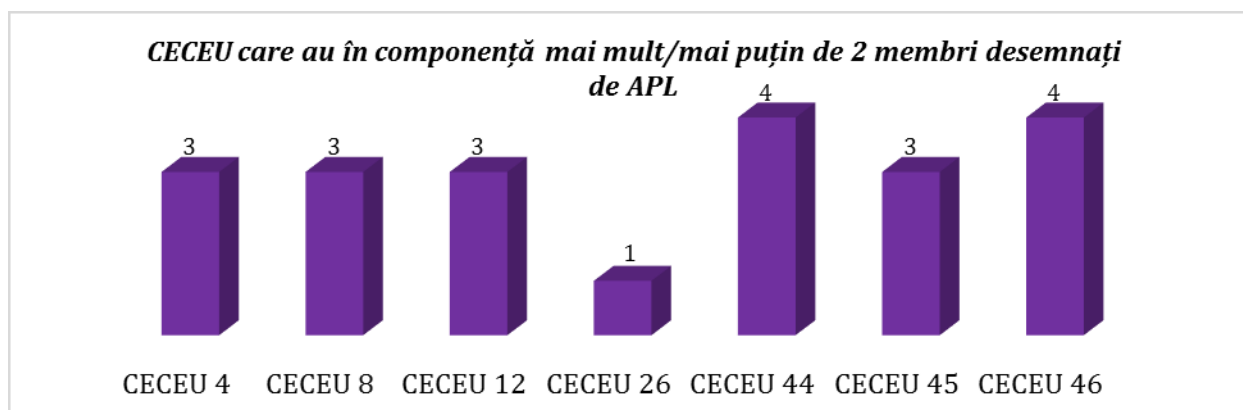
Graficul nr. 2

Constatăm că două partide politice parlamentare – PDM și PSRM – au delegat membri în toate CECEU.

De asemenea, candidaturile a 2 membri sunt propuse de autoritățile publice locale de nivelul II²⁰. Aceștia au fost desemnați potrivit normei legale de către consiliile din raza unității administrative teritoriale, unde își are sediul consiliul electoral de circumscripție. În conformitate cu informația relatată de observatorii MO Promo-LEX, în cazul a 7 CECEU constatăm că numărul persoanelor desemnate de APL II diferă de prevederile normei legale (a se vedea Graficul nr. 3).

Graficul nr. 3

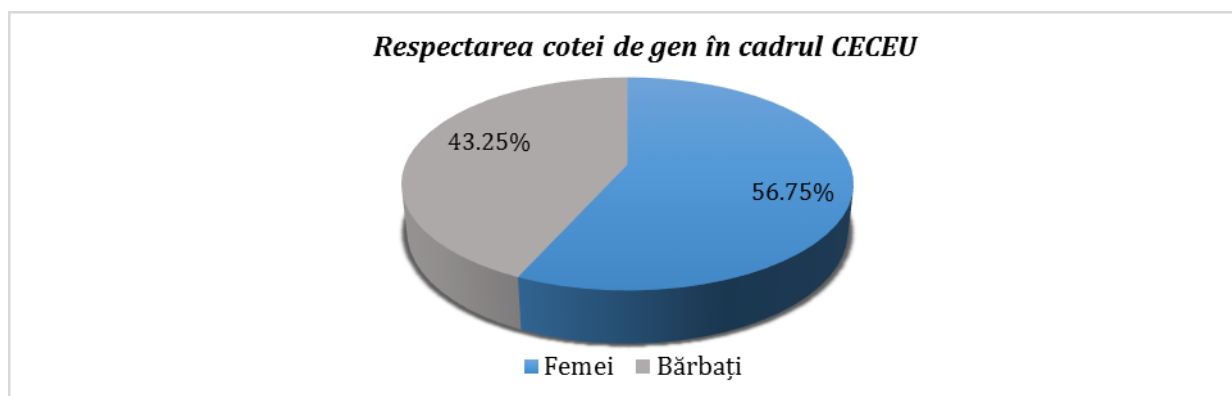
La desemnarea membrilor CECEU de către judecătorii, conform observațiilor MO Promo-LEX, a fost aplicată aceeași regulă ca și la desemnarea membrilor CECE de către consiliul local de nivelul al doilea prevăzută la pct. 7 din Regulamentul CEC privind activitatea consiliului electoral de circumscripție. Și anume, pentru constituirea consiliului electoral de circumscripție au fost desemnați câte 2 membri de judecătoria din raza unității administrative teritoriale, unde își are sediul consiliului electoral de circumscripție.

¹⁹ Art. 28, alin. 4 din Codul Electoral - (5) În cazul alegerilor parlamentare (...), candidaturile a 2 membri ai CECE de nivelul doi se propun de către judecătoria sau, după caz, de către curtea de apel, candidaturile altor 2 membri – de către consiliile locale de nivelul doi și Adunarea Populară a Găgăuziei. Candidaturile celorlalți membri se propun de către partide și alte organizații social-politice reprezentate în Parlament la data constituirii consiliului electoral de circumscripție, câte unul de la fiecare partid sau altă organizație social-politică, iar dacă nu este suficient, numărul rămas de membri se completează de CEC, din Registrul funcționarilor electorali.

²⁰ Consiliile raionale, Consilii municipal și Adunarea Populară a Găgăuziei.

Evaluarea generală a nivelului de asigurare a echilibrului de gen la desemnarea membrilor CECEU denotă o prezență echilibrată a bărbaților și femeilor în componența CECEU (a se vedea Graficul nr. 4).

Graficul nr. 4

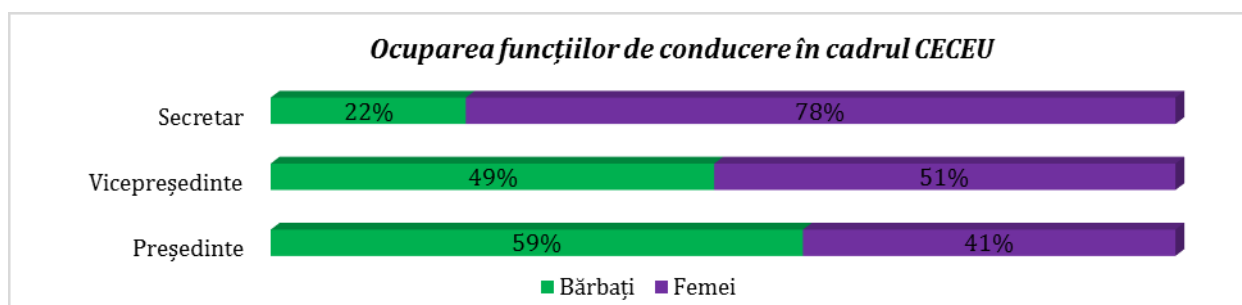
2.1.4. Alegerea conducerii CECEU

În conformitate cu prevederile legale,²¹ conducerea în cadrul CECEU se alege în termen de 3 zile din momentul constituirii acestora. Conform programului calendaristic al CEC, termenul-limită a fost 24.12.2018.

Conform rapoartelor observatorilor MO Promo-LEX, în cazul a 50 CECEU a fost respectat termenul respectiv, iar în cazul celei de-a 51 (nr. 37 Răzeni), observatorul Promo-LEX nu a avut posibilitatea să verifice informația din considerentul că în perioada vizitelor efectuate documentele corespunzătoare se aflau în safeu, iar cheile erau la președintele CECEU aflat în deplasare.

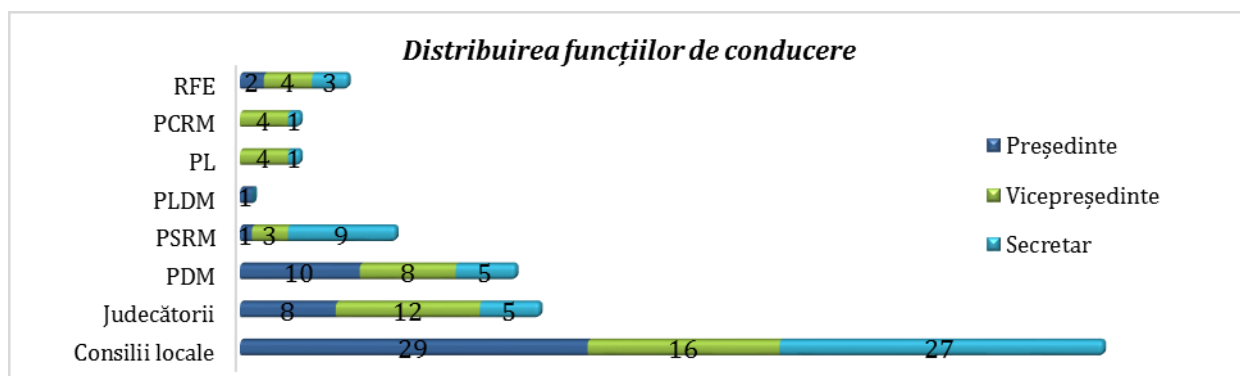
Evaluarea nivelului de asigurare a echilibrului de gen la ocuparea funcțiilor de conducere denotă o prezență echilibrată a bărbaților și femeilor la funcțiile de președinte și vice-președinte, mai puțin însă la funcția de secretar (doar 22% din funcții sunt ocupate de bărbați – a se vedea Graficul nr. 5).

Graficul nr. 5

În funcție de cine a fost desemnat membrul CECEU care a ocupat una din cele 3 funcții de conducere, s-a constatat că 47% sunt ocupate de membrii desemnați de APL, 16% - de Judecătorii, 31% - partide politice parlamentare; 6% - Registrul Funcționarilor Electoralii (RFE) (a se vedea Graficul nr. 6). În cazul partidelor politice, din totalul de 47 de persoane desemnate ce ocupă funcții de conducere – 23 (49%) sunt din partea PDM, iar – 13 (28%) a PSRM.

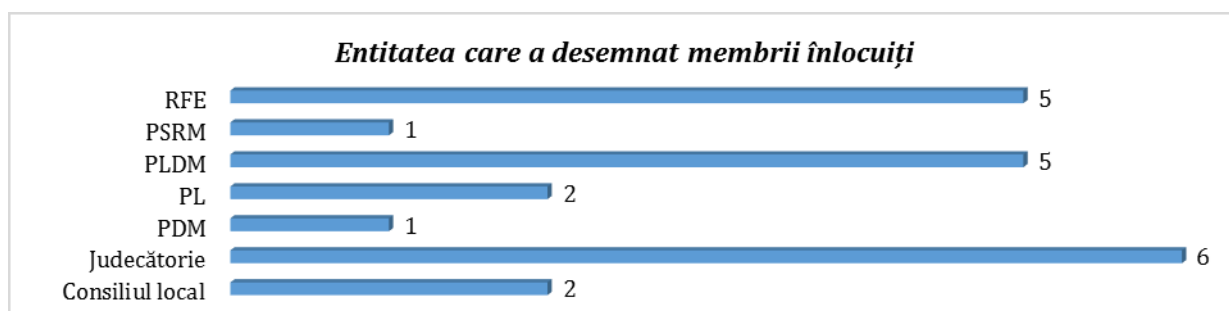
²¹ Art. 28, alin. (8) din Codul Electoral - În decursul a 3 zile de la data constituirii CECE, membrii acestuia aleg din rândurile lor, prin vot secret, președintele, vicepreședintele și secretarul consiliului. <https://bit.ly/2Jcsdy2>

2.1.5. Modificarea componenței CECEU

În perioada 25 decembrie 2018 – 3 ianuarie 2019, CEC a adoptat 16 hotărâri prin care a fost modificată componența a 16 CECEU (22 membri – a se vedea Graficul nr. 7).

Graficul nr. 7

Noii membri au fost desemnați de aceiași subiecți, cu excepția a 2 CECEU: nr. 47 (Transnistria), unde un membru desemnat de consiliul municipal a fost înlocuit cu un membru din RFE, din care cauză în componența CECEU a rămas doar un singur membru desemnat de APL, iar în cazul CECEU nr. 50 (Vest de R. Moldova) a fost destituit membrul desemnat de consiliul municipal, fiind desemnat un nou membru din cadrul RFE.

În contextul celor expuse, constatăm necesitatea unei atitudini mai responsabile din partea subiecților cu drept de desemnare a membrilor în cadrul organelor electorale, din moment ce într-un termen atât de scurt de la constituirea CECEU a fost necesară operarea numeroaselor modificări în componența acestora. În opinia Promo-LEX, situația respectivă nu contribuie la desfășurarea eficientă a procesului electoral.

2.1.6. Deschiderea secțiilor de votare peste hotare și înregistrarea prealabilă

MO Promo-LEX își reiterează poziția privind necesitatea de a atribui CEC rolul principal în determinarea numărului și geografiei secțiilor de votare care urmează a fi deschise peste hotare. La rândul lor, Guvernul și MAEIE ar urma să îndeplinească un rol de execuție în acest proces și să asigure buna realizare a deciziilor CEC, luate, evident, în strictă conformitate cu criteriile prevăzute de Codul Electoral. Suplimentar, atât Guvernul, cât și MAEIE vor pune la dispoziția CEC informațiile solicitate relevante asigurării proceselor electorale în afara țării.

În contextul problemelor identificate în secțiile de votare de peste hotare la alegerile prezidențiale din 2016, precum și în condițiile exodului continuu a cetățenilor din Republica Moldova, solicităm constituirea unui număr mai mare de secții de votare peste hotarele Republicii Moldova pentru alegerile din 24 februarie 2019. Suntem convingși de faptul că majorarea numărului de buletine de

vot pentru fiecare secție de votare de la 3000 la 5000 nu va soluționa problema în lipsa unei abordări sistematice a chestiunii – majorării ariei geografice și a numărului de secții constituite peste hotare.

MO Promo-LEX insistă ca repartizarea per circumscripții a secțiilor de votare să se facă strict în baza unor calcule matematice bazate pe criteriile definite de Codul electoral în art. 30, alin. 4, inclusiv conform modelului propus de Asociație²². În opinia Misiunii, chiar dacă numărul de alegători înregistrați prealabil este doar unul din cele 5 criterii stabilite de legislație, analiza evoluției numărului de persoane înregistrate prealabil demonstrează că amplasarea și numărul de secții de votare ce vor fi deschise în circumscripțiile electorale de peste hotare pot fi influențate de activismul alegătorilor²³.

Contextual, MO Promo-LEX solicită CEC și Guvernului să asigure transparența procesului de deschidere a secțiilor de votare peste hotare. Publicul interesat să fie informat despre criteriile luate în calcul, datele ce vor sta la baza numărului și geografiei de amplasare a secțiilor deschise.

Tabel nr. 1. Dinamica înregistrării prealabile pentru SV de peste hotare

Alegeri prezidențiale, 30 octombrie 2016	Alegeri parlamentare, 24 februarie 2019								
	26 septembrie 2018			3 ianuarie 2019			8 ianuarie 2019		
19 septembrie 2016	26 septembrie 2018			3 ianuarie 2019			8 ianuarie 2019		
3569	2 448			7945			16 936²⁴		
	CU 49	CU 50	CU 51	CU 49	CU 50	CU 51	CU 49	CU 50	CU 51
	143	1573	722	328	6456	1145	541	14 468	1905

În primul rând, comparativ cu alegerile prezidențiale din 2016, atestăm o creștere de aproape 5 ori a numărului de înregistrări prealabile, fapt ce ar trebui să determine autoritățile să abordeze într-o manieră mai responsabilă deschiderea SV peste hotare, comparativ cu alegerile naționale precedente. În al doilea rând, pentru ultimele 5 zile monitorizate atestăm un activism sporit materializat prin dublarea de înregistrări. În fine, atragem atenția asupra numărului și dinamicii înregistrărilor prealabile pentru circumscripția nr. 50. Astfel, în CU respectivă s-au concentrat circa 85% din totalul înregistrărilor, iar comparativ cu 26 septembrie 2018, numărul a crescut de circa 9 ori.

2.2. Activitatea Consiliilor Electorale de circumscripție uninominală (CECEU)

2.2.1. Sediile CECEU

Făcând abstracție de cazul particular al sediilor CECEU amplasate în mun. Chișinău și Bălți, MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că cel puțin în cazurile CECEU nr. 37 c. Răzeni și CECEU nr. 39 c. Sărata Galbenă sediile au fost stabilite în afara centrului de reședință al CU respective, ba mai mult, chiar la adrese din afara circumscripției uninominale, și anume r-nul Ialoveni, str. Ștefan cel Mare, 62, pentru CECEU nr. 37 și, respectiv, mun. Hîncești, str. Mihalcea Hîncu, 126, pentru CECEU nr. 39.

2.2.2. Respectarea de către CECEU a prevederilor legale referitoare la publicarea informației despre componența și procedura de vot a acesteia, sediul și modul de contactare

Conform rapoartelor observatorilor MO Promo-LEX, se constată unele încălcări admise de către CECEU privind asigurarea transparenței procesului decizional și activității acestora.

²² ANALIZĂ Promo-LEX privind geografia amplasării și numărul secțiilor de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova <https://is.gd/M5tlC3>

²³ Comunicat Promo-LEX. Creșterea numărului de înregistrări prealabile duce la creșterea numărului secțiilor de votare în circumscripția electorală nr. 50 <https://is.gd/NdhKVV>

²⁴ Numărul total include și teritoriile clasificate de CEC drept Altele. Pentru data de 8 ianuarie 2019, Altele includeau 22 de cereri.

Referitor la *procedura de alegere* a organelor de conducere a CECEU și *publicarea programului de lucru cu publicul*, menționăm că acestea au fost respectate de către toate consiliile.

Ce ține de *informarea privind publicarea componenței CECEU*, aceasta nu a fost respectată de 4 (8%) din 51 CECEU, și anume de CECEU nr. 3, 5, 13 și 18.

Cu regret, constatăm că 9 CECEU (18%) nu au respectat cerința de *publicare a listelor candidaților electorali la sediul CECEU*, printre care se numără CECEU nr. 11; 14; 16; 17; 18; 30; 32; 34 și 50.

MO Promo-LEX atrage atenția și asupra nerespectării prevederilor art. 29 lit. f) și g) din Codul electoral privind *aducerea la cunoștința publică a informației despre concurenți*. În pofida faptului că listele candidaților de pe circumscripțiile uninominale le găsim publicate pe pagina oficială a CEC, cu regret, constatăm că la fiecare listă a candidaților pe CU nu sunt anexate *Biografia candidatului, Declarațiile cu privire la venituri, Certificatul de integritate eliberat de ANI* ale candidaților înregistrați, altă informație despre aceștia.

În acest context, putem face referință la un exemplu de bune practici – reflectarea informației despre concurenți în cadrul campaniei pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018²⁵, unde organele electorale au asigurat, conform prevederilor legale, publicarea informației ample despre candidați.

²⁵ Informații despre candidații înregistrați la Alegerile locale noi din 20 mai 2018 <https://bit.ly/2FbtB6M>

III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURRENTILOR

Pe circumscripția națională, în perioada monitorizată, au depus cereri de înregistrare 6 solicitanți colectivi (5 partide politice și un bloc electoral) și au fost înregistrați 4 concurenți – PDM, Blocul ACUM, PCRM și PSRM. Cota de gen de 40% a fost respectată de concurenții înregistrați, însă majoritatea femeilor sunt plasate după poziția a 20-a din liste. De cealaltă parte, nici un concurent electoral înregistrat pe lista națională nu a asigurat cota de gen de 40% pentru candidații desemnați în circumscripțiile uninominale.

În circumscripții uninominale (CU) la data de 08.01.2019 sunt depuse un total de 393 de cereri de înregistrare a grupurilor de inițiativă (dintre care 2 sunt respinse, iar una - retrasă). În majoritatea CU – 46 – numărul de cereri de înregistrare a GI depuse variază de la 4 la 10, iar în cazul a 5 circumscripții este vorba de 12-15.

Din totalul de 390 de GI înregistrate, 74% sunt constituite de partide și blocuri, iar 26% de către cetățeni (candidați independenți). Prin urmare, partidele rămân a fi actorii politici principali și pe circumscripțiile uninominale.

În privința perioadei de colectare a semnăturilor de către GI, MO Promo-LEX atrage atenția că în cazul PDM 86% din GI au depus listele de subscripție pe parcursul a primelor 2 zile. Prin comparație, GI ale PSRM doar 29% au depus listele în intervalul dat. Pentru ceilalți concurenți încă nu este posibil de efectuat o statistică plenară la momentul publicării raportului.

3.1. Desemnarea și înregistrarea candidaților pe circumscripția națională

Potrivit prevederilor legale,²⁶ desemnarea candidaților durează timp de 30 de zile, data-limită fiind cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor, iar înregistrarea acestora se efectuează cel târziu cu 30 zile înainte de ziua alegerilor. Conform programului calendaristic al CEC,²⁷ termenul de desemnare și depunere a dosarelor pentru înregistrarea candidaților (inclusiv colectarea semnăturilor susținătorilor) este 26 decembrie 2018 – 24 ianuarie 2019.

Conform condițiilor prevăzute, la data de 26.12.2018 atât CEC – pe circumscripția națională, cât și cele 51 CECEU – pe circumscripțiile uninominale, au început procesul de recepționare a dosarelor.

În perioada monitorizată, în calitate de concurenți electorali pe circumscripția națională au depus dosarele 6 formațiuni politice²⁸ (conform Tabelului nr.2).

Tabelul nr.2. Concurenți înregistrați (circumscripția națională)

N/O	Formațiune	Data Dosar	Hotărârea și data înregistrării concurentului
1	Partidul Democrat din Moldova	26.12.2018	HCEC 2023 din 02.01.2019
2	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	26.12.2018	HCEC 2024 din 02.01.2019
3	Blocul electoral „ACUM Platforma DA și PAS”	26.12.2018	HCEC 2025 din 02.01.2019
4	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	26.12.2018	HCEC 2026 din 02.01.2019
5	Partidul Politic „Șor”	27.12.2018	.*
6	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie	03.01.2019	-

* În cazul PPȘ, înregistrarea în calitate de candidat a fost examinată în cadrul ședinței CEC din 03.01.2019, unde s-a constatat că dosarul solicitantului nu este conform cerințelor.

²⁶ Art. 46 și 49 din Codul Electoral - <https://bit.ly/2Jcsdy2>

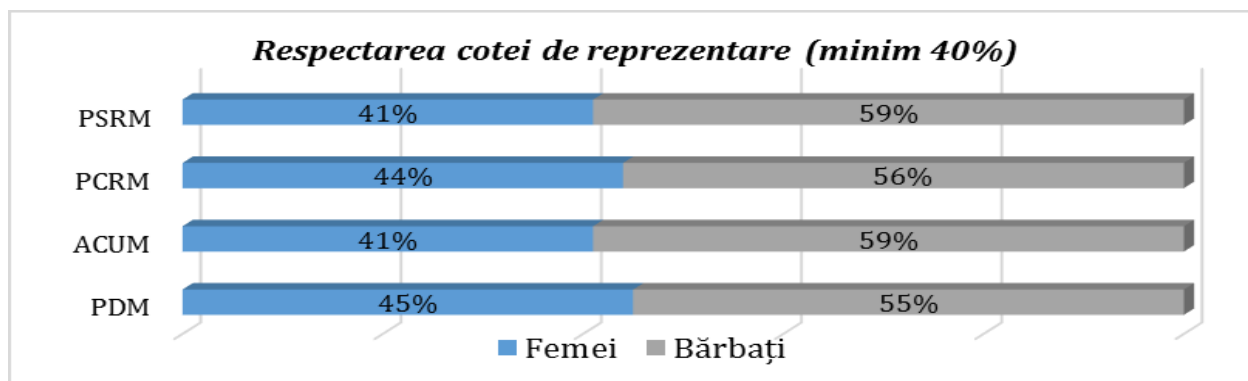
²⁷ Programul calendaristic al CEC - <https://bit.ly/2AzsOs9>

²⁸ <https://bit.ly/2LWaQVj>, <https://bit.ly/2C5JdVs>

În rezultatul desfășurării procedurii de tragere la sorți,²⁹ s-a stabilit ordinea candidaților în buletinul de vot: PDM, Blocul ACUM, PCRM și PSRM.

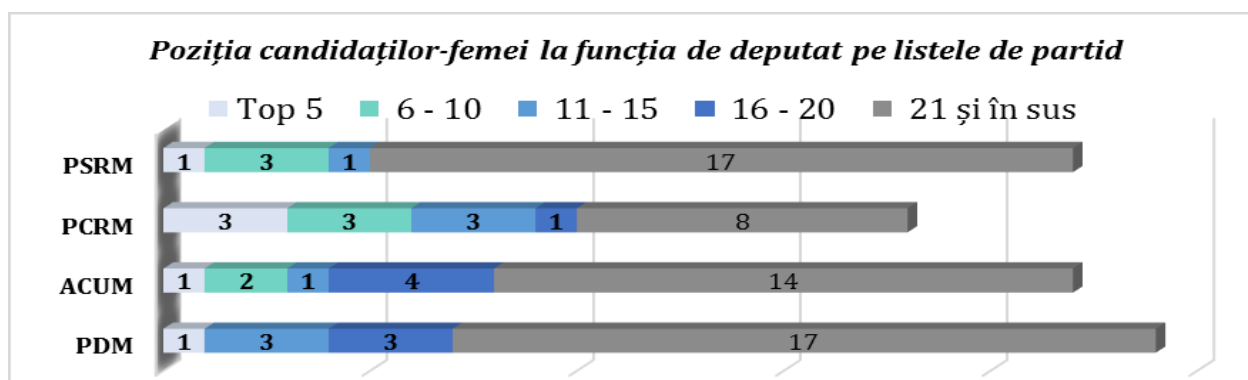
În scopul evaluării modului în care au fost executate prevederile art. 46, alin. (3) din Codul Electoral³⁰ privind cota de gen, au fost examinate listele de candidați ale celor 4 concurenți electorali înregistrați. Astfel, conform Graficului nr. 8, constatăm că cota minimă de reprezentare pentru ambele sexe (40%) a fost respectată de către toate cele 4 formațiuni care au fost înregistrate.

Graficul nr. 8

Totuși, constatăm că analiza detaliată a pozițiilor ocupate de candidatele femei în listele electorale înaintate de formațiunile politice denotă o tendință de evitare a plasării acestora pe locurile de frunte. În Graficul nr. 9 este reflectată informația privind locul ocupat de femeile candidate. Astfel, pentru primele 20 de poziții din listă, exceptând PCRM, care a ordonat candidații alfabetic, cel mai puțin a respectat principiul egalității de gen PSRM - cu 20%.

Graficul nr. 9

3.2. Înregistrarea Grupurilor de inițiativă în circumscripțiile uninominale

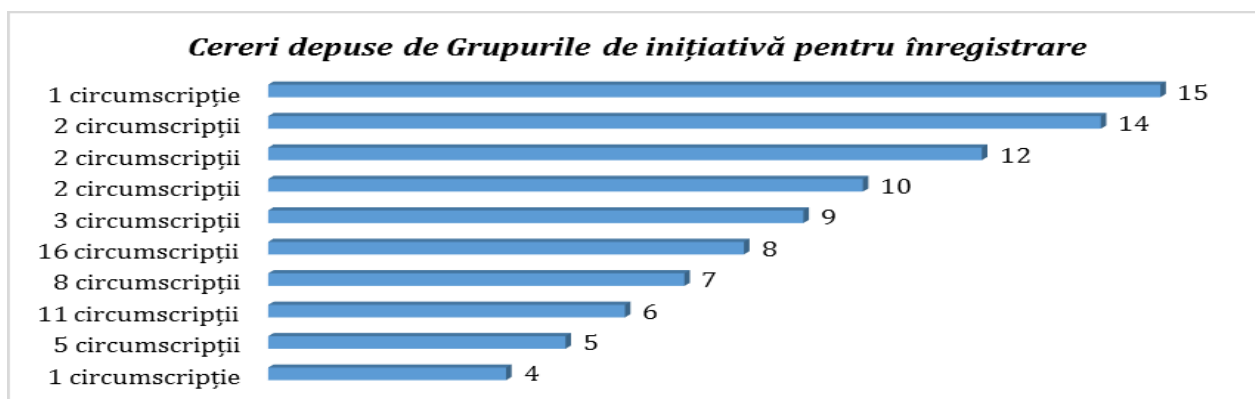
Art. 87 din Codul Electoral prevede că atât pentru susținerea candidaților la funcția de deputat în circumscripția uninominală înaintați de cetățeni, cât și pentru cei înaintați de partidele politice, urmează a fi constituit câte un Grup de Inițiativă (GI) în scopul colectării semnăturilor susținătorilor candidatului desemnat.³¹

În perioada monitorizată, MO Promo-LEX a identificat depunerea cererilor de înregistrare a 393 de Grupuri de Inițiativă (a se vedea Graficul nr. 10).

²⁹ <https://bit.ly/2AAk4lz>

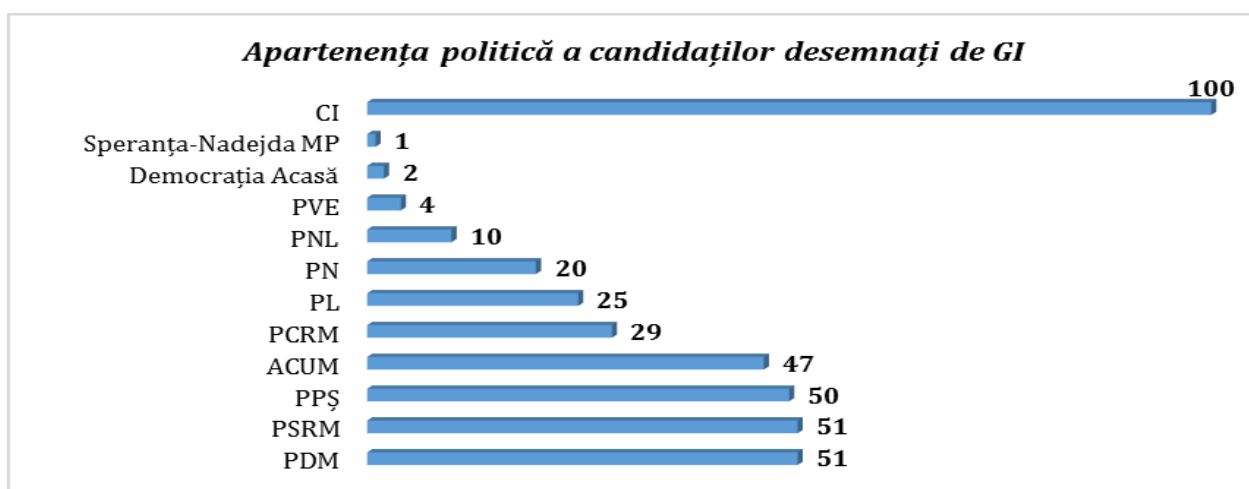
³⁰ (3) Listele candidaților pentru alegerile parlamentare și locale vor fi întocmite respectându-se cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe.

³¹ Art. 87, alin. 1 și 2 din Codul Electoral - <https://bit.ly/2lcsdy2>.

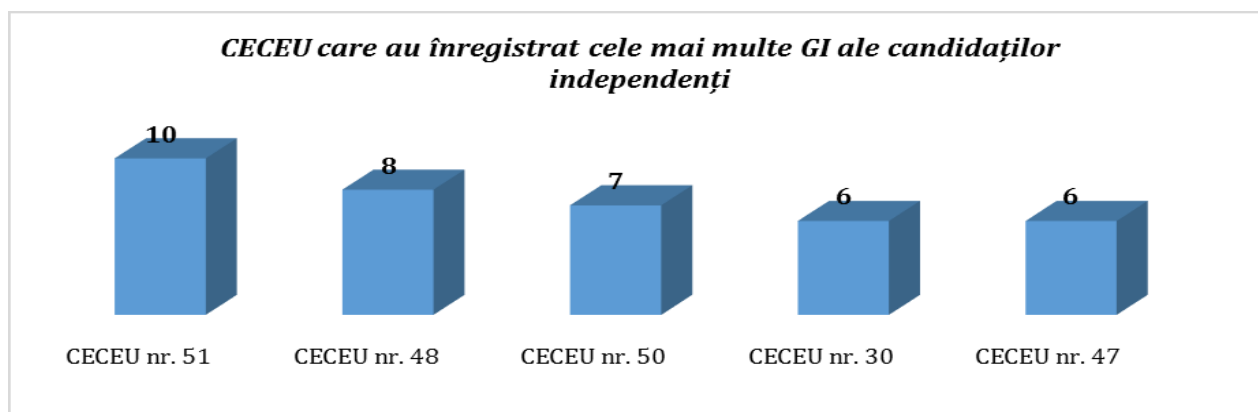
Dintre acestea, 1 GI încă nu a fost înregistrat (urma a fi înregistrat la data de 09.01.2019), 2 cereri au fost respinse (CECEU nr. 27 și 47, din motiv că dosarele nu corespundeau prevederilor legale), iar o cerere a fost retrasă (pentru susținerea candidatului independent – Groza Andrei), listele de subscripție fiind restituite CECEU nr. 30 (Chișinău). Prin urmare, în continuare vor fi prezentate datele pentru 390 GI.

Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, cât și datelor reflectate pe pagina web a CEC (hotărârile adoptate de cele 51 CECEU), constatăm că **74% din candidații pe circumscripțiile uninominale sunt desemnați de partide politice, iar 26% sunt candidați independenți** (a se vedea Graficul nr. 11).

Prin urmare, constatăm că doar PSRM și PDM a desemnat câte un candidat pentru toate cele 51 CECEU. În cazul PPȘ, nu a fost desemnat nici un candidat pentru CECEU nr. 17 (Nisporeni). Blocul ACUM nu a desemnat candidați pentru CECEU nr. 1 (Briceni), 44 (Taraclia), 45 (Comrat) și 46 (Transnistria).

În privința GI pentru susținerea candidaților independenți, constatăm că au fost depuse cereri în 40 din cele 51 CECEU, iar în Graficul nr. 12 sunt reflectate CECEU care au cele mai multe GI pentru susținerea Candidaților Independenți.

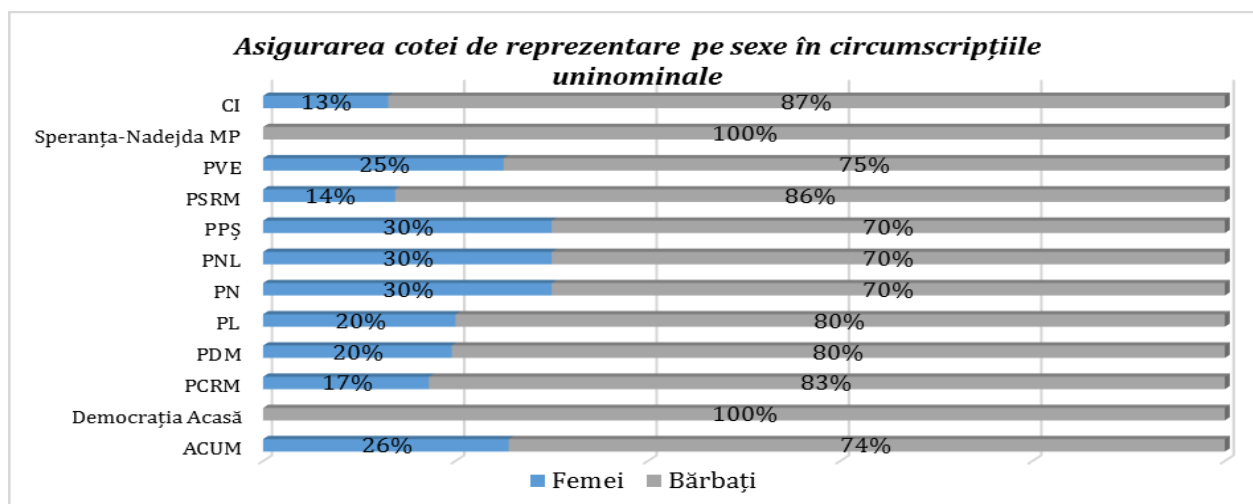
La același subiect, menționăm că înregistrarea anumitor GI pentru susținerea CI trezește suspiciuni în privința obiectivelor reale urmărite de acești potențiali candidați. Astfel, constatăm că în CECEU nr. 33, la data de 30.12.2018 a fost înregistrat GI pentru susținerea candidatului Blocului ACUM – Andrei Năstase. Imediat după aceasta, la data de 01.01.2019, în cadrul aceleiași CECEU, a fost înregistrat GI pentru susținerea CI – Andrei Nastas. O situație similară este și în cazul CECEU nr. 49 (Est de RM), unde la data de 26.12.2018 a fost înregistrat GI pentru susținerea candidatului desemnat de PSRM – Para Gheorghii, iar la data de 31.12.2018 a fost înregistrat GI al CI – Para Gheorghe.

Contextual, facem referință la Raportul Curții Constituționale³² privind rezultatele alegerii Parlamentului și validarea mandatelor deputaților aleși în cadrul alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014. Referindu-se la confuzia creată în partea ce ține de simbolurile electorale ale Partidului Comuniștilor din Republica Moldova și Partidului Comunist Reformator din Moldova, Curtea îndeamnă Parlamentul să opereze modificările de rigoare pentru **evitarea situațiilor care ar putea crea confuzii în percepția publicului neinițiat între elementele de identificare ale concurenților.**

În același timp, MO Promo-LEX recunoaște dreptul oricărui cetățean al R. Moldova, în condițiile legii, de a face uz de dreptul constituțional de a fi ales.

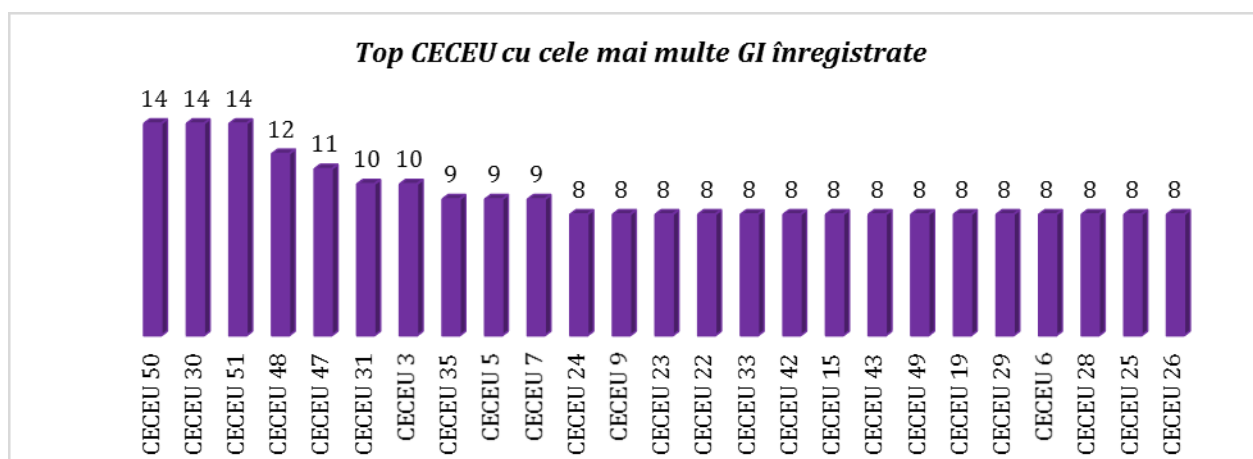
Cu referire la asigurarea cotei de reprezentare pe sexe pe circumscripțiile uninominale, constatăm că nici una din formațiunile politice care a desemnat candidați nu a atins pragul minim de 40% pentru un anumit gen (a se vedea Graficul nr. 13).

³²Raportul Curții Constituționale privind rezultatele alegerii Parlamentului și validarea mandatelor deputaților aleși <https://is.gd/pFWylo/>

În Graficul nr. 14 sunt reflectate top 25 CECEU care au înregistrat minim 8 cereri de înregistrare a GI pentru susținerea candidatului electoral. Astfel, constatăm că cele mai multe cereri au fost pentru 2 CECEU de peste hotare și CECEU nr. 30 (Chișinău).

Graficul nr. 14

3.3.Înregistrarea candidaților la funcția de deputat în circumscripțiile uninominale

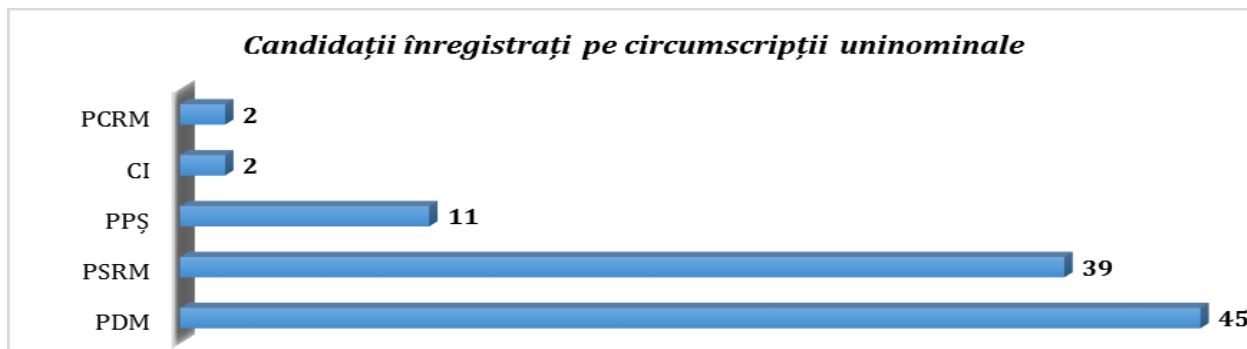
Potrivit art. 49, alin. (1) din Codul Electoral, unele din documentele obligatorii care urmează a fi prezentate de candidat sunt listele de subscripție care să conțină semnăturile suficiente în susținerea acestuia.³³ Listele de subscripție sunt eliberate de CECEU la momentul înregistrării GI pentru susținerea candidatului.

În perioada monitorizată, 48 CECEU au înregistrat 99 candidați la funcția de deputat pe circumscripțiile uninominale. Nu a fost înregistrat nici un candidat în CECEU nr. 35 (Căușeni), 47 (Transnistria) și 51 (SUA și Canada). Cei mai mulți dintre candidații înregistrați sunt desemnați de PDM (45%), urmați de candidații desemnați de PSRM (39%) și PPȘ (11%). În Graficul nr. 15 este indicat numărul de candidați înregistrați pe fiecare formațiune politică, inclusiv candidații

³³ Art. 86, alin. (1) din Codul Electoral: Pentru a fi înregistrat, candidatul prezintă liste de subscripție care conțin semnăturile a cel puțin 500 și cel mult 1000 de susținători cu drept de vot din circumscripția uninominală unde intenționează să candideze. Prin derogare de la prezentul alineat, un candidat femeie poate fi înregistrat dacă prezintă semnăturile a cel puțin 250 și cel mult 500 de susținători cu drept de vot din circumscripția unde candidează.

independenți. În Anexa nr. 1 este prezentată lista candidaților la funcția de deputat înregistrați pe fiecare circumscripție uninominală.

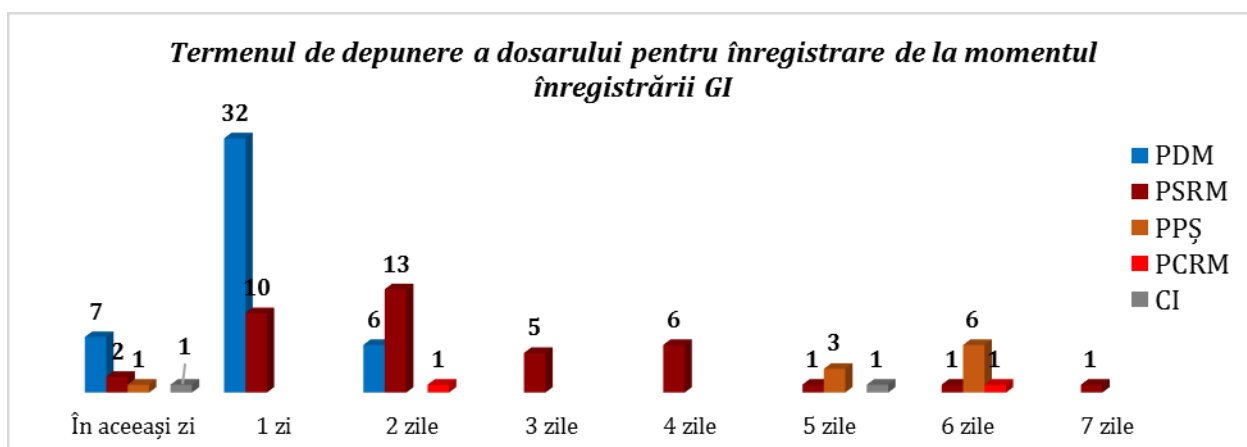
Graficul nr. 15

La data de 28.12.2018, la două zile de la înregistrarea GI și recepționarea listelor de subscripție, la CECEU nr. 26 (Chișinău) a fost depusă solicitarea și dosarul de înregistrare al candidatului PDM, dl Stratulat Mihail. Prin Hotărârea CECEU nr. 10 din 03.01.2019, cererea solicitantului a fost refuzată, motivul invocat fiind necorespunderea materialelor depuse prevederilor legale. Ca rezultat, la data de 04.01.2019, Mihail Stratulat a solicitat înregistrarea unui nou GI pentru colectarea semnăturilor.

În scopul evaluării modului în care au fost înregistrați candidații respectivi, MO Promo-LEX a analizat perioada dintre înregistrarea GI pentru susținerea concurentului electoral, depunerea dosarului pentru înregistrare și înregistrarea acestuia. În rezultat, s-a constatat că 7 concurenți ai PDM din 45 (16%) au depus dosarul de înregistrare în aceeași zi în care au primit listele de subscripție, 32 concurenți (71%) - a doua zi, iar 6 concurenți (13%) - a treia zi. În cazul PSRM, în aceeași zi - 5 din 39 (5%), a doua zi - 10 din 39 (26%), a treia zi - 5 din 39 (13%). Și un candidat PPȘ a depus dosarul de înregistrare în aceeași zi (a se vedea Graficul nr. 16). Candidatul independent înregistrat care a depus dosarul în aceeași zi cu primirea listelor de subscripție este Bodgros Nicolae, CECEU nr. 42 (Cantemir).

Graficul nr. 16

În contextul celor expuse, MO Promo-LEX consideră că colectarea în medie a 800 semnături de către candidați în câteva ore, cu un grup de colectori relativ redus, nu este o sarcină imposibilă, dar trezește suspiciuni rezonabile privind corectitudinea mecanismului de colectare a semnăturilor și completarea listelor de subscripție nemijlocit de către colectori.

IV. LISTE ELECTORALE ȘI REGISTRUL DE STAT AL ALEGĂTORILOR

MO Promo-LEX a continuat monitorizarea Registrului de Stat al Alegătorilor, la etapa dată fiind vorba, în special, de realizarea de interviuri de către OTL cu registratorii care ar fi trebuit să actualizeze în perioada respectivă informația din RSA. MO Promo-LEX își exprimă nedumerirea față de sistarea de către CEC a accesului registratorilor la RSA pentru perioada 28 decembrie 2018 – 10 ianuarie 2019, în plină perioadă electorală, când conținutul RSA necesită o actualizare cât mai minuțioasă, inclusiv cu implicarea registratorilor.

În aceste condiții, observatorii Promo-LEX au reușit să desfășoare doar 217 (57%) interviuri din cele 379 vizite realizate la APL, majoritatea având la bază discuția cu registratorii, fără accesarea Registrului. La moment, putem deduce următoarele aspecte relevante problemei monitorizate: în 32% de cazuri, registratorii nu au recepționat listele electorale de la ultimul scrutin, conform prevederilor legale; majoritatea conflictelor depistate în RSA se referă la Conflicte de secție de votare – 1280 conflicte, în cazul a 9 registratori și Conflicte de adresă – 855 conflicte, în cazul a 17 registratori registratorilor le-a fost dificil să se pronunțe asupra evoluției numărului de conflicte din RSA de la alegerile prezidențiale din 2016 până la perioada electorală actuală - 60% s-au abținut să ofere un răspuns. În același timp, 1% dintre registratori au afirmat că numărul conflictelor a crescut, iar 39% au răspuns negativ.

4.1. Gestionarea de către CEC a Registrului de Stat al Alegătorilor (RSA)

MO Promo-LEX a continuat monitorizarea RSA, la etapa dată fiind vorba, în special, de realizarea de către OTL a interviurilor cu registratorii³⁴. Această activitate a fost realizată în cadrul primei vizite planificate conform metodologiei de lucru. Datele obținute în perioada 25 decembrie 2018 – 8 ianuarie 2019, prin aplicarea instrumentelor de interviu, vin cu câteva constatări asupra: operării cu datele din RSA; accesibilitatea și obținerea informațiilor regăsite în Registru (cu respectarea datelor cu caracter personal) și, nemijlocit, pregătirea registratorilor și activitatea CEC.

Interviurile presupune discuția dintre observatorul Promo-LEX și registrator, în baza datelor din RSA, potrivit ariei de responsabilitate a registratorului și cu respectarea datelor cu caracter personal. În acest sens, **MO Promo-LEX își exprimă nedumerirea față de sistarea de către CEC a accesului registratorilor la RSA pentru perioada 28 decembrie 2018 – 10 ianuarie 2019, în plină perioadă electorală când conținutul RSA necesită o actualizare cât mai minuțioasă, inclusiv cu implicarea registratorilor.** Potrivit observatorilor, registratorii nu au putut accesa Registrul, fiind informați că: "Din motive tehnice a fost sistată posibilitatea accesării acestui resurs, vă rugăm să reveniți după 10 ianuarie 2019" sau "Din motive tehnice a fost sistată posibilitatea accesării acestui resurs, vă rugăm să reveniți mai târziu".

În conformitate cu Regulamentul cu privire la Registrul de Stat al Alegătorilor³⁵, posesorul Registrului este autoritatea publică (CEC) care stabilește totalitatea procedurilor ce au drept scop asigurarea funcționalității Registrului. Astfel, printre atribuțiile CEC se regăsește și stabilirea scopului, condițiile, mijloacele și termenul de ținere a Registrului și de prelucrare a datelor conținute în acesta³⁶. Aceste prevederi vorbesc despre o actualizare și modificare continuă, fără a menționa despre posibilitatea și/sau necesitatea sistării accesului la Registru.

Este dreptul CEC de a gestiona Registrul conform atribuțiilor sale, însă ținând cont de faptul că modificările pot fi operate doar până la data de 29 ianuarie 2019, deducem reducerea perioadei de lucru cu RSA, respectiv posibilitatea unei actualizări calitative a listelor electorale.

În același timp, Promo-LEX apreciază invitația pentru monitorizarea seminarelor de instruire a registratorilor RSA desfășurate de către CEC și CICDE în perioada 18 – 19 decembrie 2018.

³⁴ Registratorii sunt persoanele desemnate din cadrul autorității publice locale care, în baza accesului autorizat, prelucrează datele conținute în Registru.

³⁵ <https://bit.ly/2C7XQaA>

³⁶ Pct. 29 Regulament RSA, <https://bit.ly/2C7XQaA>

Observarea instruirii a permis o înțelegere mai bună atât a procesului de pregătire a registratorilor, cât și a procesului de lucru cu RSA.

4.2. Activitatea Registratorilor

În pofida sistării accesului la RSA, MO Promo-LEX a continuat activitatea de monitorizare. Observatorii Promo-LEX au reușit să desfășoare doar 217 (57%) interviuri din cele 379 vizite realizate, în timpul programului de lucru, la APL. În 162 de vizite (43%) nu au fost realizate interviuri, din diverse motive:

- Registratorul nu a fost găsit la locul de muncă – **74 cazuri** (concediu – 14; deplasări – 32, nu se cunoaște motivul – 28);
- RSA nu a putut fi accesat din motive tehnice – **51 cazuri**;
- Refuzul de a oferi informații, inclusiv pe motiv de lipsă de timp – **24 cazuri**;
- Nu a fost identificat registratorul sau nu este desemnată persoana responsabilă de RSA – **7 cazuri**;
- Registratorul a fost desemnat ca persoană responsabilă de RSA de puțin timp și nu deține cunoștințe suficiente pentru a lucra în sistem – **6 cazuri**.

Atragem atenția asupra numărului relativ mare de refuzuri de oferire a informației, majoritatea fiind motivate prin lipsa de timp – 15% din totalul interviurilor nerealizate. De asemenea, drept concluzie semnalăm că organizarea alegerilor parlamentare, în proximitatea sărbătorilor de iarnă, nu este tocmai binevenită. Or, în 74 de cazuri din 162, ceea ce reprezintă 46%, motivele nerealizării interviurilor se referă la situațiile în care registratorii nu au fost găsiți la locul de muncă.

Cu toate acestea, constatăm că, atunci când RSA nu a putut fi accesat din motive tehnice, unii registratori au fost deschiși la colaborare, acordând informații conform registrelor de evidență a primăriilor sau a datelor pe care le aveau în gestiune, ori bazându-se pe experiența proprie. Printre subiectele reflectate menționăm:

a. *Recepționarea listelor electorale de la scrutinul precedent.* MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că nu au fost respectate în totalitate cerințele pct. 46 din Regulamentul privind întocmirea, administrarea, difuzarea și actualizarea listelor electorale³⁷, potrivit căruia instanța de judecată transmite listele electorale, în termen de 10 zile de la confirmarea legalității alegerilor, registratorilor pentru operarea modificărilor și actualizarea datelor în RSA. În urmă interviuării registratorilor de către observatorii Promo-LEX, s-a stabilit că în cazul a 144 de primării (68%) din totalul de 213 răspunsuri, registratorii au comunicat că listele electorale au fost recepționate. Totuși, potrivit acestora, faptul recepționării listelor nu include expres și componenta de operare a modificărilor și actualizare a datelor în RSA.

De cealaltă parte, în 32% de cazuri, registratorii nu au recepționat listele electorale (a se vedea Anexa nr. 12) și, prin urmare, nu au avut posibilitatea să îmbunătățească calitatea acestora, fapt care subliniază și determină existența deficiențelor istorice în liste. MO Promo-LEX consideră că CEC, în calitate de autoritate electorală principală și cu statut permanent, este obligată să monitorizeze predarea către registratori a listelor electorale și să gestioneze realizarea sarcinilor acestora.

b. *Gestionarea conflictelor în RSA.* Un alt aspect care a fost urmărit în această perioadă se referă la examinarea sub-meniului Gestionarea Conflictelor din RSA. Registratorul are acces doar la UAT pentru care a fost autorizat, acesta având posibilitatea de a vizualiza, actualiza și modifica informația numai cu privire la secțiile de votare și alegătorii arondați la secțiile de care este responsabil³⁸. În acest sens, atunci când sistemul nu poate automat determina variabila corectă sau există o dualitate a datelor, va fi semnalat un conflict pe care doar factorul uman îl poate evalua, respectiv registratorul este responsabil de soluționarea situației. Așadar, conform datelor obținute de către MO Promo-LEX, registratorii au declarat că în aria lor de responsabilitate în RSA sunt semnalate următoarele tipuri de conflicte:

³⁷ <https://bit.ly/2sefDby>

³⁸ Pct. 27 Regulament <https://bit.ly/2C7XQaA>

- Conflicte de secție de votare³⁹ – **1280 conflicte**, în cazul a 9 registratori;
- Conflicte de adresă⁴⁰ – **855 conflicte**, în cazul a 17 registratori;
- Conflicte de statut⁴¹ – **96 conflicte**, în cazul a 10 registratori;
- Adrese fără secție⁴² – **72 conflicte**, în cazul a 3 registratori;
- Conflicte de localitate⁴³ – **63 conflicte**, în cazul a 3 registratori.

Este observabil numărul mare de conflicte nesoluționate. Pct. 33 al Regulamentului⁴⁴ stipulează expres că în atribuțiile registratorului intră soluționarea conflictelor. Astfel, Promo-LEX reține că nesoluționarea conflictelor duce nemijlocit la obținerea unor liste electorale defectuoase, la crearea confuziilor privind secția de votare unde urmează să se prezinte alegătorul și, nu în ultimul rând, la limitarea dreptului la vot a alegătorului.

Participarea observatorilor Promo-LEX la seminarul de instruire a registratorilor a subliniat faptul că instruirea desfășurată, de către CEC și CICDE, este una comprehensivă și suficientă. Însă, scoatem în evidență faptul că nu toate persoanele responsabile de RSA și listele electorale dețin o pregătire personală și profesională necesară (de utilizare a calculatoarelor și a sistemelor).

Mai mult, menționăm că problema remunerării insuficiente a registratorilor se reflectă direct asupra responsabilizării acestora. Activitatea registratorilor se bazează pe diligență și interes profesional sporit. Or, spre exemplu, pentru soluționarea conflictelor registratorii trebuie să identifice alegătorii vizați în aceste conflicte, să solicite actele necesare operării modificărilor, să identifice soluția corectă de arondare a alegătorului, contactarea altor registratori/CEC etc.

c. *Evoluția numărului de conflicte din RSA.* O pondere de 60% dintre registratori nu au putut oferi un răspuns referitor la evoluția numărului de conflicte comparativ cu scrutinul prezidențial din 2016. Acest număr poate fi explicat prin fluxul mare de schimbare a persoanelor responsabile de RSA sau dezinteresul probabil al acestora față de situațiile de conflict menționate. Astfel, conform datelor obținute de către observatori, 15% dintre registratorii intervievați s-au abținut să ofere un răspuns, ținând cont de faptul că în 2016 nu au activat în calitate de registratori, 45% au refuzat să ofere un răspuns, 1% dintre registratori au afirmat că numărul conflictelor a crescut, iar 39% au răspuns negativ.

d. *Diferențele dintre numărul de alegători înscriși în RSA și cei din listele electorale.* Registratorii consideră că printre cauzele apariției diferențelor între numărul de alegători înscriși în RSA și cei din listele electorale sunt: aspectele tehnice firești ale circuitului de date, iresponsabilitatea alegătorilor, precum și incompetența persoanelor responsabile de acest proces (registratori și membri BESV).

Potrivit observatorilor Promo-LEX, registratorii au comunicat că diferențele de date se datorează următoarelor situații:

- Apariția modificărilor la statutul alegătorului; schimbarea domiciliului sau a vizei de reședință a alegătorului; arondarea alegătorului la o secție ori alta – în perioada imediat după imprimarea listelor electorale;
- Prezentarea întârziată/neprezentarea certificatului de deces a persoanei autorităților competente, fapt care duce la identificarea alegătorului în RSA *versus* eliminarea acestuia din listele de alegători;
- Procedurile complicate de înregistrare a unei case noi construite;

³⁹ Conflictele de secție de votare - sunt situațiile în care alegătorul nu este arondat în mod automat la o secția de votare.

⁴⁰ Conflictele de adresă - sunt situațiile în care adresa alegătorului este greșită sau inexistentă.

⁴¹ Conflictele de statut - sunt situațiile în care statutul alegătorului nu poate fi determinat în mod automat, astfel registratorul modifică prin selectarea uneia dintre următoarele situații: decedat, alegător, persoană incapabilă/nu are drept de vot declarat prin hotărâre judecătorească sau militar.

⁴² Conflicte privind adresele fără secție - sunt situațiile în care adresa vizată nu are alocată o secție de votare.

⁴³ Conflictele de localitate - sunt situațiile în care două localități au aceeași denumire, însă sunt de rang diferit, iar sistemul nu le poate delimita în mod automat.

⁴⁴ <https://bit.ly/2C7XQaA>

- Nesoluționarea conflictelor semnalate în sistemul RSA;
- Iresponsabilitatea alegătorilor;
- Incompetența registratorilor și a membrilor BESV;
- Nerecepționarea listelor electorale în urma desfășurării alegerilor.

MO Promo-LEX consideră că pentru a înlătura diferențele dintre numărul de alegători în RSA și cel din listele electorale de bază este important ca toți actorii să se mobilizeze. Respectiv, CEC trebuie să ajusteze instrumentele de lucru puse la dispoziția tuturor actorilor implicați, să țină cont de obiecțiile registratorilor și să se implice la soluționarea acestora, precum și să urmărească îndeplinirea prevederilor legale privind listele electorale. Registratorii și membrii BESV trebuie să își îndeplinească atribuțiile cu bună-credință, iar alegătorii să verifice și să ofere actele necesare pentru a opera modificări la datele personale.

V. LITIGII ELECTORALE

În perioada monitorizată, la CEC au fost depuse 2 contestații care se referă la înregistrarea și neînregistrarea concurenților electorali în circumscripțiile uninominale și 3 sesizări. O sesizare și o contestație au fost depuse de PDM, iar cealaltă contestație de Blocul ACUM, dar care vizează PDM.

Contestațiile au fost depuse împotriva actelor administrative emise de consiliile electorale de circumscripție electorale, iar sesizarea vizează comportamentul unui actor apolitic. Menționăm că CEC a restituit o contestație din motivul că nu a fost semnată de persoane împuternicite de a o semna.

a. La 03.01.2019 reprezentantul cu drept de vot consultativ al PDM a depus o sesizare privind publicarea Barometrului electoral-2019, în mass media, fără ca CEC să fie înștiințată în prealabil de către Date Inteligente SRL, despre efectuarea sondajelor de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor, Contestatarul a solicitat Comisiei să asigure executarea prevederilor art. 70 alin. (10) din Codul electoral de către Date Inteligente SRL și să solicite mass-mediei să nu difuzeze sondaje de opinie, despre care CEC nu a fost înștiințată conform legii.⁴⁵

Conform răspunsului oferit de Date Inteligente SRL la 05.01.2019, Barometrul electoral 2019 reprezintă un ciclu săptămânal de analize a celor mai importante evenimente electorale (infografic cu o configurație probabila a noului Parlament), iar ca surse de informații utilizează inclusiv sondajele de opinie desfășurate de către alți actori. De asemenea, Date Inteligente SRL menționează că Barometrul electoral nu reprezintă un sondaj de opinie și studiului efectuat nu i se aplică metode sociologice specifice sondajelor de opinie.⁴⁶

Până la data 08.01.2019, Comisia Electorală Centrală nu s-a pronunțat asupra acestei sesizări.

b. La 04.01.2019, candidatul desemnat din partea PDM în circumscripția uninominală nr.26, Mihail Stratulat și reprezentantul cu drept de vot consultativ al PDM, au depus contestație împotriva Hotărârii nr. 10 din 03.01.2019 emisă de CECEU nr. 26 prin care a fost refuzată înregistrarea dlui Stratulat Mihail în calitate de candidat la funcția de deputat în CU nr. 26.⁴⁷ Conform contestatarului, în Nota informativă adoptată de CECEU nr. 26 privind rezultatele verificării listelor de subscripție, apare o rubrică inexistentă în modelul de notă prestabilit de CEC - "Act de identitate incorect", iar în pct. 43 alin. (2) din Regulamentul privind modul de întocmire și înregistrare a listelor de subscripție nu există asemenea teme de nulitate. Pentru motivul indicat, au fost declarate nule 64 de semnături. Contestatarul explică că ar putea exista anumite erori de ordin tehnic sau uman, însă nu orice eroare duce la nulitatea semnăturilor.

La 05.01.2019 contestatarul a depus o contestație suplimentară celei înregistrate la 04.01.2019⁴⁸, în care sunt prezentate comentariile grupului de inițiativă, care au colectat semnăturile pentru fiecare poziție din lista de subscripție, a căror nulitate se contestă. Totodată, contestatarul a evidențiat că hotărârea contestată nu este motivată, fiind indicat doar faptul că materialele depuse nu corespund rigorilor Codului electoral.⁴⁹

La 07.01.2019 CECEU nr. 26 a depus referință prin care explică că rubrica „act de identitate incorect” a fost generată automatizat în tabelul electronic care se afișează ca rezultat al introducerii datelor susținătorilor în programul SIAS Alegeri - Verificare Liste de Subscripție, consiliile electorale de circumscripție neavând competența și nici posibilitatea de a modifica datele finale generate de sistem. Cu privire la erorile pretinse menționate de către grupul de inițiativă, reprezentantul CECEU a prezentat și a explicat la fiecare poziție ce eroare a depistat programul SIAS Alegeri. Conform pct. 43 alin. (2) lit. m) din Regulamentul CEC privind modul de întocmire, prezentare și verificare a listelor de subscripție, sunt declarate nevalabile și neautentice semnăturile susținătorilor care au

⁴⁵ <https://bit.ly/2Rhsf07>

⁴⁶ <https://bit.ly/2FfSj5V>

⁴⁷ <https://bit.ly/2F8DzFb>

⁴⁸ <https://bit.ly/2C7j7kR>

⁴⁹ <https://bit.ly/2CW3fTl>

înscriș incomplet datele de identitate sau nu au completat una sau mai multe rubrici, or data semnării, seria și numărul actului de identitate reprezintă rubrici din datele de identificare.

La ședința CEC din 08.01.2019 a fost examinată contestația menționată, însă din motivul neîntrunirii numărului necesar de voturi pentru adoptarea hotărârii privind soluționarea contestației, pregătirea noului proiect de hotărâre a fost repartizată altui membru CEC.

Menționăm că în conformitate cu art. 73 alin. (2) din Codul electoral, contestațiile privind acțiunile și hotărârile consiliilor electorale de circumscripție și ale birourilor secțiilor de votare se examinează în termen de 3 zile calendaristice de la depunere, dar nu mai târziu de ziua alegerilor. **În acest sens, atragem atenția că la data examinării contestației de către CEC în ședința din 08.01.2019 , termenul legal de soluționare a contestației era deja depășit.**

c. Cea de-a treia contestație a fost depusă de către copreședintele Blocului ACUM, Andrei Năstase și reprezentantul cu drept de vot consultativ desemnat, dar neînregistrat de CEC.⁵⁰ Contestația a fost depusă împotriva Deciziei nr. 5.1 din 03.01.2019 emise de CECEU nr. 21 privind înregistrarea concurentului electoral Burlacu Veaceslav, desemnat de PDM. În susținerea pretențiilor, contestatarii au invocat faptul că 980 de semnături au fost colectate timp de 20 de ore (de la 26.12.2018 ora 16.30- 27.12.2018 ora 14.00) din 17 localități de către 3 membri ai grupului de inițiativă, în așa fel concluzionând că semnăturile, fie nu au fost colectate de colectorii autorizați, fie nu aparțin persoanelor indicate în aceste liste, existând posibilitatea falsificării lor. Conform contestatarilor, 30% din semnături au fost recunoscute nevalabile de CECEU 21, însă organul electoral a refuzat să se expună asupra posibilității fizice a celor 3 colectori de a fi prezenți nemijlocit la semnarea de către cetățeni pe listele de circumscripție. Contestatarii solicită constatarea ca fiind nule și neavenite listele de subscripție prezentate pentru candidatul la funcția de deputat în CU nr. 21, Burlacu Veaceslav și anularea deciziei CECE Criuleni, nr. 5.1 din 03.01.2019 prin care Burlacu Veaceslav a fost înregistrat din partea PDM.

Prin scrisoarea nr. CEC 8/19 din 06.01.2019,⁵¹ CEC a decis restituirea contestației deoarece aceasta nu a fost semnată de persoane împuternicite de a o semna. CEC arată că contestația a fost semnată doar de un copreședinte al Blocului ACUM, contrar pct. 10 din Acordul de constituire al blocului, iar la materialele contestației nu există un act de delegare a dlui Andrei Năstase pentru semnarea unilaterală a contestației în cauză. De asemenea, CEC a menționat că nu poate fi reținută nici semnarea contestației de către dl Dumitru Pavel în calitate de reprezentant cu drept de vot consultativ, în baza procurii, deoarece demersul de confirmare a acestuia a fost respins prin Hotărârea CEC nr. 2025 din 02.01.2019.

Menționăm că restituirea contestației de către CEC, nu exclude posibilitatea depunerii repetate a unei noi contestații cu același obiect și aceleași temeuri sub condiția de înlăturare a deficiențelor.

d. Suplimentar, menționăm că la 20 decembrie 2018 au fost depuse 2 sesizări de către PCRМ prin care a solicitat verificarea acțiunilor unor partide politice (PSRM, PDM, PPȘ ș.a.), tragerea la răspundere și penalizarea acestora pentru efectuarea agitației electorale în afara campaniei electorale, utilizarea abuzivă a resurselor administrative la nivel național (contopirea partidului cu statul, utilizarea abuzivă a resurselor administrative și coruperea cetățenilor). CEC a răspuns sesizărilor prin scrisoarea nr. CEC 8/3012 din 25.12.2018 prin care a comunicat că răspunderea juridică prevăzută de art. 75 din Codul electoral este aplicabilă numai în privința concurenților electorali, iar la acel moment, nici un partid politic nu avea acest statut. De asemenea, CEC menționează că în conformitate cu prevederile Legii nr. 294 din 21.12.2007 privind partidele politice, partidelor politice le este garantat dreptul de a contribui la formarea opiniei publice și de a difuza liber, prin mijloacele pe care le au la dispoziție, informații despre activitatea lor.

⁵⁰ <https://bit.ly/2FcAfsy>

⁵¹ <https://cec.md/storage/ckfinder/files/ACUM.pdf>

VI. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Administrația publică locală de nivelul I a fost implicată în acțiuni de stabilire a locurilor de afișaj electoral, de întâlnire cu alegătorii, precum și de amenajare a unui minim de locuri speciale de afișaj electoral.

Apreciem efortul APL, dar atenționăm și asupra necesității respectării prevederilor legale ce țin de afișarea deciziilor privind spațiile de afișaj și întâlniri. Amenajarea locurilor pentru afișaj cu respectarea suprafeței minime de 1 m² per concurent electoral pare a fi o problemă pentru APL de nivelul I, în special în condițiile sistemului mixt de alegere a deputaților și incertitudinii privind numărul de candidați ce vor fi înregistrați în cursa electorală.

MO Promo-LEX atenționează asupra unui caz de încălcare a prevederilor art. 80 alin. (4) lit. e) Cod electoral, prin care nu se admite trasarea hotarelor circumscripțiilor uninominale pe interiorul unei UAT de nivelul întâi.

6.1. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea APL de nivelul I

În perioada monitorizată, APL de nivelul I a fost implicată în următoarele tipuri de activități, după cum urmează:

- desemnarea membrilor CECEU;
- asigurarea locurilor speciale pentru afișaj electoral și întâlnirilor cu alegătorii;
- participarea la verificarea RSA.

În perioada 21 decembrie 2018 – 05 ianuarie 2019, observatorii MO Promo-LEX au reușit să viziteze un număr de 968 de comune și sate și au colectat informații de la un număr de 682 de primării.

6.2. Stabilirea locurilor pentru afișaj electoral și de întâlnire cu alegătorii

Conform prevederilor Codului electoral⁵², APL de nivelul I sunt obligate ca, în termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de locuri speciale de afișaj electoral și un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii, iar deciziile (dispozițiile) respective să fie afișate imediat la sediul acestor autorități și să fie aduse la cunoștința subiecților interesați prin intermediul mijloacelor de informare în masă, al altor mijloace de comunicare disponibile.

Conform rapoartelor MO Promo-LEX, dintr-un număr de 682 de primării vizitate, doar 113 (cca 17%) primării au aprobat deciziile de stabilire a spațiilor pentru afișaj electoral și a locurilor pentru întâlniri cu alegătorii. Iar din aceste 113 de primării, doar 49 (cca 44 %) primării au afișat pe panoul informativ al localității deciziile de stabilire a spațiilor pentru afișaj electoral și a locurilor pentru întâlniri cu alegătorii.

6.3. Trasarea hotarelor circumscripțiilor uninominale pe interiorul unei unități administrativ-teritoriale de nivelul întâi

Potrivit art. 80 alin. (4) lit. e) Cod electoral, nu se admite trasarea hotarelor circumscripțiilor uninominale pe interiorul unei UAT de nivelul întâi. MO Promo-LEX constată că în cazul c. Ghiduleni, r. Rezina este o situație ce depășește prevederile cadrului legal.

⁵² Art. 52 alin. (9) din Codul electoral <https://bit.ly/2C7q6dr>

c. Ghiduleni, r. Rezina, este o unitate administrativă de nivelul I care, potrivit legislației în vigoare, are în componența sa 3 localități: Ghiduleni, Roșcanii de Sus și Roșcanii de Jos⁵³. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15.11.2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente,⁵⁴ c. Ghiduleni este atribuită circumscripției nr.19 Ivancea, pe când localitatea din componența sa administrativă – Roșcanii de Sus - este inclusă în structura circumscripției nr.13 Rezina, ca localitate din cadrul altei comune a r. Rezina – Gordinești.

⁵³ Anexa 3, Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova Nr. 764 din 27.12.2001
<https://is.gd/IEjOA3>

⁵⁴ Anexa 1, Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15.11.2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente <https://is.gd/cNblof>

VII. CONCURENȚII ELECTORALI

MO Promo-LEX atestă, în contextul desfășurării alegerilor parlamentare în baza sistemului mixt, un activism sporit al anumitor concurenți deja înregistrați sau potențiali concurenți, pentru perioada monitorizată fiind constatate un număr de circa 281 de evenimente. Dintre acestea, 41% au fost efectuate de reprezentanții PSRM, 29% - de cei ai PPȘ și, respectiv, 19% - de PDM.

Trezesc semne de îngrijorare în special evenimentele ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală, atât din perspectiva fenomenului ca atare, cât și ca amploarea acestuia – 100 de evenimente sau 35% din totalul acestora. În activitățile respective au fost implicați reprezentanți sau simpatizanți ai PSRM (42 cazuri de oferire a cadourilor), PPȘ (41) și PDM (17).

Menționăm că au fost implicate și fundațiile de caritate asociate cu anumite formațiuni politice – Fundația de binefacere "Din Suflet" (PSRM) și Fundația de binefacere "Miron Șor" (PPȘ). La același capitol semnalăm o diversitate geografică sporită a cazurilor de oferire a cadourilor cu tentă electorală, chiar dacă în proporție de cca 30% este vorba de mun. Chișinău.

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 10 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative. În cazul a 7 din acestea este vizat PDM, 2 – PPȘ și 1 – PN.

În cazul a două partide putem vorbi de situații ce ar putea fi calificate drept implicare a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova în scopuri electorale: PDM (3 cazuri) și PPȘ (3 cazuri).

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puțin 250 situații în care a fost utilizată publicitatea. Dintre acestea, 36% au fost ale PSRM, 31% - PPȘ și 24% - PDM. Cele mai utilizate tipuri de publicitate au fost bannerele stradale – 22% și billboard-urile – 16%.

MO Promo-LEX constată implicarea Președintelui R. Moldova în promovarea candidaților desemnați de către PSRM pentru alegerile parlamentare.

7.1. Activități cu tentă electorală

În perioada monitorizată, MO Promo-LEX a identificat cel puțin 281 evenimente ce pot fi calificate drept activități cu tentă electorală. Dintre acestea, 41% au fost efectuate de PSRM, 29% - de PPȘ și, respectiv, 19% - de PDM (a se vedea Tabelul nr. 3). După regiunile în care sunt organizate, cele mai multe au fost organizate în Chișinău (36%) și Bălți (7%).

Tabelul nr. 3. Activități cu tentă electorală

N/O	Activități cu tentă electorală	PDM	PSRM	ACUM	PPȘ	PCRM	PL	PNL	PN	PPDA	Total
1	Cadouri cu tentă electorală	17	42		41						100
2	Întruniri cu cetățenii	12	23	1	16				3		55
3	Distribuirea materialelor informative	7	36	1	3				3		50
4	Colectarea semnăturilor	6	5	11	3	1			2	1	29
5	Concerte	3	4		12						19
6	Magazin social mobil				6						6
7	Conferințe de presă		1	2			1		1		5
8	Din ușă în ușă	1	3	1							5
9	Organizare de mese festive	3	1								4
10	Evenimente pentru copii	2	1								3
11	Lansare în campanie	2									2
12	Flashmob/miting			1	1				1		3
13	Salubrizări		1								1
	Total	53	117	17	82	1	1	0	10	1	282

Conform informației relatate în Tabel, constatăm că cele mai multe evenimente au constituit oferirea cadourilor electorale (detaliat în Anexa nr. 2). La acest subiect, menționăm că au fost implicate și fundațiile de caritate asociate formațiunilor politice – Fundația de binefacere "Din Suflet" (PSRM) și Fundația de binefacere "Miron Șor" (PPȘ).

7.2. Activități ce pot fi calificate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative în scop electoral

MO Promo-LEX amintește că legislația în domeniul utilizării resurselor administrative în perioada electorală este una insuficientă, din care cauză în Rapoartele de observare facem referință, în special, la standardele internaționale în domeniu, care prevăd că "utilizarea abuzivă a resurselor administrative în scopuri partizane de către partidele de la guvernare și candidații lor, cum ar fi utilizarea funcțiilor și a echipamentelor guvernamentale", ar trebui să fie interzisă. Atestăm probabilitatea lipsei de șanse egale între GI ce colectează semnături în favoarea unui funcționar de demnitate publică cu potențial de utilizare a resurselor administrative și GI care desemnează un candidat fără funcții publice.

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 10 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative. În cazul a 7 din acestea este vizat PDM, 2 – PPȘ și 1 – PN.

a. În cazul PDM, MO Promo-LEX atrage atenția asupra următoarelor situații:

- Prezența miniștrilor Monica Babuc, Chiril Gaburici, Silvia Radu, Nicolae Ciubuc, Alexandru Jizdan, a vicepremierului Cristina Lisnic și a prim-ministrului Pavel Filip, în timpul orelor de muncă, la procedura de depunere de către PDM la CEC a listei naționale a partidului. Menționăm că din informația disponibilă în spațiul public, Promo-LEX nu a identificat justificarea situației în cauză.

Suplimentar, menționăm că miniștrii Monica Babuc, Chiril Gaburici, Nicolae Ciubuc, Alexandru Jizdan și prim-ministrul Pavel Filip au fost desemnați în calitate de candidați și în circumscripțiile electorale uninominale, fapt ce a presupus iarăși prezența personală la depunerea dosarelor, la înregistrare.

În același timp, apreciem faptul că miniștrii nominalizați și-au suspendat activitatea înainte de începerea campaniei electorale, la scurt timp după ce au fost înregistrați.

- Cel puțin două APL II, Consiliile raionale Orhei⁵⁵ și Rezina⁵⁶, au promovat prin intermediul paginii oficiale de pe rețele sociale și a site-ului, candidatura reprezentanților PDM pentru funcția de deputat în circumscripțiile respective.

- În zilele de 26 și 27 decembrie 2018, în procesul de colectare a semnăturilor au fost implicați angajații Oficiului Poștal Cimișlia și ADR SUD. Acțiunea a avut loc în holul Casei de Cultură din Cimișlia și Basarabeasca. Semnăturile au fost colectate în susținerea candidatului desemnat de PDM pe CECEU nr. 40 (Cimișlia) – dl Dumitru Diacov.

- La data de 26.12.2018, în incinta Gimnaziului din c. Bănești, r. Telenești a avut loc colectarea semnăturilor de către dna Pascaru Alina, Șefa Direcției Educație Telenești (sosită cu un șofer și mașina de serviciu)⁵⁷ pentru Lelic Vadim, desemnat în calitate de candidat electoral PDM pe CECEU nr. 14 (Telenești). Menționăm că dna Pascaru a fost membru al GI pentru susținerea candidatului PDM.⁵⁸ Din discuția cu unii profesori din instituție, aceștia și-au manifestat indignarea în privința solicitării de a se reține la școală pentru a depune semnăturile.

⁵⁵ Tudor Golub – candidatul Raionului Orhei. <https://www.facebook.com/raionorhei/>

⁵⁶ Președintele Eleonora Graur – candidat la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova <https://is.gd/OUISrk>

⁵⁷ <https://bit.ly/2M1uEH4>

⁵⁸ <https://bit.ly/2ACHB5n>

- La data de 27.12.2018, un reprezentant al PDM s-a prezentat la Primăria s. Românești, unde în mod autoritar a solicitat primarului să identifice 30 persoane care să semneze în favoarea candidatului Pavel Filip, desemnat de PDM pe CECEU nr. 20 (Strășeni). Din informațiile observatorului Promo-LEX, situații similare au fost și în satele Roșcani, Rădeni, Zamcioj și Drăgușeni.

- La data de 21.12.2018, Prim-ministrul Pavel Filip a declarat că Guvernul și-a asumat răspunderea pentru ca încă 60 de mii de persoane să primească ajutor de 600 de lei de sărbători. Astfel, peste 60 mii de persoane care primesc alocații sociale sub 2000 de lei au primit un ajutor de 600 de lei cu ocazia sărbătorilor de iarnă (persoane care primesc alocații pentru dizabilitate, persoane ce au atins vârsta de pensionare, dar care nu au stagiul complet de muncă, persoane care și-au pierdut întreținătorul).

- În perioada decembrie 2018 – ianuarie 2019, PDM a expediat scrisori în adresa persoanelor care au beneficiat de alocațiile de 600 lei de sărbători. Scrisoarea vine cu un mesaj de felicitare cu ocazia sărbătorilor de iarnă, precum și de informare despre alocațiile oferite (600 lei) și promisiunile de majorare a pensiilor. Scrisoarea este expediată din numele dlui Vlad Plahotniuc, președinte PDM.

b. În cazul PPȘ considerăm că poate fi vorba de următoarele situații:

- În or. Orhei, la data de 27.12.2018, președintele PPȘ a inaugurat recepționarea a 36 de maxi-taxi achiziționate de primăria or. Orhei. La promisiunea acestuia, mijloacele de transport respective urmează să transporte gratuit pasagerii între orele 07.00 – 9.00 și 17.00 – 19.00.

- Organizarea de către Primarul mun. Orhei Ilan Șor a concertului de Revelion din 31.12.2018 poate fi calificată drept un exemplu de utilizare a funcției administrative de către un candidat desemnat în perioada electorală, ce îl avantajează comparativ cu alți candidați desemnați care nu dețin funcții administrative.

c. În cazul PN, este vorba de colectarea de semnături în timpul orelor de muncă în cadrul unei întreprinderi municipale. La data de 02.01.2019, dna Elena Grițco, candidat desemnat de PN pentru CECEU nr. 10 (Bălți), a colectat semnături în cadrul ÎM "Gospodăria locativ-comunală Bălți" în intervalul de timp 14.00 – 14.30 (în timpul orelor de muncă).

7.3. Cazuri ce ar putea fi calificate drept implicare a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova în scopuri electorale

Prevederile art. 52 alin. (3) și (8) din Codul electoral limitează, preponderent, într-o manieră foarte cuprinzătoare, pe alocuri chiar generalizatoare, posibilitățile de desfășurare a agitației electorale de către concurenți cu implicarea actorilor din exteriorul țării. Potrivit acestora, se interzice concurenților electorali să implice sub orice formă persoanele care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova. Reiterăm concluzia MO anterioară ca prevederile să fie mai punctate, mai explicite și să țină cont în mod obligatoriu de cadrul general ce reglementează libertatea de exprimare. În cazul în care interdicțiile sunt inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora.

Dacă legislatorul nu are intenția de a ridica aceste interdicții, atunci în vederea uniformizării practicii, considerăm că în perioada de desemnare și înregistrare a concurenților, ce presupune activități de promovare în vederea colectării de semnături, trebuie să fie aplicate prevederile art. 52 alin. (3) și (8).

a. În situația PDM, MO Promo-LEX atrage atenția asupra cazului a cel puțin 3 oficiali străini care au salutat înregistrarea în calitate de candidat a dlui Pavel Filip, fapt mediatizat de surse media din R. Moldova: Victor Ponta⁵⁹ și Mihai Tudose⁶⁰, doi foști prim-miniștri ai României, precum și Vladimir Groisman⁶¹, prim-ministrul Ucrainei.

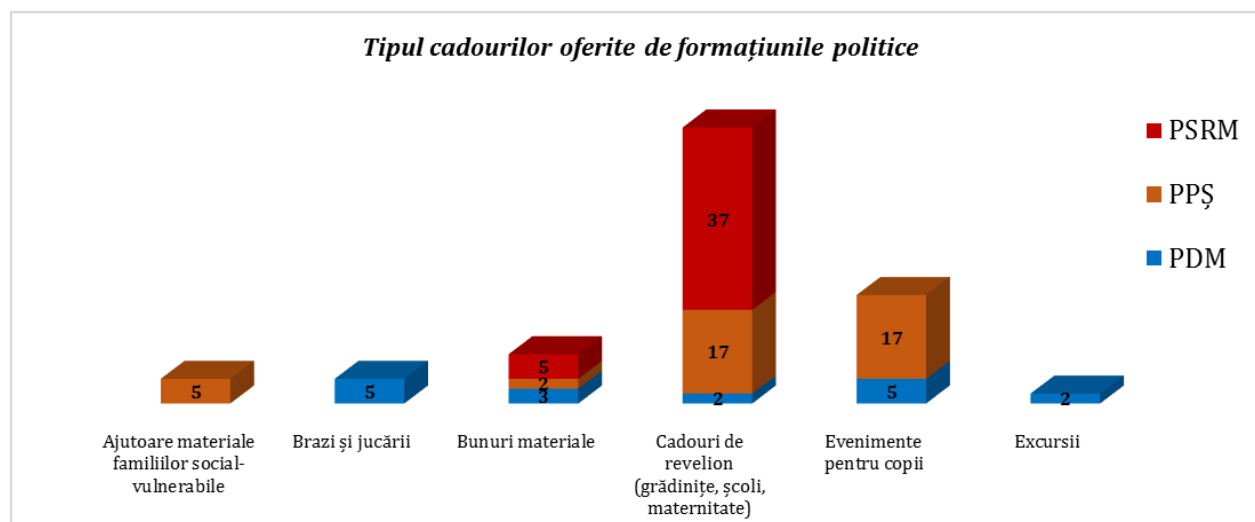
⁵⁹ <https://is.gd/gnzBDK>; <https://is.gd/dY2oWK>.

b. MO Promo-LEX atestă în cazul PPŞ implicarea cetăţenilor străini în concertele organizate în localităţile Comrat şi Bălţi (2 ianuarie 2019), precum şi Chişinău (8 ianuarie 2019) în perioada de desemnare şi înregistrare a candidaţilor.

7.4. Activităţi ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală

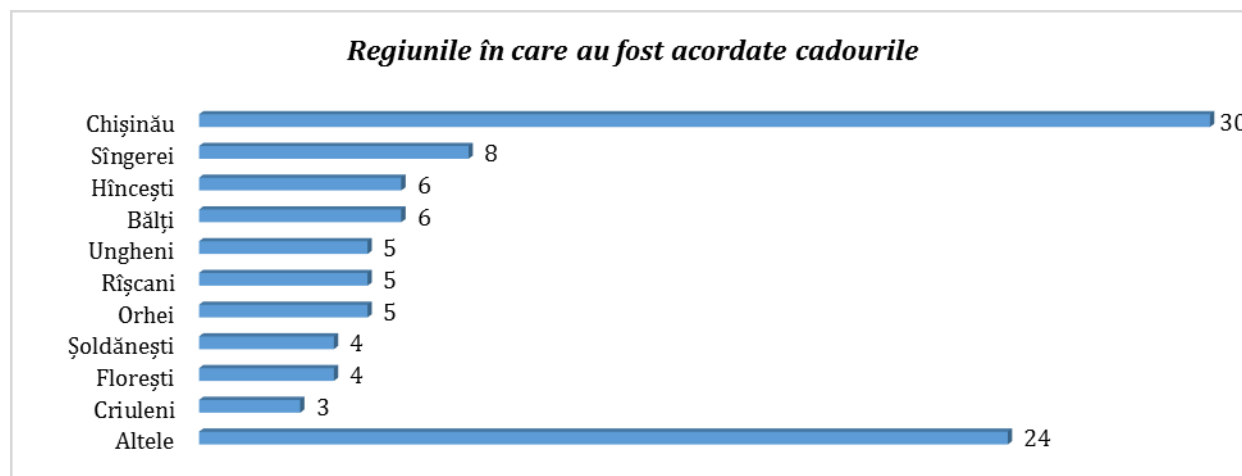
În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat cel puţin 100 de cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu tentă electorală, care au fost efectuate de formaţiunile politice (a se vedea Anexa nr. 2 şi Graficul nr. 17).

Graficul nr. 17

În funcţie de regiunile în care au fost acordate cadouri cu tentă electorală, s-a constatat că cele mai multe au fost organizate în Chişinău (a se vedea Graficul nr. 18).

Graficul nr. 18

7.5. Publicitate stradală/promoţională/on-line cu tentă electorală

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puţin 250 de situaţii în care a fost utilizată publicitatea. Dintre acestea, 36% au fost ale PSRM, 31% - PPŞ şi 24% - PDM. Cele mai utilizate tipuri de publicitate au fost bannerele stradale – 22% şi billboard-urile – 16%.

⁶⁰ <https://is.gd/KsoWzL>.

⁶¹ <https://is.gd/ClcsKw>; <https://is.gd/wHcapX>.

Tabelul nr. 4 Publicitatea

N/O	Tip publicitate	PPȘ	PSRM	PDM	PL	ACUM	PN	PPCRM	Total
1	Bannere stradale	30	8	10	2	6			56
2	Billboard	12	12	17					41
3	Scurte și genți	1	21	5			4		31
4	Bannere	12	2	12					26
5	Spot-uri video		19	3	1	1			24
6	Ziare, reviste, broșuri		19	3					22
7	Panouri LED	4		7					11
8	Corturi	8	2						10
9	Pliante, afișe, calendare		7				2		9
10	Panou mobil	7							7
11	Pagini sponsorizate			3	1	1	1		6
12	Publicitate scrisă/TV			1		2		1	4
13	Panou consola	3							3
Total		77	90	61	4	10	7	1	250

7.6. Cazuri ce pot fi calificate drept promovare cu utilizarea imaginii autorităților publice

MO Promo-LEX constată implicarea Președintelui R. Moldova în promovarea candidaților desemnați de către PSRM pentru alegerile parlamentare.

Amintim că art. 52 alin. (8) din Codul electoral prevede că “nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. [...]”. Totodată, am pune la îndoială însăși posibilitatea Președintelui R. Moldova de a se implica în susținerea unui concurent electoral, desemnat de un partid politic, atâta timp cât art. 123 alin. (2) din Codul electoral îl obligă să renunțe la calitatea de membru al vreunui partid politic încă la etapa de validare a mandatului.

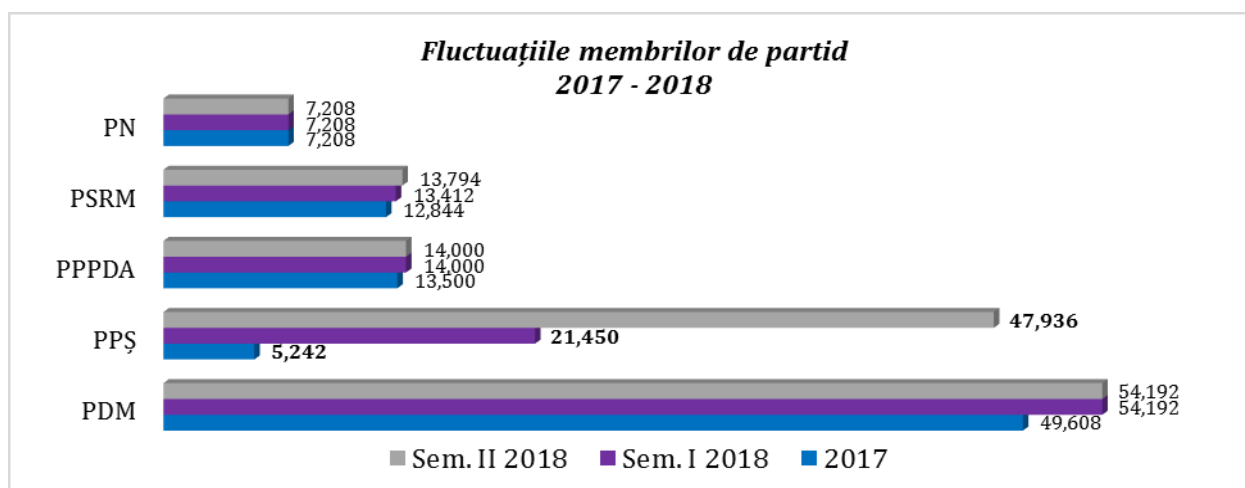
În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat despre difuzarea pe rețele on-line a cel puțin 19 spot-uri video (pentru 19 candidați PSRM pe circumscripțiile uninominale) în care apare imaginea Președintelui R. Moldova.

Suplimentar, PSRM a publicat afișe A4 pentru candidații săi în care, de asemenea, apare imaginea lui Igor Dodon cu un mesaj și îndemn de susținere a candidaților PSRM.

7.7. Dinamica membrilor de partid în contextul înregistrării în calitate de concurenți electorali

MO Promo-LEX constată fluctuații la început de perioadă electorală a numărului de membri în cazul unei formațiuni politice. Este vorba de o creștere considerabilă a numărului membrilor PPȘ, de peste 2 ori, de la 21 450 la 30 iunie 2018, la 47 936 membri la data de 10 decembrie 2018, comparativ cu un tablou mai mult sau mai puțin stabil printre celelalte formațiuni ⁶².

⁶² Date extrase din rapoartele Promo-LEX privind Monitorizarea Finanțării Partidelor Politice pe anii 2017 – pag. 36, <https://bit.ly/2QtaPbZ> și Raportul pentru Sem. 1, 2018, pag. 26, <https://bit.ly/2zsiaCs>

Misiunea atrage atenția că aceste majorări de membri PPȘ au loc pe fundalul unor alegații de potențială corupere a cetățenilor prin oferirea gratuită a cardurilor sociale de către PPȘ în schimbul carnetului de membru de partid. MO Promo-LEX amintește despre precedentul de la scrutinul prezidențial, în care un concurent electoral a fost exclus din cursa electorală pe motiv de nedeclarare a tuturor cheltuielilor în cadrul raportului financiar depus de concurentul electoral, în speță a cheltuielilor pentru cardurile oferite gratuit cetățenilor pentru a procura bunuri în magazinele sociale “Merișor” și tentativa de corupere a alegătorilor⁶³.

⁶³ A se vedea *Raportul Final al Misiunii de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016*, pag. 58, <https://bit.ly/2qVCdTy>

VIII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Conform paginii oficiale a CEC, aprox. 60% din grupurile de inițiativă constituite pentru colectarea semnăturilor au depus rapoarte financiare în termen. Alte 135 de grupuri de inițiativă, printre care cele constituite de 6 formațiuni politice (MPSN – 1 GI, PCRM – 29 GI, PL – 25 GI, PDA – 2 GI, PVE – 4 GI), nu au depus nici raport financiar săptămânal și nici o informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor, ceea ce contravine prevederilor Regulamentului privind activitatea grupurilor de inițiativă.

Cheltuielile raportate la CEC sunt pentru publicitate - 82%, 16% - cheltuieli de transport și 2 % - cheltuieli pentru evenimente și locațiunea spațiilor temporare. Pe de altă parte, constatările arată că cele mai mari cheltuieli neraportate se referă la evenimentele publice organizate de fiecare grup de inițiativă în circumscripțiile uninominale, cheltuielile total estimate și neraportate ale acestora ridicându-se la cel puțin 1 584 821 lei, ceea ce pentru comparație, este aproape 63 % din plafonul maxim admis de CEC pentru grupurile de inițiativă din partea partidelor politice/blocurilor electorale în 51 circumscripții uninominale.

Potrivit Promo-LEX, în perioada de până la înregistrarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor, cel puțin 3 potențiali concurenți electorali (PDM, PPS, PSRM) au efectuat cheltuieli pentru activități cu tentă electorală și caracter prielnic colectării semnăturilor. Acestea estimate ating un cuantum de cel puțin 3 766 917 lei, unul care dacă ar fi luat în calcul, ar depăși plafonul stabilit pentru Grupurile de inițiativă create de partide/blocuri în cele 51 circumscripții uninominale.

8.1. Reglementarea finanțării campaniei electorale

8.1.1. Cadrul legal

Finanțarea campaniei electorale este reglementată de Codul electoral, Legea nr. 249 privind partidele politice, Regulamentul CEC cu privire la finanțarea campaniilor electorale și Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă.

8.1.2 Acte normative cu caracter financiar adoptate în perioada de raportare

a. Plafioanele financiare ce pot fi transferate pe conturile bancare ale grupurilor de inițiativă, ale concurenților electorali și ale participanților la referendumul republican consultativ în contextul alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019

La 21 decembrie 2018, prin Hotărârile CEC nr. 1988⁶⁴, nr. 1989⁶⁵ și nr. 1990,⁶⁶ CEC a adoptat plafioanele maxime de acumulare a veniturilor pentru GI constituite de către partidele politice și blocurile electorale pentru susținerea candidaților în 51 circumscripții uninominale; plafonul maxim pentru grupurile de inițiativă constituite din partea cetățenilor pentru susținerea candidaților independenți; în continuare, plafonul maxim de colectare a veniturilor pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral în circumscripția națională și plafonul pentru circumscripția uninominală. În același timp, a fost adoptat plafonul maxim de colectare a veniturilor pe contul „Fond electoral” al participanților la referendumul republican consultativ (a se vedea figura nr.1).

Formula de calcul utilizată pentru stabilirea plafonului atât pentru grupurile de inițiativă, cât și pentru concurenții electorali/participanții la referendum se bazează pe un coeficient. Acesta este înmulțit la numărul maxim de semnături necesare de a fi colectate în cazul grupurilor de inițiativă, pe când în cazul concurenților electorali și a referendumurilor acel coeficient este înmulțit la

⁶⁴ Hotărârea CEC cu privire la stabilirea plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi virate în contul „Destinat grupului/grupurilor de inițiativă”, <https://bit.ly/2AzgZCr>

⁶⁵ Hotărârea CEC cu privire la stabilirea plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral, <https://bit.ly/2CQ6yf9>

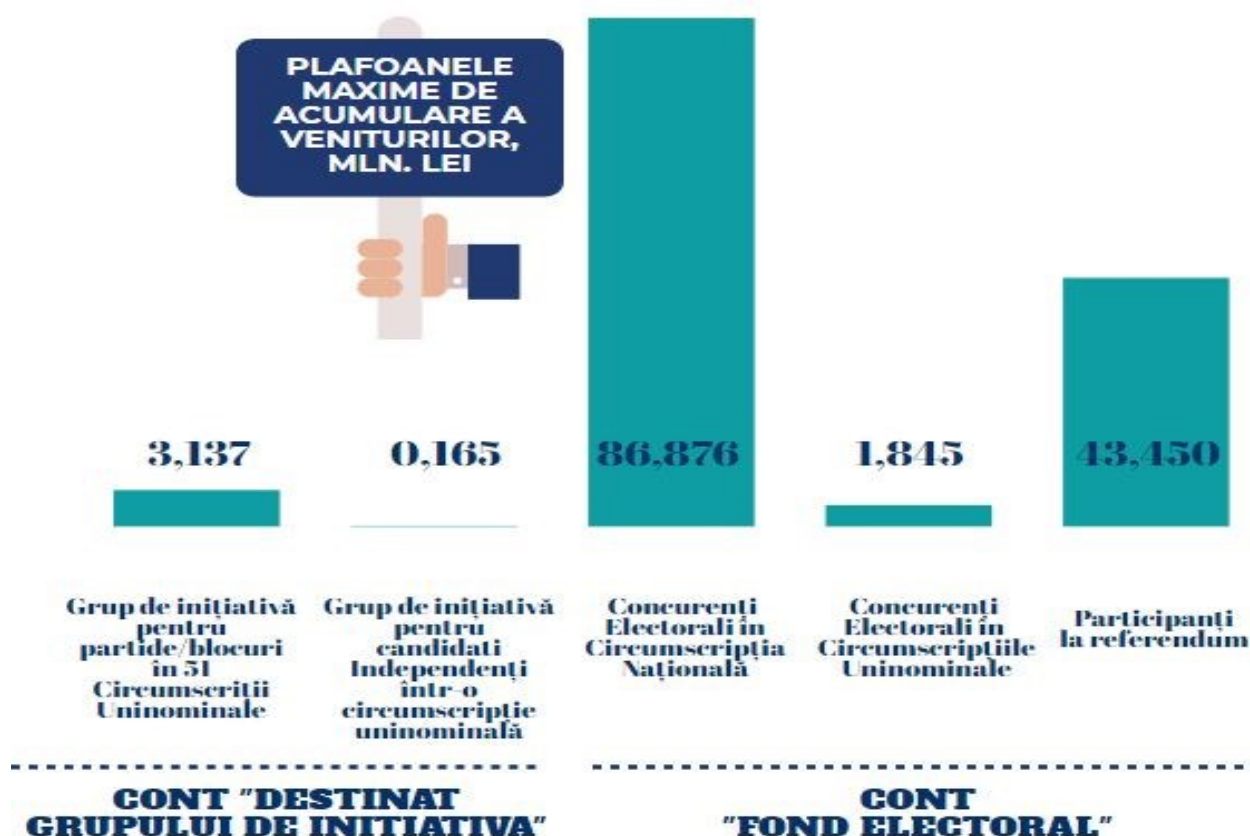
⁶⁶ Hotărârea CEC cu privire la stabilirea plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral” al participanților la referendumul republican consultativ, <https://bit.ly/2F91IBD>

numărul de alegători din circumscripția națională - 2 825 101. Coeficientul este extras din salariul mediu lunar pe economie prognozat pentru anul 2018, în sumă de 6150,0 lei⁶⁷. În cazul GI, acesta este de 1% = 61,50; în cazul concurenților electorali, acesta este de 0,5% = 30,75 lei; în cazul participanților la referendumul republican consultativ acesta este de 0,25% = 15,38 lei.

MO Promo-LEX constată posibile situații de inechitate vizavi de candidații independenți în campania electorală, deoarece plafoanele de acumulare a veniturilor sunt majorate pentru partidele/blocurile electorale în circumscripția națională, precum și pentru cei care își desemnează candidați în toate circumscripțiile uninominale, având acces la un plafon cât pentru o circumscripție națională (51 CU) + plafonul pentru candidatul uninominal, pe când candidații independenți pot acumula venituri cât doar pentru 1 CU. Așadar, MO Promo-LEX bate alarma în privința posibilității dublei finanțări a campaniei electorale a concurentului electoral din circumscripția națională și a exponenților săi din circumscripțiile uninominale.

Mai mult ca atât, concurentul electoral care are candidați atât în circumscripția națională, cât și uninominală, și care se înregistrează și în calitate de participant la referendum, va avea posibilitatea de a colecta în contul "Fond electoral", pe lângă cele 86, 876 mln. lei + 1, 845 mln. lei, alte 43, 450 mln. lei, în total adunându-se un cuantum de 132, 171 mln. lei.

Graficul nr. 20.

b. Cuantumul creditului fără dobândă acordat concurenților electorali

La 21 decembrie 2018, CEC a aprobat⁶⁸ cuantumul creditului fără dobândă acordat concurenților electorali în cuantum de 50 000 lei pentru fiecare partid politic și bloc electoral, în circumscripția națională, în timp ce pentru fiecare candidat independent în circumscripții uninominale a fost

⁶⁷ aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 54 din 17.01.2018

⁶⁸ Hotărârea CEC nr. 1991 cu privire la stabilirea cuantumului creditului fără dobândă acordat concurenților electorali la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, <https://bit.ly/2VxB0IR>

stabilit un cuantum de 10.000 lei. Potrivit CEC, va fi elaborat și un Regulament⁶⁹ privind modul de acordare a creditelor fără dobândă concurenților electorali.

MO Promo-LEX consideră că, cuantumul de 10 000 lei este unul infim, raportat în special la poziția CEC⁷⁰ potrivit căreia finanțarea candidaților din circumscripțiile de peste hotare s-ar putea de înfăptuit în special prin mecanismul contractării de credite, în condițiile privării cetățenilor R. Moldova aflați peste hotare de a finanța campaniile electorale.

8.2. Prezentarea către CEC a raportului privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului la începutul perioadei electorale

Potrivit art. 43 alin. (7) din Codul electoral, la data începerii perioadei electorale, partidele politice care intenționează să depună documentele pentru înregistrare în calitate de concurenți electorali și să transfere pe contul "Fond electoral" mijloacele financiare proprii deținute pe contul său au obligația de a prezenta la CEC un raport financiar conform modelului stabilit de Comisie.

MO Promo-LEX constată că 5 partide politice (PSRM, PPȘ, PDM, PPDA, PN) au prezentat rapoarte cu mijloacele financiare proprii acumulate până la începutul perioadei electorale - 10 decembrie 2018⁷¹, cu indicarea veniturilor, cheltuielilor, precum și donatorii acestora. Astfel, potrivit normei legale, doar acestea vor avea dreptul de a vira mijloacele de pe contul curent, în conturile "Destinat Grupurilor de inițiativă" și "Fond electoral".

Potrivit rapoartelor, volumul total al surselor de finanțare disponibile pe conturile partidelor la începutul perioadei electorale este de 29 731 486 lei, dintre care PDM deține 22 508 022 lei, PSRM – 5 781 523 lei, PN – 1 315 707 lei, PPȘ – 104 467 lei, PPPDA - 21 767 lei. De menționat că unele partide au păstrat banii de la bugetul de stat pe contul curent până în prag de campanie electorală, astfel încât 99,97% din banii de pe contul PDM sunt din alocațiile de la bugetul de stat, PN – 53,30%, PPPDA – 42,32%, PPȘ – 13,50%, PSRM – 11,36%.

8.3. Deschiderea conturilor bancare și desemnarea trezorerierilor

8.3.1. Circumscripția națională. Deschiderea contului „Fond electoral”, prezentarea trezorerierilor

Potrivit art. 41, alin. 2, litera a) din Codul Electoral, în scopul finanțării campaniei electorale, fiecare concurent electoral trebuie să-și deschidă la bancă un cont cu mențiunea „Fond electoral”, în care să fie virate mijloace financiare proprii și cele primite de la persoane fizice și juridice din țară. Concurentul electoral care nu-și deschide un cont informează despre aceasta CEC și desfășoară doar activități de campanie sau promovare electorală care nu implică cheltuieli financiare;

Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, în perioada 21 – 28 decembrie 2018, 3 partide politice (PSRM, PDM, PCR) și un bloc electoral (Blocul ACUM) s-au înregistrat în calitate de concurenți electorali în circumscripția națională. Dintre aceștia, doar 1 (Blocul ACUM) a deschis cont bancar „Fond electoral”. Pe de altă parte, alți 2 potențiali concurenți electorali în circumscripția națională (PPȘ, PN) încă neînregistrați în calitate de concurenți de către organul mandatat au deschis conturi bancare „Fond electoral”.

8.3.2 Circumscripția uninominală. Deschiderea conturilor cu mențiunea „Destinat grupurilor de inițiativă”, prezentarea trezorerierilor

Conform art. 41 alin. (10) din Codul electoral și pct. 5 și 5¹ lit. a) din Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă, în scopul finanțării campaniei de colectare a semnăturilor, grupul de

⁶⁹ Ministerul Finanțelor va elabora și aproba Regulamentul privind modul de acordare a creditelor fără dobândă concurenților electorali în vederea desfășurării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

⁷⁰ <https://is.gd/y4GdPK>

⁷¹ Rapoartele financiare ale partidelor politice la data de 10 decembrie 2018, <https://bit.ly/2FdnkGP>

inițiativă, în termen de 3 zile de la data înregistrării la CEC, trebuie să deschidă la bancă un cont cu mențiunea „Destinat grupului de inițiativă” și trebuie să informeze în scris Comisia, în decurs de 24 de ore, despre aceasta prin comunicarea datelor bancare respective. Dacă nu deschide un astfel de cont, grupul de inițiativă are obligația de a informa despre acest fapt autoritatea electorală și de a desfășura doar activități ce nu implică cheltuieli financiare (pct. 5, lit. b).

În cazul grupurilor de inițiativă constituite de către partidele politice sau blocurile electorale la alegerile parlamentare pentru circumscripțiile uninominale, se deschide un singur cont cu mențiunea „Destinat grupului/grupurilor de inițiativă” și se propune pentru înregistrare la CEC o persoană responsabilă de finanțe (trezorier).

Potrivit paginii oficiale a CEC, până la data de 08 ianuarie 2019, din cele 389 grupuri înregistrate în cele 51 circumscripții uninominale, 219 GI constituite de 5 partide și blocuri electorale (GI PSRM-51, GI PDM - 51, GI PPȘ - 50, GI Blocului ACUM - 47, GI PN - 20) și alte 2 GI constituite pentru C.I Briucov Sergiu, C.I. Valeriu Ghilețchi - și-au deschis conturi bancare „Destinat Grupului de inițiativă” și au desemnat trezorierii. Pe de altă parte, alte 17 GI constituite pentru 9 candidați independenți și 8 grupuri pentru desemnarea candidaților de la o formațiune politică – PNL, au depus demersuri de neefectuare a cheltuielilor și astfel au informat CEC despre lipsa necesității de a deschide cont bancar special. Pentru cazul altor 149 grupuri de inițiativă, printre care 6 formațiuni politice (MSPSN, PCRM, PPRM, PL, PDA, PVE), pe pagina oficială nu a fost publicată nici o informație (8 ianuarie 2019) cu privire la deschiderea conturilor bancare și desemnarea trezorierilor.

8.4. Raportarea financiară a grupurilor de inițiativă

8.4.1. Prevederi legale

Potrivit art. 43 alin. 1 din Codul electoral și pct. 16 lit. a) din Regulamentul privind finanțarea activității grupurilor de inițiativă, acestea constituite de cetățeni, după caz, de partidele politice sau blocurile electorale, cu scopul colectării semnăturilor în susținerea unui candidat, sunt obligate să prezinte în mod săptămânal Comisiei Electorale Centrale rapoartele privind finanțarea activității lor.

Conform paginii oficiale a CEC, aprox. 60% din grupurile de inițiativă constituite pentru colectarea semnăturilor au depus rapoarte financiare. Astfel, din cele 369 grupuri de inițiativă înregistrate la CEC, 217 GI au depus rapoarte financiare la CEC pentru primele 2 săptămâni de colectare a semnăturilor. Acestea sunt GI PSRM- 51, GI PDM - 50, GI PPȘ - 48, GI Blocul ACUM - 46, GI PN - 20, GI pentru C.I Valeriu Ghilețchi și GI pentru C.I Briucov Sergiu. Alte 17 grupuri de inițiativă constituite pentru desemnarea candidaților atât independenți, cât și de la un partid politic - PNL, au informat CEC că nu vor efectua cheltuieli în perioada de colectare a semnăturilor⁷². Alte 135 grupuri de inițiativă, printre care cele constituite de 6 formațiuni politice (MSPSN – 1 GI, PCRM – 27 GI, PL – 22 GI, PDA – 2 GI, PVE – 3 GI), nu au depus nici raport financiar săptămânal și nici o informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor, ceea ce contravine prevederilor Regulamentului privind activitatea grupurilor de inițiativă.

8.4.2. Veniturile și cheltuielile grupurilor de inițiativă reflectate în rapoartele financiare

Volumul total al veniturilor cumulate și raportate la CEC în primele două săptămâni de colectare a semnăturilor este de 903 032 lei, iar quantumul cheltuielilor efectuate este de 683 563 lei, soldul final fiind de 218 469 lei. Astfel, până la 04 ianuarie 2019, GI PSRM a acumulat 116 300 lei, GI PDM –

⁷² Acestea sunt: grup de inițiativă constituit pentru desemnarea C.I. Negruță Andrei în CU 24 mun. Chișinău, GI pentru C.I. Gheorghe Răileanu desemnat în CU 40 Cimișlia, GI pentru C.I. Groza Ion, desemnat în CU 43 Cahul, GI pentru C.I. Elena Harcenco Elena, desemnată în CU 20 Strășeni, GI pentru C.I. Bînzari Oleg, GI pentru C.I. Neaga Petru, GI pentru C.I. Perov Valeri, GI pentru C.I. Palanica Roman, GI pentru C.I. Ganea Valentin – toți desemnați în CU 51 (SUA, Canada), GI PNL. A se vedea informația privind raportarea financiară a grupurilor de inițiativă constituite pentru colectarea semnăturilor întru desemnarea candidaților independenți în circumscripțiile uninominale, publicate pe pagina oficială a CEC - <https://bit.ly/2RzTh2H>, <https://bit.ly/2LWv2Xl>

111 400 lei, GI PPŞ – 570 000 lei, GI PN – 40 129 lei, GI Blocul ACUM – 815 lei, GI C.I. Valeriu Ghileţchi – 40 000 lei, GI C.I. Biriucov Sergiu – 1 047 lei).

a. Sursele de finanţare ale grupurilor de iniţiativă le-au constituit:

- Transferuri bancare din partea a două partide politice (PSRM, PN) pe contul desemnat respectivelor grupuri de iniţiativă, în cuantum de 156 429 lei;
- Donaţii din partea unei persoane juridice pentru PPŞ, în cuantum de 570 000 lei;
- Donaţii din partea a 48 persoane fizice pentru GI PDM şi GI Valeriu Ghileţchi, în cuantum de 151 400 lei;
- Donaţii materiale din partea a trei actori electorali: PN (servicii de transport pentru toate GI), Blocul ACUM (GI Igor Munteanu – publicitate stradală, poligrafică şi în reţeaua internet - 815 lei), C.I. Biriucov Sergiu (servicii de transport în sumă de 1 047 lei), cumulând un total de 25 203 lei.

b. Cheltuielile grupurilor de iniţiativă reflectate în rapoartele financiare

În primele două săptămâni de colectare a semnăturilor, MO Promo-LEX constată o atenţie sporită acordată cheltuielilor pentru publicitate din partea GI - 82%, unde au raportat GI PPŞ – 568 879 lei, GI PSRM – 109 578 lei, cheltuielile de transport fiind pe locul doi - 16%, unde au raportat GI PDM – 86 400 lei şi GI PN – 13 223 lei şi cheltuielile pentru evenimente, în speţă locaţiunea spaţiilor temporare pe locul trei - 2%, unde a raportat doar GI PDM – 18 293 lei.

8.5 Cheltuieli cu tentă electorală ale potenţialilor candidaţi, înainte de înregistrarea grupurilor de iniţiativă pentru colectarea semnăturilor

a) Cheltuieli pentru evenimente publice

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada de până la înregistrarea GI pentru colectarea semnăturilor, cel puţin 3 potenţiali concurenţi electorali (PDM, PPŞ, PSRM) au efectuat cheltuieli pentru organizarea a 14 campanii de caritate, 13 festivităţi cu ocazia sărbătorilor de Revelion, 7 concerte, 2 mese festive, o excursie. Cel puţin 7 moderatori, 22 animatori, 23 artişti au fost implicaţi în activităţile respective. MO Promo-LEX a estimat un cuantum de cel puţin 3 766 917 lei, mijloace financiare care au adus dividende politice şi electorale, nefiind incluse în contul Fond electoral. Totuşi, potrivit cadrului legal existent, aceste cheltuieli obligatoriu urmează a fi raportate în rapoartele finale ale partidelor respective pentru anul 2018.

Cheltuielile pentru evenimente publice constau din onorariile artiştilor, moderatorilor, animatorilor, costurile de închiriere a spaţiului, scenă, lumini, sonorizare, efectele pirotehnice etc., a donaţiilor materiale oferite în cadrul acestor evenimente şi a produselor alimentare consumate. Pentru calcularea cheltuielilor pentru evenimente/concerte cu tentă electorală, a fost luată drept bază de calcul înmulţirea onorariului fiecărui artist (tariful de piaţă) care a evoluat pentru un anumit potenţial concurent la timpul de facto lucrat per eveniment.

PPŞ – cel puţin 6 concerte, 6 festivităţi de Revelion, o tombolă pentru cetăţenii din diasporă, două campanii, printre care „Dăruieşte căldură”, întruniri cu membrii de partid şi donaţii materiale. Costurile estimate sunt de cel puţin 3 320 494 lei.

PSRM – cel puţin 8 campanii de caritate, 3 concerte, 2 festivităţi pentru copii şi donaţii materiale. Costurile estimate sunt de cel puţin 270 193 lei.

PDM – cel puţin 3 festivităţi tematice de Revelion pentru copii organizate de compania „Panda Kids”, 2 mese festive pentru cel puţin 300 persoane, întruniri cu angajaţii mai multor întreprinderi, o excursie la Mileştii Mici a cadrelor didactice şi o donaţie materială pentru 10 elevi ai L.T. „Mihai Eminescu” din Floreşti. Costurile estimate sunt de cel puţin 176 230 mii lei.

MO Promo-LEX a constatat implicarea a două fundații de caritate, „Din Suflet” și “Miron Șor”, în activitățile cu tentă electorală a potențialilor concurenți electorali din partea partidului PSRM și PPȘ, mai cu seamă, acestea au finanțat indirect activitățile de promovare a acestora.

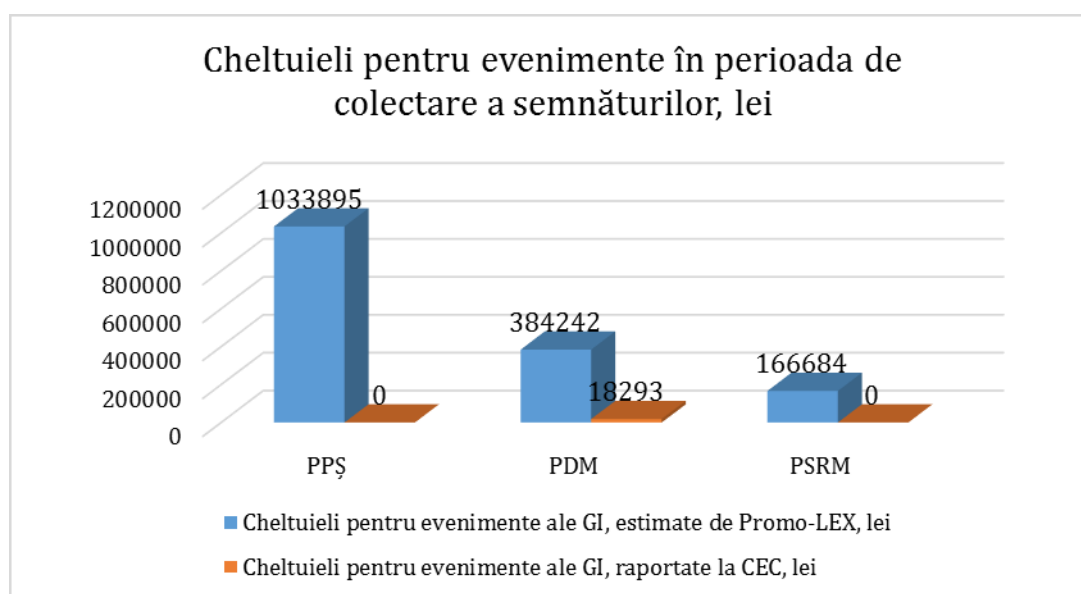
Totodată, reiterăm că, potrivit legislației, fundația este o organizație necomercială, apolitică, care nu acordă asistență politică/electorală niciunui concurent sau actor politic. În cazurile descrise supra, prin activitățile sale asociate scopului politic/electoral al partidelor/potențialilor concurenți electorali, fundațiile, precum și entitățile comerciale se implică indirect în activități de promovare politică pentru care exponenții acestora nu suportă cheltuieli, ceea ce presupune activități de finanțare netransparentă și astfel, ilegală, a partidelor politice/concurenților electorali.

8.6 Cheltuieli cu tentă electorală ale potențialilor candidați, după înregistrarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor

a) Cheltuieli pentru evenimente publice

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în primele două săptămâni de colectare a semnăturilor, grupurile de inițiativă a cel puțin 3 partide (PDM, PPȘ, PSRM) au efectuat cheltuieli pentru evenimente ce nu au fost raportate. Quantumul total al cheltuielilor estimate este de cel puțin 1 584 821 lei, la CEC nefiind raportată nici o cheltuială la acest capitol (A se vedea Graficul nr. 21 - Cheltuieli pentru evenimente publice în perioada de colectare a semnăturilor și Anexele 5,9,11 - pentru vizualizarea cheltuielilor segregate per fiecare grup de inițiativă constituit).

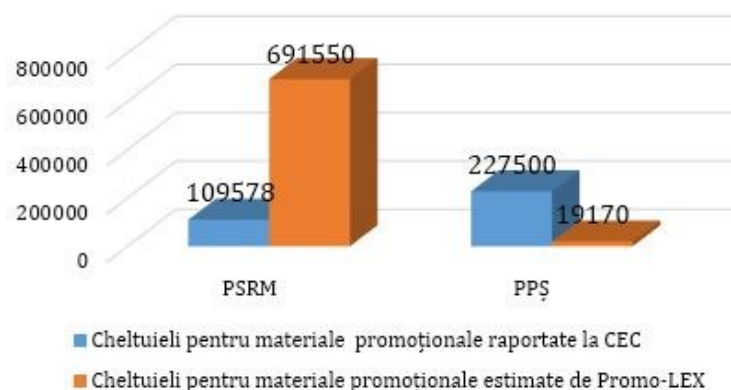
Graficul nr. 21

b) Cheltuieli pentru materiale promoționale

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în primele două săptămâni de colectare a semnăturilor, grupurile de inițiativă a cel puțin 1 partid (PSRM) au omis reflectarea anumitor cheltuieli pentru materiale promoționale în rapoartele privind finanțarea grupurilor de inițiativă depuse la CEC. Suma totală estimată pentru cheltuielile respective este de cel puțin 581 972 lei (A se vedea Graficul nr. 22 - Cheltuieli pentru materiale promoționale în perioada de colectare a semnăturilor, lei și Anexele 3, 8 pentru vizualizarea cheltuielilor segregate per fiecare grup de inițiativă constituit).

Cheltuieli pentru materiale promoționale în perioada de colectare a semnăturilor, lei

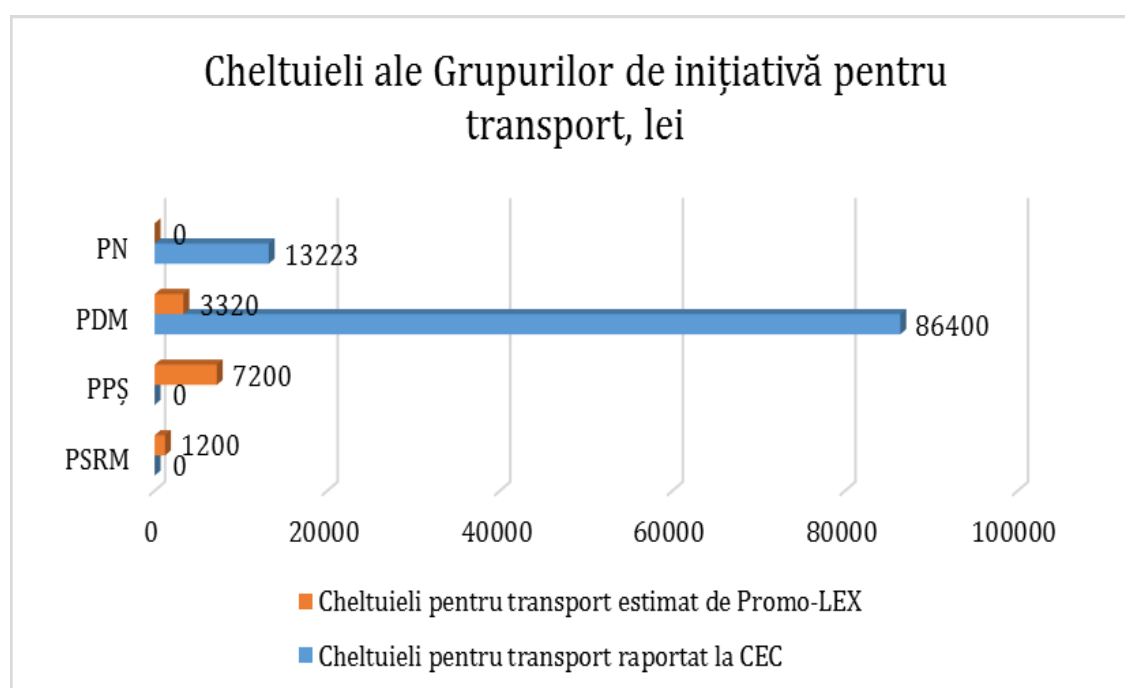

c) Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, publicitatea stradală a fost utilizată preponderent de grupurile de inițiativă ale PPŞ. Cel puțin 7 GI din 44 înregistrate la CEC au efectuat cheltuieli mai mari decât cele raportate la CEC (A se vedea Anexa nr. 6 - Cheltuieli ale GI PPŞ pentru publicitate stradală).

d) Cheltuieli pentru transport

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, doar grupurile de inițiativă ale PDM și PPŞ au raportat cheltuieli pentru transport în cuantum de 99 623 lei. Constatările Promo-LEX denotă omiterea completă a raportării cheltuielilor la această categorie din partea grupurilor de inițiativă constituite de PPŞ și PSRM (A se vedea graficul nr. 23 - Cheltuieli de transport ale GI, lei și Anexele 4,7,10 pentru vizualizarea cheltuielilor segregate per fiecare grup de inițiativă constituit).

Promo-LEX constată curențe la capitolul raportării cheltuielilor de transport din partea GI ale PPȘ și PSRM, precum și la capitolul raportării cheltuielilor pentru materiale promoționale din partea GI ale PSRM. Cele mai mari cheltuieli neraportate se referă însă la evenimentele publice organizate de fiecare grup în circumscripțiile uninominale specifice, cheltuielile total estimate și neraportate ale acestora ridicându-se la cel puțin 1 584 821 lei în primele două săptămâni de colectare a semnăturilor. Cheltuielile total estimate pentru toate categoriile de cheltuieli neraportate se ridică la cel puțin 1 975 193 lei, ceea ce, pentru comparație, constituie aproape 63 % din plafonul maxim admis de CEC pentru grupurile de inițiativă din partea partidelor politice/blocurilor electorale în 51 circumscripții uninominale.

IX. EDUCAȚIA ELECTORALĂ

În perioada monitorizată, au fost desfășurate activități de educație și instruire electorală, în special de către CEC și CICDE: prezentarea rezultatelor Campaniei de informare și educare civică „Democrația contează”; lansarea Centrului de Apel; instruirea membrilor CECE și a registratorilor; elaborarea manualului pentru membrii CECE.

Societatea civilă, de asemenea, s-a implicat în activități de informare electorală. Este vorba de publicarea de către ADEPT a buletinelor informative săptămânale privind principalele evenimente din perioada electorală.

9.1. Campanii de informare și educare electorală

Începând cu 24 decembrie 2018, Asociația ADEPT, cu sprijinul Asociației Promo-LEX, din sursele USAID Moldova, elaborează buletine săptămânale de știri electorale. În acest sens, au fost publicate primele două buletine, pentru perioada 24-28 decembrie 2018⁷³, respectiv 1- 4 ianuarie 2019⁷⁴, ce conțin știri culese din media națională și de pe paginile web ale autorităților publice și informații despre procedurile electorale, cu referire la înregistrarea prealabilă.

9.2. Activitățile Centrului de Instruire în Domeniul Electoral (CICDE) și CEC

La 13 decembrie 2018, în cadrul CICDE Open Talks, ediția 2018⁷⁵, organizată sub genericul „Ambasadorii educației electorale și civice”, CEC și CICDE au prezentat rezultatele Campaniei de informare și educare civică „Democrația contează”⁷⁶. Conform datelor estimative, comunicate de CEC și CICDE, privind impactul pe care l-a avut campania, un număr de 343 447 de alegători sau viitori alegători au participat nemijlocit la toate activitățile desfășurate, iar 1 720 580 de alegători au auzit, au vorbit, au discutat, au citit despre noul sistem electoral și alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

Lansarea Centrului de Apel de către CICDE și CEC. La 2 ianuarie 2019, a fost lansat Centrul de Apel pentru alegerile parlamentare și referendumul republican consultativ din 24 februarie curent, ce va funcționa în perioada 2 ianuarie – 26 februarie 2019, cu program de lucru de luni-vineri, de la 08.00 – 17.00. Alegătorii vor putea solicita informații cu privire la particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la funcția de deputat, despre arondarea la SV și CECEU, procedura de vot, și altele.

Totodată, în perioada de activitate, operatorii Centrului de Apel vor acorda persoanelor responsabile de gestionarea listelor electorale din cadrul autorităților publice locale, dar și membrilor organelor electorale inferioare asistența necesară pentru aplicarea uniformă a procedurilor de gestionare a Registrului de Stat al Alegătorilor.

Instruiri organizate de CICDE în colaborare cu CEC. În perioada 18-20 decembrie curent, CICDE în colaborare cu CEC, a desfășurat seminare de instruire pentru registratorii RSA. Trainingul a cuprins activități tehnice în RSA, precum soluționarea conflictelor de adresă, de secție de votare, utilizarea nomenclatoarelor. În acest sens, pe platforma e-learning CICDE (www.e-learning.cicde.md) registratorii RSA pot găsi modulul “Scurt Ghid despre RSA pentru registratori”, care conține informații despre prevederile legale care stau la baza funcționării RSA, drepturile și obligațiile registratorului etc.⁷⁷

⁷³ Buletin de știri electorale din perioada 24-28 decembrie 2018 <https://bit.ly/2RFBHds>

⁷⁴ Buletin de știri electorale din perioada 1-4 ianuarie 2019 <https://bit.ly/2RHrKMZ>

⁷⁵ Articol CICDE despre discuțiile de la CICDE Open Talks, ediția 2018 <https://bit.ly/2SHpX7P>

⁷⁶ Comunicat CEC despre rezultatele Campaniei de informare și educare civică “Democrația Contează” <https://bit.ly/2ABscT1>

⁷⁷ Modulul “Scurt Ghid despre RSA pentru registratori” <https://bit.ly/2LVH0gt>

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

1. Modificarea noțiunii “de desemnarea candidaților” de la art. 1 Cod electoral în sensul armonizării acesteia cu prevederile art. 46 alin. (1) și (2);
2. Modificarea noțiunii “campanie electorală” de la art. 1 Cod electoral în sensul armonizării acesteia cu prevederile art. 91 din Codul electoral;
3. Modificarea art. 13 alin. (3) Cod electoral și a altor prevederi legale aferente în sensul modificării perioadei de suspendare din funcție a candidaților desemnați la funcția de deputat în circumscripțiile uninominale și depunerii declarației de suspendare odată cu eliberarea listelor de subscripție;
4. Modificarea art. 81 alin. (2) și (3) Cod electoral pentru a permite în condiții legale constituirea a câte un CECEU pentru fiecare circumscripție uninominală constituită peste hotare, precum și pentru circumscripțiile uninominale din stânga Nistrului
5. Modificarea art. 31 alin. (7) Cod electoral prin înlocuirea sintagmei “Consiliul electoral de circumscripție Chișinău” cu sintagma “Consiliul electoral de circumscripție electorală corespunzător constituit pentru secțiile de votare din străinătate”.

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare

1. Asigurarea publicării informației despre candidații înregistrați în circumscripții uninominale și în circumscripția națională;
2. Monitorizarea procesului de transmitere în limite legale a listelor electorale în perioada postelectorală către administrațiile publice locale;
3. Efectuarea de modificări și completări la legislația și cadrul normativ electoral în vederea excluderii posibilității de finanțare dublă și inechitabilă a campaniilor electorale, respectiv, excluderea prevederilor care pot genera situații de inegalitate între concurenții electorali și, în special, candidații independenți din circumscripțiile uninominale care nu sunt simultan pe lista națională.
4. Modificarea Anexei nr. 15 din Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 1731 din 3 iulie 2018, în vederea elucidării momentului de suspendare din funcție.

Guvernului Republicii Moldova

1. Asigurarea transparenței procesului de deschidere a secțiilor de votare peste hotare. Informarea publicului interesat despre criteriile luate în calcul, datele ce vor sta la baza numărului și geografiei de amplasare a secțiilor deschise.

LISTA DE ABREVIERI

alin. – alineat
ANI – Autoritatea Națională pentru Integritate
APL - administrația publică locală
art. – articolul
ASP – Agenția Servicii Publice
Blocul ACUM – Blocul electoral ACUM Platforma DA și PAS
BESV – birou electoral al secției de votare
c. – comuna
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECEU - Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale
CI - candidat independent
com. - comanda
CU - circumscripție uninominală
ENEMO - Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor
FE – formular de eveniment
FV – formular de vizită
GI – grup de inițiativă
IIMDD AIP CSI - Institutului Internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale Adunării Interparlamentare a Comunității Statelor Independente
lit. - litera
m2 - metru pătrat
MO - Misiune de observare
MPSN – Mișcarea Profesioniștilor “Speranța-Надежда”
mun. - municipiu
nr. - număr
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
PAS – Partidul Acțiune și Solidaritate
pct. - punct
PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
PDA – Partidul Democrația Acasă
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PN – Partidul Nostru
PNL – Partidul Național Liberal
PPDA – Partidul Politic Platforma Demnitate și Adevăr
PPRM – Partidul Popular din Republica Moldova
PSRM - Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
PPȘ – Partidul Politic “Șor”
PVE – Partidul Verde Ecologist
r. – raion
RFE – Registrul Funcționarilor Electorali
R. Moldova – Republica Moldova
RSA - Registrul de Stat al Alegătorilor
s. - sat
SIAS Alegeri - Sistemul informațional automatizat de stat “Alegeri”
SV - secție/secții de votare
tir. - tiraj
UAT - unitate administrativ-teritorială
unit. - unitate
USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE:

Anexa 1. Lista candidaților electorali înregistrați pe fiecare CECEU

<i>Circumscripția uninominală</i>	<i>N/O</i>	<i>NP candidat</i>	<i>Apartenența politică</i>
CECEU nr. 1, Briceni	1	Gnatiuc Mihail	Partidul Democrat din Moldova
	2	Grecianfi Zinaida	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 2, Ocnița	1	Lesnic Vadim	Partidul Democrat din Moldova
	2	Lozovan Irina	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 3, Edineț	1	Șirbu Oleg	Partidul Democrat din Moldova
	2	Melnic Nicolai	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
	3	Panciu Ghenadie	Partidul Politic „Șor”
CECEU nr. 4, Rîșcani	1	Urzică Iurie	Partidul Democrat din Moldova
	2	Mizdrenco Vladimir	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 5, Glodeni	1	Leucă Ion	Partidul Democrat din Moldova
	2	Minizianov Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 6, Drochia	1	Padnevi Corneliu	Partidul Democrat din Moldova
	2	Lupașco Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
	3	Svecla Grigore	Partidul Politic „Șor”
CECEU nr. 7, Soroca	1	Său Victor	Partidul Democrat din Moldova
	2	Pilipețcaia Alla	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
	3	Cimbirciuc Alexandru	Candidat Independent
	4	Bondarenco Elena	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 8, Florești	1	Nichiforciuc Eugeniu	Partidul Democrat din Moldova
	2	Groza Sergiu	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 9, Bălți	1	Buzurnii Serghei	Partidul Democrat din Moldova
	2	Usatii Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
	3	Himici Igor	Partidul Politic „Șor”
CECEU nr. 10, Bălți	1	Iordan Serghei	Partidul Democrat din Moldova
	2	Nesterovschi Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 11, Fălești	1	Bînzari Iraida	Partidul Democrat din Moldova
	2	Savva Oleg	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 12, Singerei	1	Brașovschi Gheorghe	Partidul Democrat din Moldova
	2	Luca Vasile	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 13, Rezina	1	Graur Eleonora	Partidul Democrat din Moldova
CECEU nr. 14, Telenești	1	Lelic Vadim	Partidul Democrat din Moldova
	2	Isac Alexandru	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 15, Călărași	1	Ciubuc Nicolae	Partidul Democrat din Moldova
	2	Bolea Ștefan	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 16, Ungheni	1	Guzun Ludmila	Partidul Democrat din Moldova
	2	Baraniuc Antonina	Partidul Politic „Șor”
CECEU nr. 17, Nisporeni	1	Plahotniuc Vladimir	Partidul Democrat din Moldova
	2	Artamonov Pavel	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 18, Orhei	1	Costin Vasile	Partidul Democrat din Moldova
CECEU nr. 19, Ivanca	1	Golub Tudor	Partidul Democrat din Moldova
	2	Paciu Mihail	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
	3	Tauber Marina	Partidul Politic „Șor”
	4	Viscun Lucia	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 20, Strășeni	1	Filip Pavel	Partidul Democrat din Moldova
	2	Anghel Veaceslav	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 21, Criuleni	1	Burlac Veaceslav	Partidul Democrat din Moldova
	2	Berzan Sergiu	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 22, Ialoveni	1	Babuc Monica	Partidul Democrat din Moldova
	2	Onu Lidia	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 23, Chișinău	1	Rotaru Valentina	Partidul Democrat din Moldova
	2	Lipskii Oleg	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 24, Chișinău	1	Bannicov Alexandr	Partidul Democrat din Moldova
CECEU nr. 25, Chișinău	1	Mîndru Victor	Partidul Democrat din Moldova
	2	Odintov Alexandru	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 26, Chișinău	1	Cojocaru Dinari	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
CECEU nr. 27, Chișinău	1	Mudreac Radu	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
	2	Nedelea Veaceslav	Partidul Democrat din Moldova
CECEU nr. 28, Chișinău	1	Balaur Nicolae	Partidul Democrat din Moldova
	2	Batrîncea Vlad	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
	3	Apostolova Reghina	Partidul Politic „Șor”

CECEU nr. 29, Chişinău	1	Guznac Valentin	Partidul Democrat din Moldova
	2	Lebedinschi Adrian	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 30, Chişinău	1	Pleşca Nae-Simion	Partidul Democrat din Moldova
	2	Burduja Petru	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 31, Chişinău	1	Novac Grigore	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
	2	Cuzneţov Iurii	Partidul Politic „Şor”
CECEU nr. 32, Chişinău	1	Costiuc Nina	Partidul Democrat din Moldova
	2	Popa Svetlana	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 33, Chişinău	1	Ţuţu Constantin	Partidul Democrat din Moldova
CECEU nr. 34, Anenii Noi	1	Jizdan Alexandru	Partidul Democrat din Moldova
	2	Maţarin Alexandr	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 36, Ştefan Vodă	1	Molozea Nicolae	Partidul Democrat din Moldova
	2	Jolnaci Alexandru	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 37, Răzeni	1	Sula Ion	Partidul Democrat din Moldova
	2	Pascaru Nicolae	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 38, Hînceşti	1	Botnari Alexandru	Partidul Democrat din Moldova
	2	Pertu Victor	Partidul Politic „Şor”
CECEU nr. 39, Sărata Galbenă	1	Buza Ghenadie	Partidul Democrat din Moldova
CECEU nr. 40, Cimişlia	1	Diacov Dumitru	Partidul Democrat din Moldova
	2	Puşcari Piotr	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
	3	Cîrlan Victoria	Partidul Politic „Şor”
CECEU nr. 41, Leova	1	Greţu Efrosinia	Partidul Democrat din Moldova
	2	Briceag Aliona	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 42, Cantemir	1	Bacalu Elena	Partidul Democrat din Moldova
	2	Ţurcanu Vladimir	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
	3	Lupaşcu Vasile	Partidul Politic „Şor”
	4	Bodgros Nicolae	Candidat Independent
CECEU nr. 43, Cahul	1	Creciu Oleg	Partidul Democrat din Moldova
	2	Osadenco Evgheni	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 44, Taraclia	1	Covalji Fiodor	Partidul Democrat din Moldova
	2	Tatarli Chiril	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 45, Comrat	1	Suhodolski Alexandr	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
	2	Mincu Fiodor	Partidul Democrat din Moldova
	3	Dimoglo Nina	Partidul Politic „Şor”
CECEU nr. 46, Ceadr-Lunga	1	Delibaltov Vadim	Partidul Democrat din Moldova
	2	Gagauz Fiodor	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 48, Transnistria	1	Evtodiev Vitalii	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova
CECEU nr. 49, EST RM	1	Şirbu Ina	Partidul Democrat din Moldova
CECEU nr. 50, VEST RM	1	Coptu Olga	Partidul Democrat din Moldova

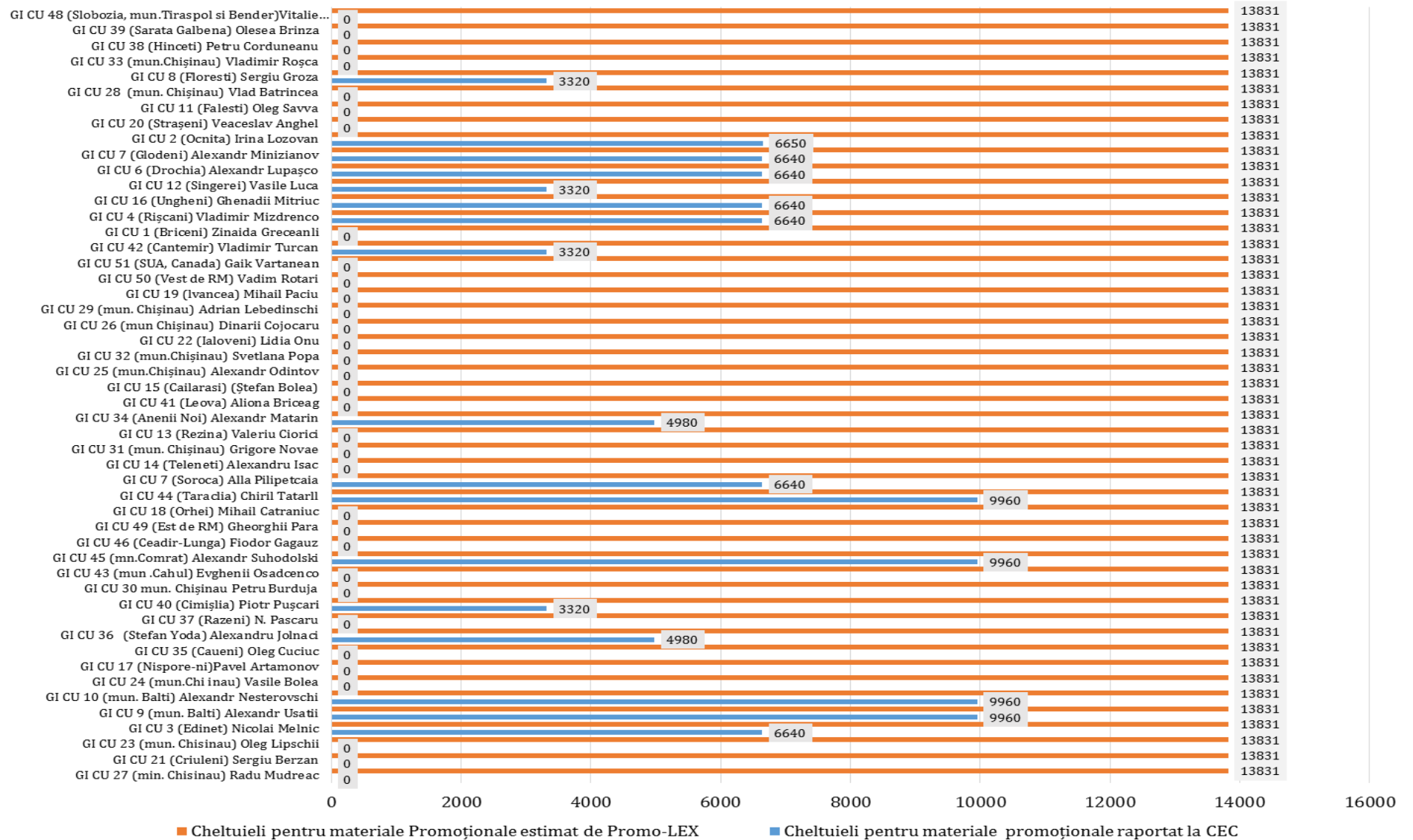
Anexa nr. 2. Cadourile cu tentă electorală raportate în perioada monitorizată

Partid	N/O	Data	Localitate	Detalii
PDM	1	10.12.2018	Hîncești, Crasnoarmeiscoe	Materiale didactice pentru profesori și elevi, LT Dumitru Cantemir
	2	15.12.2018	Chișinău, Buiucani	Brad și jucării de brad pentru Grădinița nr. 143
	3	15.12.2018	Chișinău, Buiucani	Brad și jucării oferite cadou Școlii Primare nr.91 "Antonin Ursu"
	4	15.12.2018	Bălți, Bălți	0 familie social-vulnerabilă a primit un brad artificial și 4 pungi cu produse alimentare
	5	18.12.2018	Cahul, Cahul	Cutii cu dulciuri pentru Creșa - Grădinița nr.8 "Prichindel"
	6	18.12.2018	Strășeni, Pânăsești	Excursii la Târgul de Crăciun
	7	19.12.2018	Chișinău, Botanica	Matineu pentru copii
	8	19.12.2018	Chișinău, Botanica	Matineu pentru copii
	9	20.12.2018	Strășeni, Strășeni	Set de încălțăminte și haine de iarnă pentru 7 copii
	10	21.12.2018	Florești, Florești	10 echipamente sportive pentru LT Mihai Eminescu, or.Florești
	11	22.12.2018	Chișinău, Codru	Excursie la vinăria Mileștii Mici pentru cadrele didactice de la Gimnaziul nr. 42 din or. Codru
	12	23.12.2018	Bălți, Bălți	Campionatul de Kickboxing și MuayThai la categoria Juniori
	13	24.12.2018	Chișinău, Botanica	Matineu pentru copiii LT Gloria
	14	25.12.2018	Chișinău, Botanica	Matineu pentru copiii Liceului Teatral Orășenesc
	15	25.12.2018	Bălți, Bălți	3 brazi, 3 pachete cu jucării pentru familiile din localitate
	16	29.12.2018	Orhei, Orhei	Brad și jucării
	17	30.12.2018	Ungheni, Rădenii Vechi	Pungi cu cadouri (estimativ - șampanie) pentru reprezentanții APL
PSRM	1	15.12.2018	Chișinău, Buiucani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	2	18.12.2018	Sîngerei, Sîngerei	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	3	19.12.2018	Rîșcani, Rîșcani	Jucării Lego, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	4	20.12.2018	Basarabeasca, Iordanovca	Un cuptor electric și cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	5	20.12.2018	Drochia, Pelinia	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	6	20.12.2018	Rîșcani, Rîșcani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	7	21.12.2018	Chișinău, Botanica	La biblioteca Lomonosov au fost oferite cutii cu dulciuri (minim 10)
	8	21.12.2018	Drochia, Țarigrad	Centrul de sănătate a primit cadou o tastatură pentru calculator și mouse, declarativ fiind de la Fundația de binefacere "Din Suflet"
	9	21.12.2018	Florești, Florești	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	10	21.12.2018	Chișinău, Buiucani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	11	21.12.2018	Hîncești, Sipoteni	Cutii cu dulciuri
	12	21.12.2018	Cimișlia, Cimișlia	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	13	21.12.2018	Chișinău, Codru	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	14	21.12.2018	Rîșcani, Grinăuți	Grădinița din Grinăuți a beneficiat de cadouri: cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	15	21.12.2018	Rîșcani, Rîșcani	Grădinița din Hăsnășeni a primit cadou o mașină de spălat și cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	16	22.12.2018	Sîngerei, Bilicenii Noi	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	17	22.12.2018	Florești, Florești	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	18	22.12.2018	Chișinău, Buiucani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	19	22.12.2018	Chișinău, Centru	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	20	22.12.2018	Rîșcani, Pîrjota	Un laptop și cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"
	21	23.12.2018	Chișinău, Buiucani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"

			Suflet"	
22	23.12.2018	Sîngerei, Biliceni Noi	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
23	24.12.2018	Cimișlia, Valea Perjei	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
24	24.12.2018	Chișinău, Centru	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
25	25.12.2018	Florești, Alexeevca	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
26	25.12.2018	Chișinău, Rîșcani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
27	25.12.2018	Chișinău, Buiucani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
28	26.12.2018	Chișinău, Centru	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
29	27.12.2018	Criuleni, Dolinnoe	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
30	28.12.2018	Cantemir, Toceni	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
31	28.12.2018	Dubăsari, Dorotcaia	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
32	28.12.2018	Chișinău, Buiucani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
33	30.12.2018	Ungheni, Măcărești	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
34	01.01.2019	Chișinău, Centru	Cadouri pentru nou-născuții de la Spitalul nr. 1: cutie de ciocolate, un „brăduț” în ghiveci; scutece Pufes; un coș plin cu lucruri necesare pentru copiii nou-născuți, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
35	03.01.2019	Orhei, Cucuruzeni	Cutii cu dulciuri	
36	03.01.2019	Orhei, Mălăiești	Cutii cu dulciuri	
37	06.01.2019	Criuleni, Izbiște	Oferite 2 cărți bisericești, declarativ fiind de la Președintele Igor Dodon	
38	21.12.2018	Criuleni, Bălțata	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
39	21.12.2018	Chișinău, Buiucani	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
40	22.12.2018	Chișinău, Durlăști	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
41	25.12.2018	Hîncești, Bobeica	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
42	26.12.2018	Strășeni, Romanăști	Cutii cu dulciuri, declarativ fiind din partea Fundației de Binefacere "Din Suflet"	
PPȘ	1	12.12.2018	Străinătate, Străinătate	Tombolă pentru acordarea a 500 bilete avia
	2	13.12.2018	Dondușeni, Baraboi	juccării și 3 sacose cu produse pentru familii social-vulnerabile
	3	14.12.2018	Orhei, Susleni	Campania "Dăruiește căldură": minim 3 familii au beneficiat de lemne de foc, dulciuri, creioane și cărți de colorat
	4	14.12.2018	Ialoveni, Ialoveni	cadouri cu dulciuri
	5	14.12.2018	Chișinău, Rîșcani	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
	6	15.12.2018	Orhei, Peresecina	Campania "Dăruiește căldură": lemne pentru foc, dulciuri, creioane și cărți de colorat pentru copii pentru câteva familii.
	7	15.12.2018	Sîngerei, Pepeni	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
	8	16.12.2018	Șoldănești, Mihuleni	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
	9	16.12.2018	Șoldănești, Glinjeni	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
	10	16.12.2018	Sîngerei, Sîngerei	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
	11	16.12.2018	Sîngerei, Chișcăreni	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
	12	16.12.2018	Chișinău, Rîșcani	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
	13	16.12.2018	Sîngerei, Chișcăreni	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
	14	17.12.2018	Ungheni, Ungheni	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
	15	18.12.2018	Bălți, Bălți	7 cadouri cu dulciuri
	16	18.12.2018	Sîngerei, Rădoaia	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
	17	19.12.2018	Șoldănești, Sămășcani	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
	18	20.12.2018	Briceni, Hlina	Cadouri și jucării pentru copii
	19	21.12.2018	Căușeni, Căușeni	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
	20	21.12.2018	Edineț, Trinca	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii

21	22.12.2018	Hîncești, Ciuciuleni	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
22	22.12.2018	Șoldănești, Șoldănești	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
23	23.12.2018	Chișinău, Rîșcani	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
24	23.12.2018	Chișinău, Rîșcani	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
25	23.12.2018	Fălești, Pîrlița	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
26	23.12.2018	Fălești, Pîrlița	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
27	23.12.2018	Bălți, Sadovoe	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
28	25.12.2018	Ștefan Vodă, Marianca de Jos	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
29	25.12.2018	Edineț	Pe lângă sacoșele cu șampanie, cutii de bomboane și calendare, a fost raportată acordarea bonus cardurilor cu câte 1000 lei în cont. Aceste carduri au fost oferite persoanelor care au acceptat să devină membri PPS.
30	26.12.2018	Hîncești, Drăgușenii Noi	Cutii cu dulciuri, fiind oferit și un brad artificial Gimnaziului din localitate
31	26.12.2018	Dubăsari, Holercani	Campania "Dăruiește căldură": oferite cadou lemne de foc
32	27.12.2018	Chișinău, Botanica	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
33	28.12.2018	Ungheni, Sculeni	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
34	28.12.2018	Chișinău, Rîșcani	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
35	29.12.2018	Ungheni, Măcărești	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
36	29.12.2018	Chișinău, Rîșcani	Caravana de Crăciun: animatori, jucării pentru copii, brad, focuri de artificii
37	30.12.2018	Rezina, Cinișeuți	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
38	02.01.2019	Chișinău, Botanica	Cutii cu bomboane
39	04.01.2019	Hîncești, Hîncești	Sacoșe cu șampanie, cutii de bomboane și calendare
40	14.12.2018	Fălești, Sărata Veche	Campania "Dăruiește căldură": pachet cu alimente și un camion cu lemne pentru o familie
41	15.12.2018	Bălți, Bălți	Campania "Dăruiește căldură": pungi cu produse și lemne de foc cetățenilor mun. Bălți

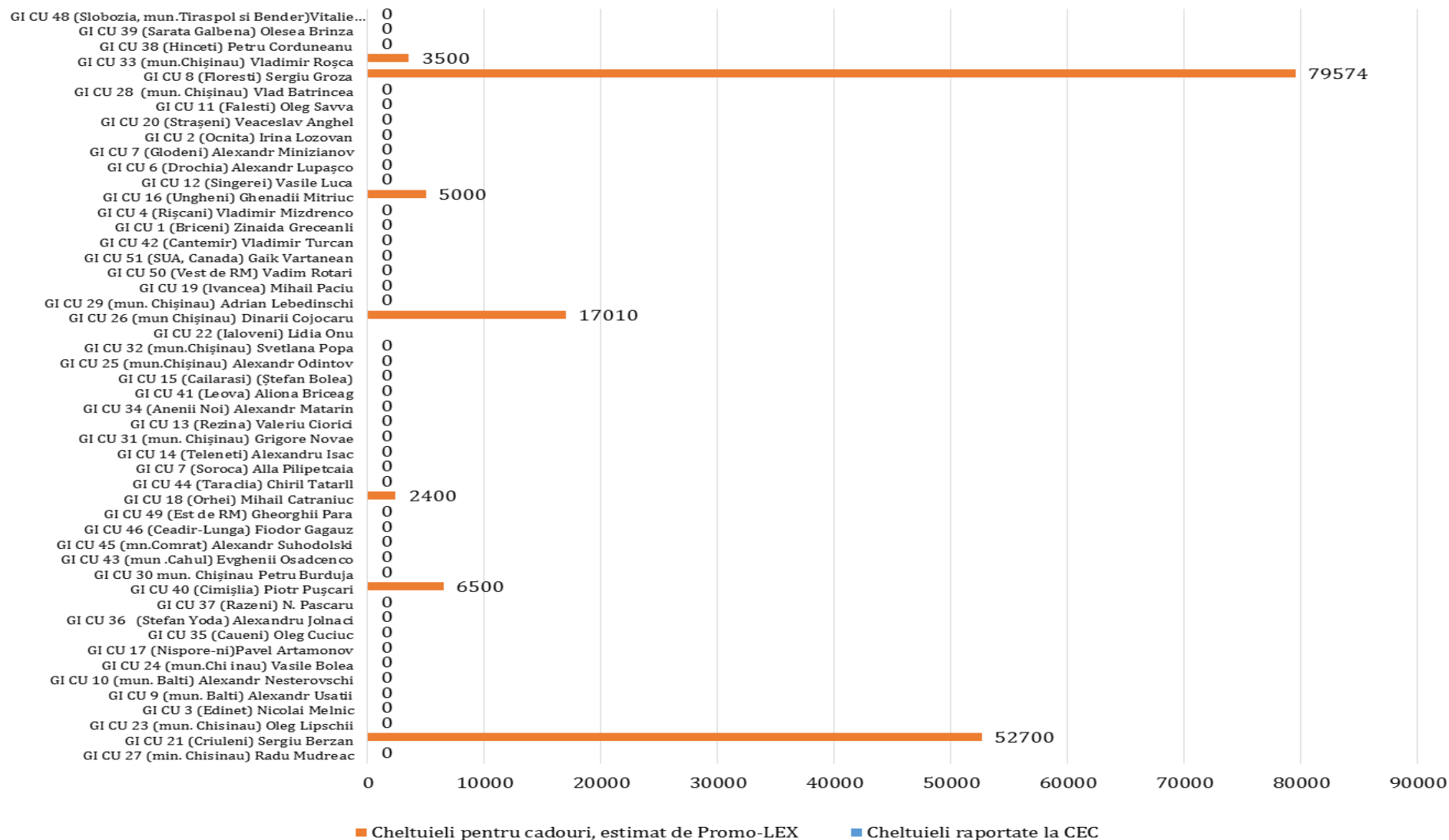
Anexa 3. Cheltuielile GI PSRM pentru materiale promoționale, lei

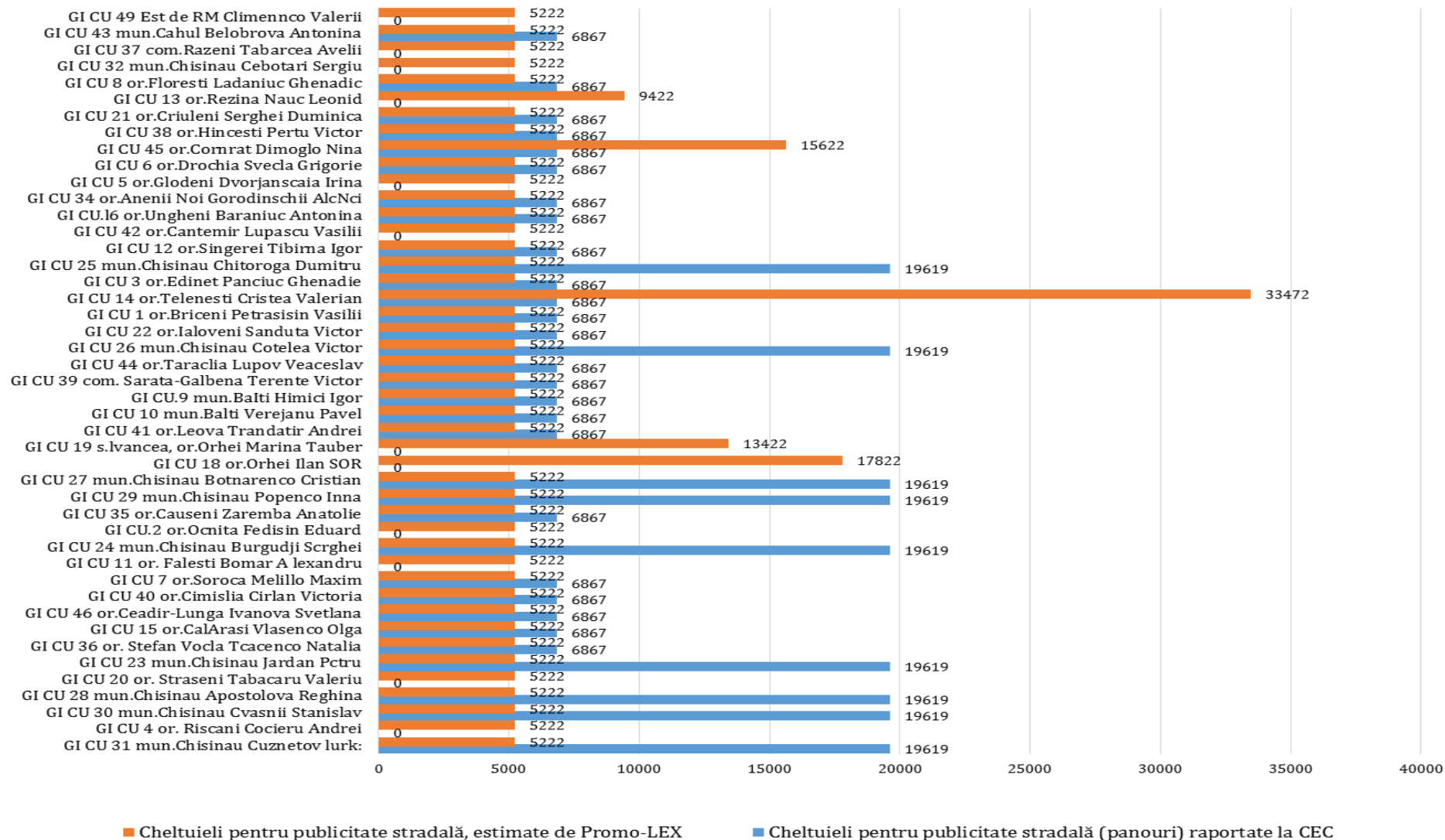
Anexa 4. Cheltuielile GI PSRM pentru transport, lei

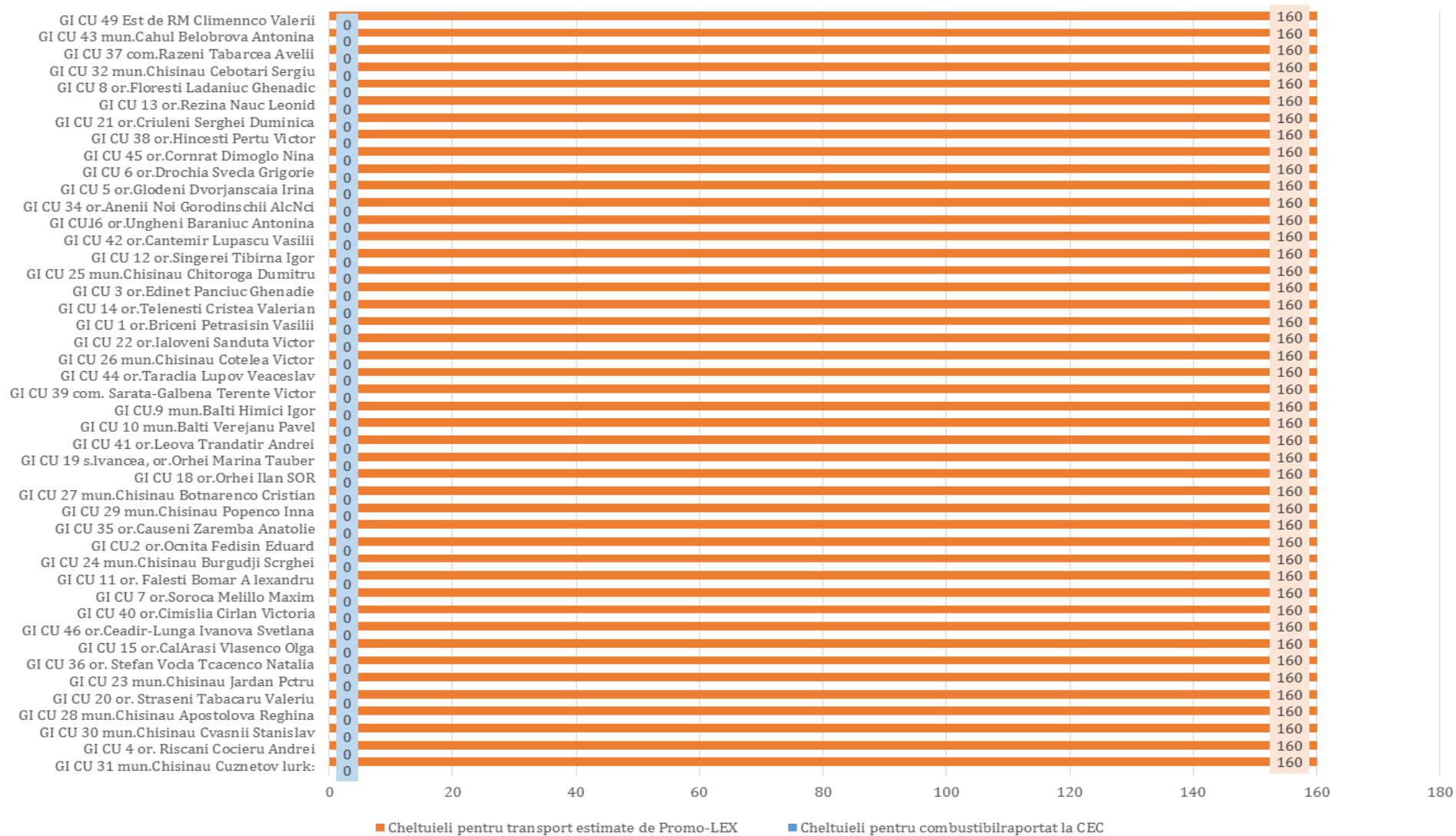
Anexa 5. Cheltuielile GI PSRM pentru evenimente și cadouri cu tentă electorală, lei

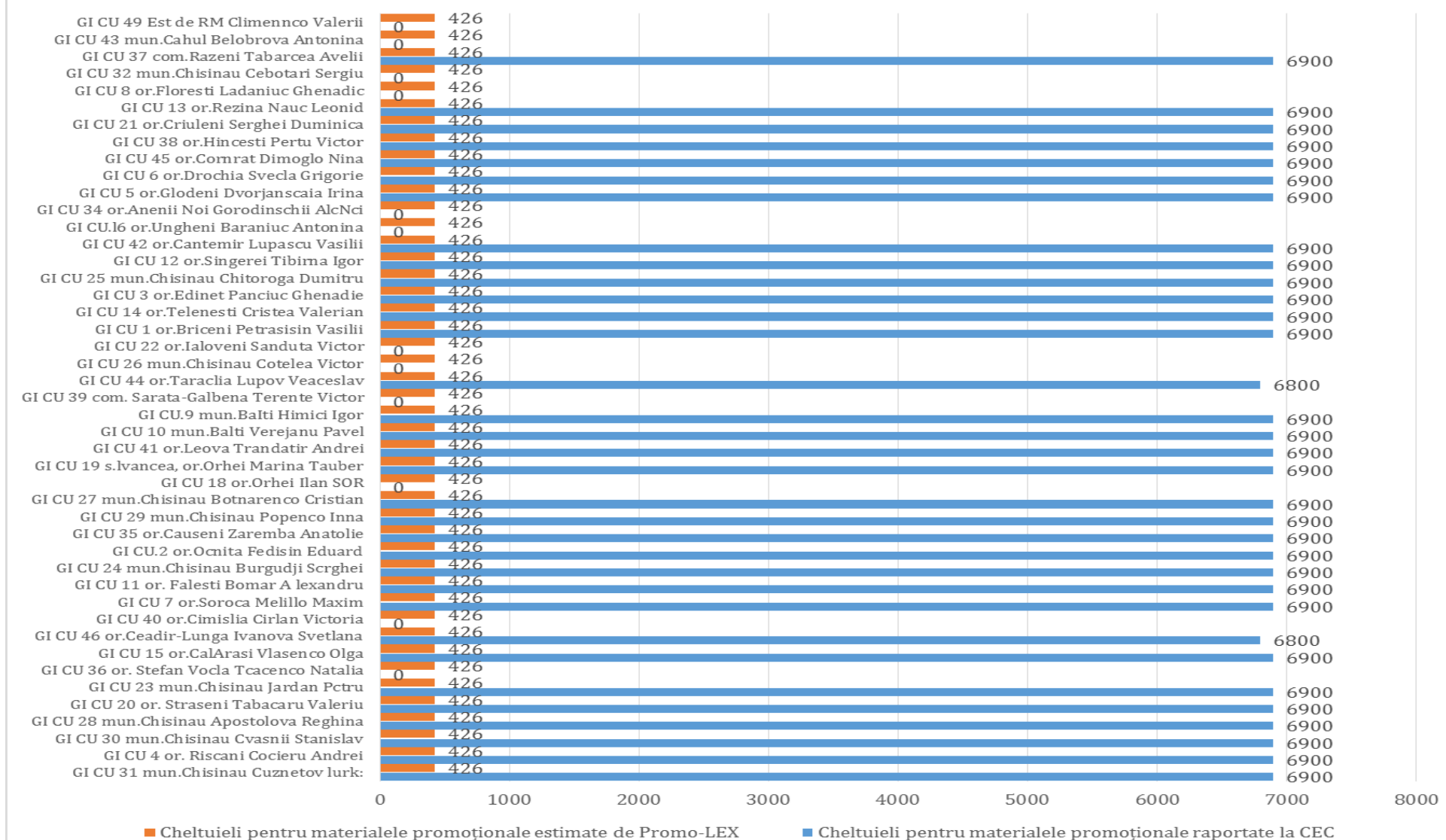
Anexa 6 Cheltuieli ale GI PPŞ pentru publicitate stradală, lei

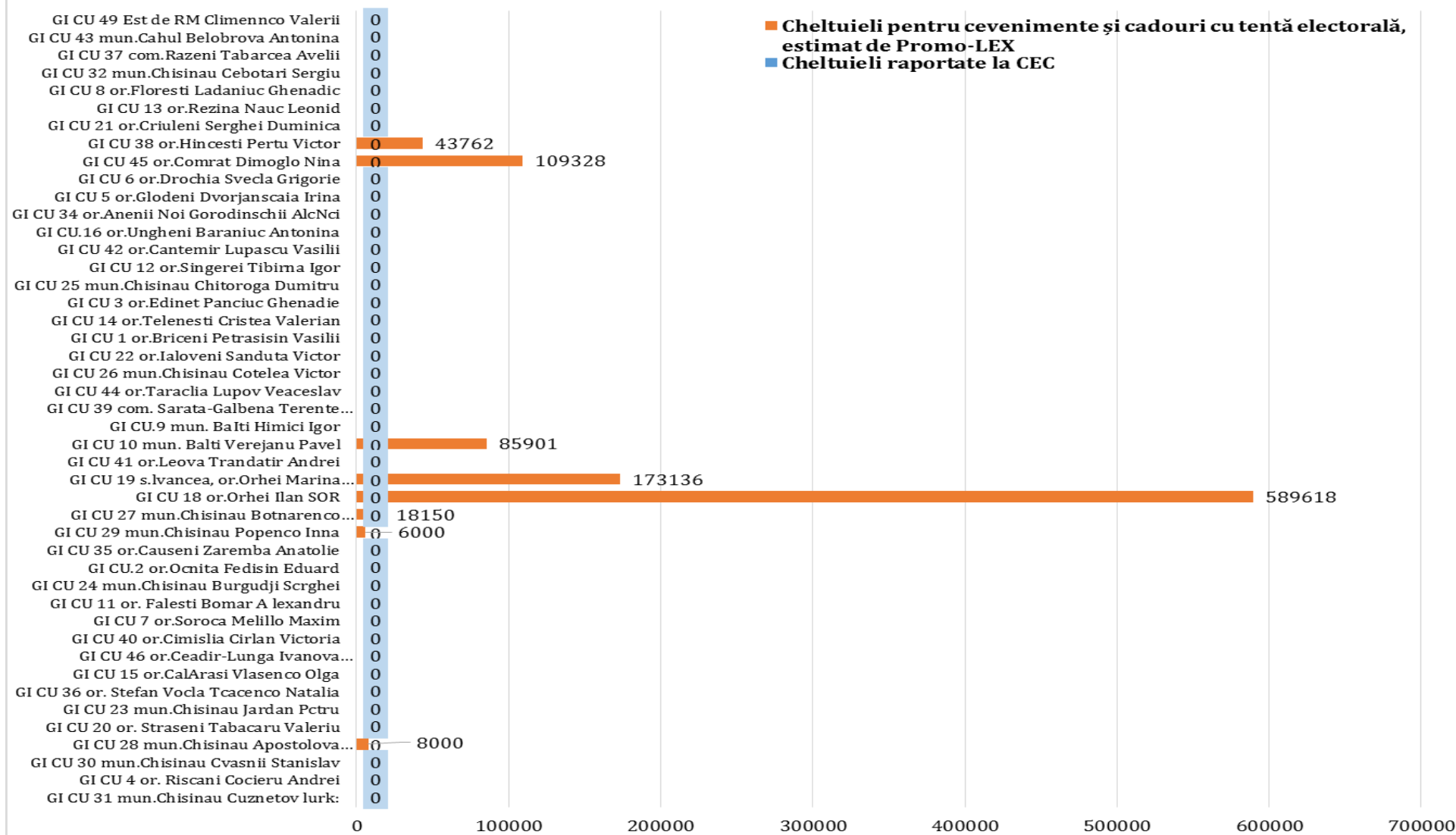
Anexa 7. Cheltuieli ale GI PPŞ pentru transport, lei

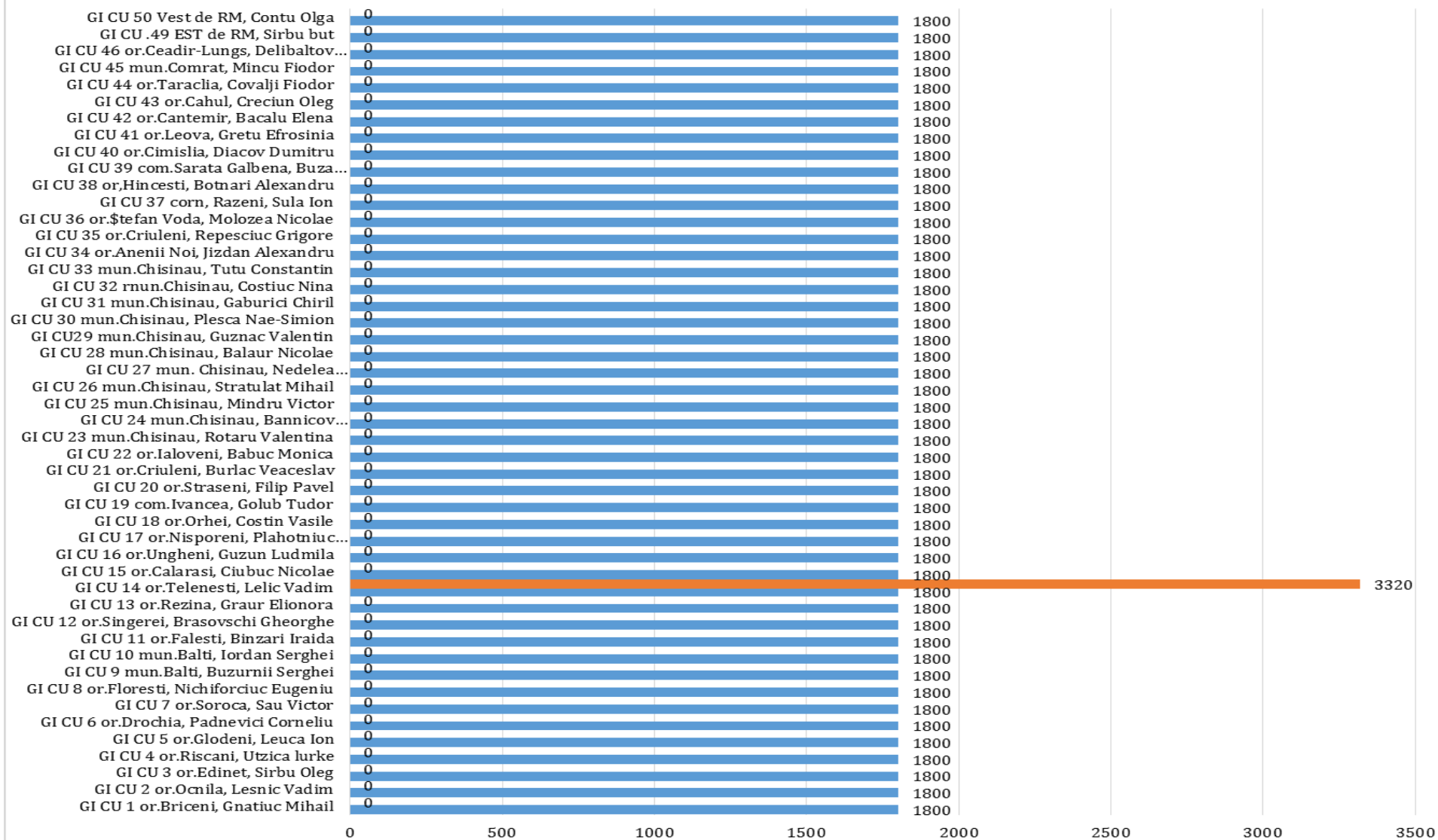
Anexa 8. Cheltuieli ale GI PPS pentru publicitate promoțională, lei

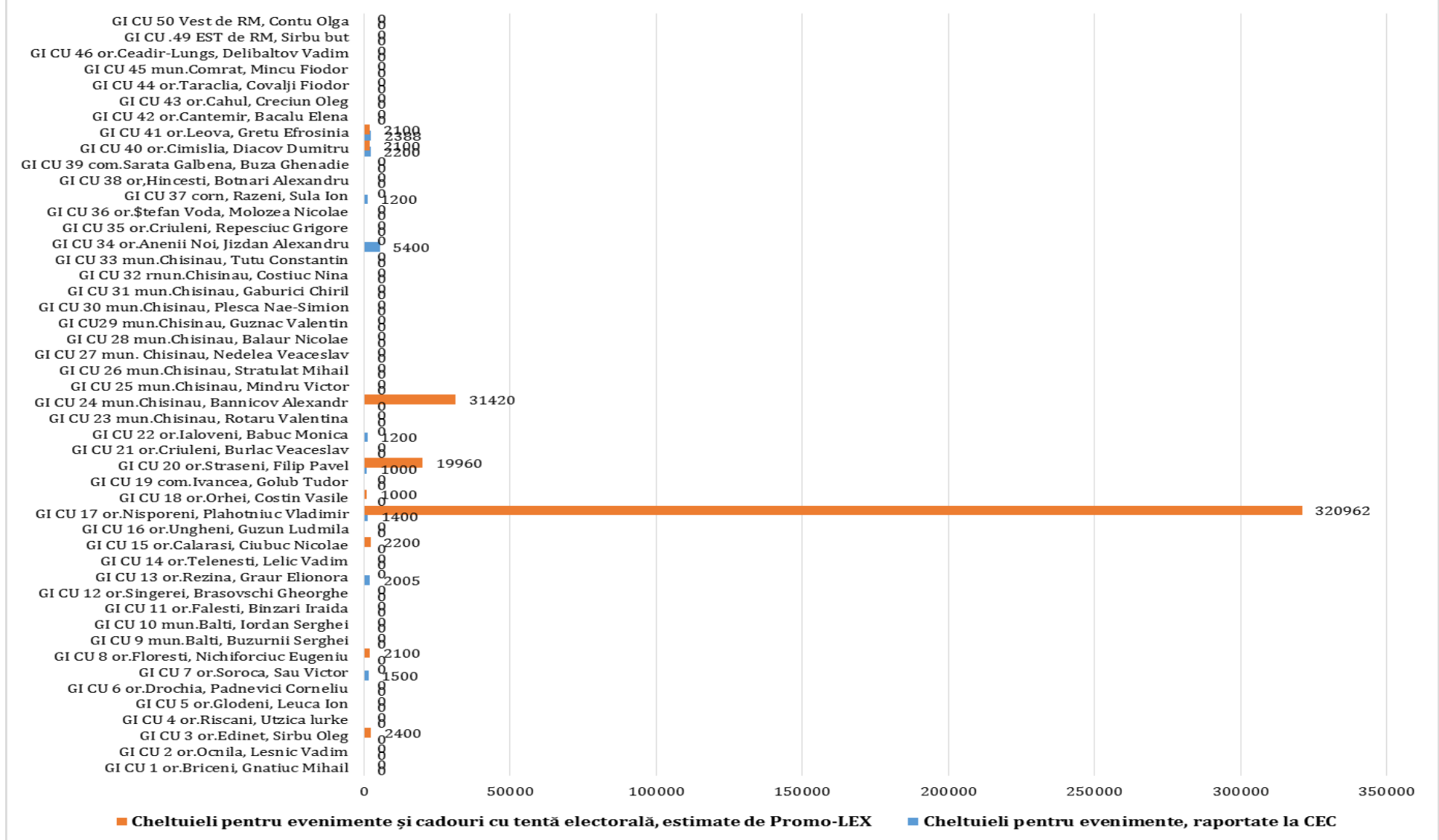
Anexa 9. Cheltuieli ale GI PPŞ pentru Evenimente și cadouri cu tentă electorală

Anexa 10. Cheltuieli ale GI PDM pentru transport, lei

Anexa 11. Cheltuieli ale GI PDM pentru evenimente și cadouri cu tentă electorală

Lista localităților care nu au recepționat listele electorale de la scrutinul precedent (Raion/Oraș, localitate)			
ANENII NOI	DELACAU	OCNITA	LIPNIC
ANENII NOI	PUHACENI	OCNITA	DINGENI
BALTI	BALTI	OCNITA	com. OCNITA
CHISINAU	RISCANI	OCNITA	OCNITA
CRIULENI	JEVRENI	ORHEI	SUSLENI
CRIULENI	MASCAUTI	ORHEI	BEREZLOGI
DUBASARI	COCIERI	ORHEI	BOLOHAN
DUBASARI	MOLOVATA	ORHEI	NECULAIEUCA
DUBASARI	HOLERCANI	ORHEI	VISCAUTI
FALESTI	CALUGAR	ORHEI	IVANCEA
FLORESTI	NICOLAEVCA	REZINA	SOLONCENI
HINCESTI	BUTENI	SINGEREI	COTIUJENII MICI
HINCESTI	SARATA-GALBENA	SOLDANESTI	FUZAUCA
IALOVENI	VASIENI	SOLDANESTI	SAMASCANI
IALOVENI	HORODCA	SOLDANESTI	OLISCANI
IALOVENI	BARDAR	SOLDANESTI	SALCIA
IALOVENI	POJARENI	SOLDANESTI	CLIMAUTII DE JOS
IALOVENI	ZIMBRENI	SOLDANESTI	VADUL-RASCOV
IALOVENI	HORESTI	SOLDANESTI	CUSMIRCA
IALOVENI	CIGIRLENI	SOLDANESTI	SESTACI
IALOVENI	RAZENI	SOLDANESTI	POIANA
LEOVA	CAZANGIC	STEFAN VODA	ANTONESTI
NISPORENI	VALEA-TRESTIENI	STEFAN VODA	SLOBOZIA
OCNITA	CALARASOVCA	STEFAN VODA	MARIANCA DE JOS
OCNITA	OTACI	STEFAN VODA	FESTELITA
OCNITA	VALCINET	STEFAN VODA	ERMOCLIA
OCNITA	MERESEUCA	STEFAN VODA	OLANESTI
OCNITA	LENCAUTI	STEFAN VODA	TUDORA
OCNITA	FRUNZA	STEFAN VODA	TALMAZA
OCNITA	GIRBOVA	STEFAN VODA	CIOBURCIU
OCNITA	BIRNOVA	STEFAN VODA	STEFAN VODA
OCNITA	NASLAVCEA	TARACLIA	VALEA PERJEI
OCNITA	CLOCUSNA	UNGHENI	VALEA MARE
OCNITA	GRINAUTI-MOLDOVA	UTAG	JOLTAI
OCNITA	MIHALASENI		